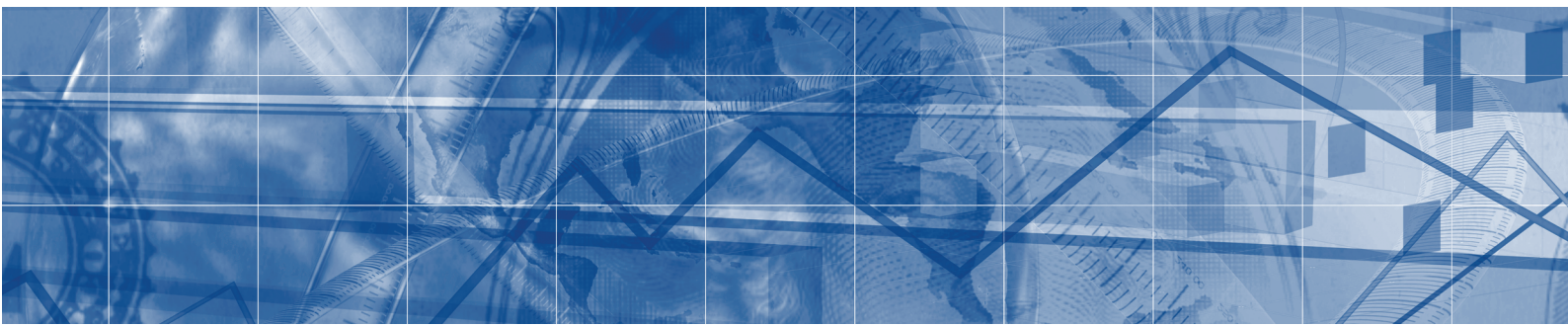

Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця № 8

Електронний журнал

серпень 2023

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

**Молодіжний економічний вісник
ХНЕУ ім. С. Кузнеця**

№ 8

серпень 2023

Електронний журнал

Виходить раз на місяць

Засновник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Видавець – ФОП Лібуркіна Л. М.

Затверджено на засіданні
вченої ради університету
Протокол № 9 від 30.08.2023 р.

Періодичність – щомісяця
Мова видання – українська, англійська, французька,
німецька

Засновано в січні 2015 року згідно з рішенням вченої ради

Редакційна колегія

Пилипенко А. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ імені Семена Кузнеця (головний редактор)

Бриль М. С. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Власенко Т. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Вовк В. А. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Гриневич Л. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Журавльова І. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Коц Г. П. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Малярець Л. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Назарова Г. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Пушкар О. І. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Тищенко В. Ф. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Чернишов В. В. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Ястремська О. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Поштова адреса засновника:

61166, Україна, м. Харків, пр. Науки, 9а, **Харківський національний економічний університет**
імені Семена Кузнеця

Конт. телефон: (057)702-03-04

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.

Рішення про розміщення статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.

Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

У разі копіювання чи передрукування матеріалів посилання на електронний журнал обов'язкове.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК № 4853 від 20.02.2015 р.

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2023

ЗМІСТ

Aslanian Siranush. Theoretical foundations of the company's renovation plan.....	4
Андрієвська Д. О. Вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності в умовах збройної агресії	7
Баркова М. В. Деякі правові аспекти визнання фізичної особи недієздатною	10
Бекіш А. В. Захист неповнолітніх осіб в умовах війни	13
Bida M. M. Role of staff labor motivation within the company.....	15
Burukina A. D. The role of image in ensuring market success enterprises	18
Варавська В. Р. Сутність і призначення обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунковими операціями підприємства.....	21
Вологодська А. О. Корпоративна соціальна відповідальність і її вплив на розвиток бренду компанії	25
Ганночка Л. Ю. Лінкінг, ембедінг та фреймінг в Україні як частина оновленого закону про авторське право і суміжні права	28
Давидова Г. М. Значення логістичних факторів в оптимізації управління запасами на ЗЕД-підприємствах із застосування моделі Харріса – Уілсона	31
Лазоренко І. В. Засоби захисту прав у цивільному праві: судовою та позасудовою практика	34
Levchenko K. Modern team roles topologies	37
Лейтлов Д. С. Встановлення залежності кількості економічно активних суб'єктів підприємництва від обсягів фінансування державних програм їх підтримки.....	39
Лебедева С. М. Розірвання шлюбу в Україні під час воєнного стану	42
Нагла М. В. Відновлення прав суб'єктів права інтелектуальної власності після закінчення воєнного стану	45
Радченко А. В. Аудит грошових коштів підприємства	49
Сдержикова С. А. Наслідки впровадження поняття «цифрова річ» як новий об'єкт цивільного права	52
Терещук Д. В. Деякі правові аспекти встановлення опіки та піклування під час воєнного стану	54
Тертична А. С. Розвиток бізнесу в умовах війни	57
Тимошенко Ю. С. Особливості нарахування податкового зобов'язання з податку на додану вартість	60
Тимошенко Ю. С. Особливості проведення аналізу рентабельності банківської діяльності	63
Тюрін О. В. Розвиток електронної торгівлі у сфері підприємництва.....	65
Ходикіна Л. С. Домашнє насильство: проблеми та їх вирішення	67
Chen Chen. Competitors' analysis on the example of boeing CO	70
Черніков В. О. Планування діяльності Харківського регіонального фонду підтримки підприємництва щодо інституційної підтримки МСП.....	74

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE COMPANY'S RENOVATION PLAN

UDC 338.2

Aslanian Siranush

Master's student of the 2nd year of studies
Faculty of Management and Marketing, S. Kuznets KHNU

Annotation. *The theoretical and practical foundations of enterprise planning, including the development of a renovation plan, have been identified. Existing classifications of enterprise activity planning have been summarized, and its key stages have been determined. The structure and requirements for an enterprise renovation plan have been examined. Common methods applied in its development have been provided.*

Keywords: *plan, planning, renovation plan, activity.*

Анотація. *Визначено теоретичні та практичні основи планування на підприємстві, зокрема, розробка плану відновлення діяльності. Узагальнено наявні класифікації планування діяльності підприємства, визначені його основні етапи. Досліджено структуру та вимоги до плану відновлення діяльності підприємства. Наведено поширені методи, які застосовуються при його розробці.*

Ключові слова: *план, планування, план відновлення, діяльність.*

The development of a plan to restore a company's activities is a critical endeavor, particularly in the face of challenges and disruptions that may impede its normal operations. This process involves a systematic and strategic approach to revitalizing the enterprise, ensuring its resilience and adaptability in dynamic environments. In the context of contemporary business landscapes, where unforeseen events such as economic downturns or, as in the case of Ukraine, the impact of war, can significantly affect businesses, the need for effective restoration plans has become increasingly evident.

In Ukraine, a country that has faced the challenges of war, the restoration of businesses, especially in sectors like hospitality and catering, has become imperative. The conflict has left a trail of destruction, affecting numerous establishments and disrupting the economic fabric of the region. As a result, the formulation of comprehensive plans to revive and rejuvenate these enterprises is not just a strategic move but a necessity for economic recovery and stability.

The theoretical basis for writing the work was the works of such domestic and foreign authors as A. Maslow, B. Karloff, N. Chikisheva, A. Morozova, O. Orlov, Y. Petrovych, R. Rogozhin and others.

The planning process is one of the most complex and time-consuming mental activities available to humans, as people try to manage the future. This process is aimed at achieving a state(s) in the future that are desirable but cannot be expected to occur by themselves [2].

The purpose of planning is to try to take into account all internal and external factors (economic, organizational, psychological, sociological and technical) that provide optimal conditions for the development of the enterprise.

In the current economic environment, all participants in market relations independently plan their activities based on market demand, rational use of available resources, and the desire to maximize profits. At the same time, in practice, the enterprise uses different types of plans [3, p. 63–66]. According to the objects of planning, the following types of plans are distinguished:

- production plan (nomenclature, assortment and quantity of products manufactured in natural and cost indicators, production capacity, labor intensity of the production program);
- turnover plan (structure and volume of sales);
- sales plan (determination of possible sales volumes, formation of an order portfolio, development of new products);

- financial plan (balance of income and expenses, cash flow plan);
- labor and personnel plan (labor productivity, number of employees);
- logistics plan (need for materials, fuel, equipment);
- cost plan (cost price, calculation, estimate);
- investment plan (amounts and sources of investment funds by investment areas, consolidated investment plan).

The planning process, as a reasonable human activity, has its own technology, which is a sequence of activities performed in the preparation of plans. The planning process consists of the following stages:

1. Determination of planning goals. They become the decisive factors in choosing the form and methods of planning.
2. Analysis of the problem. At this stage, the initial situation at the time of the plan is determined and the final situation is formed.
3. Search for alternatives. At this stage, the best way to solve the problem situation is chosen among the possible ways of solving it, and the necessary actions are developed.
4. Forecasting. At this stage, an idea of the development of the planned situation is formed.
5. Evaluation. At this stage, optimal calculations are made to select the best alternative.
6. Making a planned decision. A single planning decision is selected and formalized [4, p. 48].

A renovation plan outlines the systematic approach and detailed strategy for the overhaul, improvement, or modification of an existing structure or space. It serves as a comprehensive roadmap guiding the entire process of renovation from inception to completion. The plan encompasses various stages, considerations, and actions necessary to achieve the desired renovation objectives. Here's an in-depth explanation of a renovation plan:

Components of a renovation plan:

Assessment and analysis: the plan begins with a thorough assessment of the existing structure or space.

Goal setting and objectives: clearly defining the goals and objectives for the renovation project. These objectives might relate to functionality improvement, aesthetic enhancements, structural modifications, compliance with regulations, energy efficiency, or a combination of these.

Planning and design phase: collaborating with architects, designers, engineers, and other relevant professionals to create detailed design plans.

Budgeting and resource allocation: developing a detailed budget that covers all renovation expenses, including materials, labor, permits, contingencies, and any unforeseen costs. Effective resource management is crucial to prevent cost overruns.

Regulatory compliance: ensuring that the proposed renovation plan complies with local building codes, zoning regulations, and any other legal requirements.

Implementation and project management: executing the renovation plan according to the established timeline.

Quality control and assurance: implementing measures to maintain high-quality standards throughout the renovation process.

Communication and stakeholder involvement: maintaining transparent communication with stakeholders, such as building owners, residents, or project sponsors, to keep them informed about the progress, changes, and potential impacts on the project.

Evaluation and post-renovation activities: assessing the completed renovation to ensure it meets the established goals.

A renovation plan serves as a detailed and strategic guide that outlines the steps, considerations, and actions necessary to successfully execute a renovation project, ensuring that the goals are achieved within the specified parameters. The development of a renovation plan involves several unique considerations and specific characteristics that differentiate it from other project planning processes.

Renovating an enterprise requires careful planning and the utilization of various tools to facilitate the process. These tools can assist in different phases of the renovation project, from initial planning to execution. Planning tools for a renovation plan are essential for organizing, scheduling, and managing the various stages of a renovation project.

The tools for forming renovation plan include CPM, PERT chart, the WBS, IFE and EFE matrix, financial analysis from enterprise's balance sheet, the Analytic Hierarchy Process and others.

Undertaking a full renovation could lead to unforeseen expenses, including potential structural issues, that might exceed the initial budget. A comprehensive renovation may require an extended period during which the hotel and restaurant complex would need to remain closed, resulting in revenue loss. The recommendations offered are grounded in the selection and evolution of the company's goals.

The goal is to prioritize the renovation plan and the recommendation would be to focus on the restaurant renovation. The emphasis on restaurant renovation suggests that decision-makers perceive strategic importance in enhancing or transforming the restaurant facility. This could be driven by factors such as the potential impact on revenue, customer satisfaction, or the overall brand image.

The process of forming and developing a plan to restore the enterprise's activities, the following recommendations were identified:

1. An emphasis on adaptive measures to ensure financial stability, customer satisfaction and re-entry into the market.
2. An emphasis on continuous improvement, technology integration and community participation as key elements for sustainable success.
3. Cost-benefit analysis of remote work. Assessing the benefits and potential challenges associated with integrating remote work. This includes considerations regarding technology investments and their impact on operational efficiency.

As the recovery plan progresses, the business is poised to implement adaptive strategies, leverage technological advances and engage with the community for sustainable growth.

Scientific supervisor – PhD, Associate professor Kanova O. A.

Literature: 1. Покропивний С. Ф., Соболь С. М., Швиданенко Г. О., Дерев'яненко О. Г. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2002. 379 с. 2. Бурик А. Ф. Планування діяльності підприємства : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2013. 260 с. 3. Немцов В. Д., Довгань Л. Є. Теоретичні засади стратегічного менеджмента : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2011. 538 с. 4. Костецька І. І. Особливості бізнес-планування в деяких зарубіжних країнах. *Держава та регіони. Серія : Економіка і підприємництво*. 2011. № 4. С. 110–113. 5. Лепейко Т. І., Найпак Д. В. Підхід до стратегічного планування організаційних змін на підприємствах // Ліберманівські читання: економічна спадщина та сучасні проблеми : монографія / за заг. ред. В. С. Пономаренка, М. О. Кизима, О. Г. Зими. Харків : ФОРМ Лібуркіна Л. М. ; ВД «ІНЖЕК», 2019. С. 286–295. 6. Холодний Г. О., Шумська Г. М. Розвиток управління маркетингом на підприємствах : монографія. Харків : Вид-во ХНЕУ, 2020. 272 с.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2023 р.

ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

УДК 347.121

Андрієвська Д. О.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У науковій статті розглянуто проблеми захисту прав інтелектуальної власності в умовах воєнного стану. Наведено випадки судового захисту та методи захисту на основі АВС (альтернативних вирішень спорів) системи. Доведено важливість розвитку механізмів захисту для забезпечення стабільності й інноваційного розвитку.

Ключові слова: інтелектуальна власність, захист прав, воєнний стан, результати творчої діяльності.

Annotation. The scientific article examines the problems of protecting intellectual property rights under martial law. Cases of legal protection and protection methods based on the ADR (alternative dispute resolution) system are given. The importance of the development of protection mechanisms to ensure stability and innovative development is proven.

Keywords: intellectual property, protection of rights, military situation, results of creative activity.

Інтелектуальна власність, така як авторське право, патенти і торгові марки, є важливим ресурсом, що стимулює інновації, заохочує творчість і підтримує розвиток сучасного суспільства.

Однак захист прав інтелектуальної власності набуває особливого значення в умовах військових конфліктів, що негативно впливають на національну стабільність і безпеку, і все частіше стає предметом важливих наукових досліджень.

Цей вид власності є одним із напрямків, що допомагає державі економічно розвиватися в ці надзвичайно складні часи. Належне управління портфелем об'єктів інтелектуальної власності набуває особливого значення для уникнення майбутніх проблем, пов'язаних з можливими судовими спорами, а збереження даних має вирішальне значення для захисту та дотримання прав інтелектуальної власності в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій вказує, що це питання майже не було предметом дослідження. Наприклад, А. Сичевська аналізує захист прав власників в умовах воєнного або надзвичайного правового режиму [1, с. 243]; А. Хребтова та І. Таран тлумачать такі актуальні поняття, як «право власності в умовах воєнного стану», «примусове відчуження майна», «арешт майна», «вилучення майна розглядаються» [2, с. 210]. Варто також згадати науковий доробок М. Потоцького, присвячений правам інтелектуальної власності в умовах воєнного стану. Він дослідив нормативно-правову базу, що регулює це питання, повноваження державних органів, які діють у сфері інтелектуальної власності, та положення щодо захисту цих прав [3; 4]. І. Гришко зазначає, що «в Україні рівень захисту прав інтелектуальної власності не є достатньо високим та ефективним, труднощі виникають з огляду на різні чинники, проте головною проблемою, на наш погляд, є недосконалість правового регулювання, а також практичні аспекти» [1, с. 244].

Важливо зазначити, що ці роботи є дослідженнями, присвяченими питанням захисту та реалізації окремих або всіх прав і свобод, які обмежуються в умовах воєнного стану.

Метою дослідження є аналіз питання та аспекти захисту прав інтелектуальної власності в умовах воєнного стану в Україні та визначення впливу військового конфлікту на цю сферу.

По-перше, ст. 418 Цивільного кодексу України (ЦК) [5] встановлено права фізичних осіб на результати інтелектуальної, творчої діяльності або інші об'єкти інтелектуальної власності. Ці об'єкти не є матеріальними, зберігаються їх творцями і можуть використовуватися іншими особами лише за їх згодою, крім випадків, передбачених законом. Крім того, ЦК України регулює правовідносини, пов'язані з українськими об'єктами інтелектуальної власності. Самі права інтелектуальної власності поділяються на «авторське право та суміжні права»

й «патентне право» (право промислової власності). Загальним критерієм є те, що об'єктами авторського права та права промислової власності є саме результати творчої діяльності людини. Відповідно до ст. про об'єкти до об'єктів інтелектуальної власності належать:

- літературні та художні твори;
- комп'ютерні програми;
- компіляції даних (бази даних);
- виконання;
- фонограми, відеограми, програми організацій мовлення;
- наукові відкриття;
- винаходи, корисні моделі, промислові зразки.

Конституція України гарантує кожній фізичній особі свободу здійснення всіх зазначених видів права інтелектуальної власності, авторських прав, моральних і матеріальних інтересів (ст. 54 Конституції України) [6]. В умовах протидії збройній агресії вирішального значення набувають результати роботи у сфері оборони, такі як розробка нових видів зброї, створення комп'ютерних програм, необхідних у сфері оборони, наукові статті, лекції та розвиток духовних переконань, спрямованих на у бойових умовах війни підтримувати моральний дух і патріотизм.

Таким чином, безсумнівно, важлива сфера права інтелектуальної власності потребує відповідного рівня захисту від порушення або загрози порушення. Із введенням воєнного стану під впливом бойових дій також зазнала змін загальна юрисдикція судочинства – змінено територіальну підсудність судових справ та запроваджено форми дистанційного розгляду окремих справ [7].

Безсумнівно, що такі зміни є необхідними в умовах збройної агресії та бойових дій, оскільки вони спрямовані на забезпечення реалізації прав учасників судового процесу. Враховуючи особливості чинної правової системи та конкретні обставини конфліктів у сфері прав інтелектуальної власності, можна вважати, що зміна територіальної підсудності та розгляд справ у різних місцях не може повністю гарантувати ефективний захист прав у цій сфері.

Під захистом інтелектуальної власності розуміються дії щодо запобігання та припинення порушень прав на результати інтелектуальної та творчої діяльності людини або відновлення порушених прав. Проводиться переважно у двох формах: юрисдикційній і неюрисдикційній. Перша стосується діяльності уповноважених державних органів щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, на які порушуються права. Найефективнішою формою судового захисту є судовий захист. Щодо другої форми захисту прав, то вона включає дії юридичних і фізичних осіб щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, які здійснюються ними самостійно, без звернення до державних або інших компетентних органів [8, с. 27].

Загалом введення воєнного стану формально не сильно впливає на судочинство. Згідно зі ст. 26 Закону України «Про правову систему воєнного стану» забороняє скорочувати або прискорювати будь-які форми введення воєнного стану [9]. Водночас практика показує, що збройна агресія на окремих територіях країни не забезпечує учасникам процесу доступ до суду. Видно, що робота суду визначається поточними характеристиками його місця розташування. Звернення до суду за захистом прав інтелектуальної власності є дійсним у таких ситуаціях: сторонам потрібен обов'язковий для виконання рішення уповноважений орган, або сторони не можуть вирішити конфлікт самостійно. Крім того, судовий захист під час воєнного стану також може мати деякі недоліки способів судового захисту, серед яких:

- тривалість судового розгляду;
- фінансові витрати на судовий процес;
- неможливість особисто бути присутнім на судових засіданнях або долучити необхідні докази через військові дії на окремих територіях;
- рішення суду не задовольнить обидві сторони, тому конфлікт може тривати деякий час, поки суперечку вирішуватимуть суди.

Одним із альтернативних варіантів вирішення таких спорів у сфері прав інтелектуальної власності (АВС) є система методів захисту прав, заснована на договірних засадах, призначена для вирішення суперечок або конфліктів щодо прав на інтелектуальні, творчі результати діяльності. У юридичній літературі прикладами

альтернативних рішень є медіація, переговори, вирішення спору за участю судді, третейське судочинство та укладення мирової угоди [10, с. 747]. Перелік методів АВС не є вичерпним, оскільки розвиток соціальної свідомості та інформаційних технологій відкриває можливості для розвитку та розширення цієї системи.

Ці методи вважаються універсальними, гнучкими і можуть ефективно та безперешкодно використовуватися в умовах воєнного стану. Крім того, методи АВС можуть бути легко перенесені в цифрове середовище. Наприклад, такі процедури, як медіація та переговори, вже відбуваються онлайн на різних комунікаційних платформах у всьому світі.

Крім того, пропонуємо розглянути переваги та недоліки використання запропонованого підходу. До переваг АВС як способу захисту прав інтелектуальної власності в умовах воєнного стану можна віднести: універсальність; низькі фінансові та емоційні витрати; рішення, прийняті за допомогою одного з методів АВС, задовольняють обидві сторони, тобто сторони самі гарантують виконання таких рішень тощо. Що стосується недоліків, то вони можуть бути використані для затягування розгляду справи або відстрочення відповідальності. Кожна сторона є вільною у виборі способу захисту своїх прав та інтересів. Однак, обираючи певний спосіб, важливо також пам'ятати про такі критерії:

1. Що є об'єктом та предметом конфлікту у сфері права інтелектуальної власності;
2. Чи має порушення прав національний або трансграничний характер;
3. Чи є безпечним місце, де буде проведена процедура, та чи не має загрози життю та здоров'ю у випадку проведення процедури в певній місцевості;
4. Чи бажають обидві сторони залишитись в добрих ділових відносинах або чи є у сторін бажання налагодити співпрацю на законних умовах.

Можна зробити висновок, що, попри вкрай складні умови в різних сферах суспільного життя через воєнний стан, триває кропітка законодавча діяльність, зокрема, у сфері інтелектуальної власності. Для забезпечення подальшого функціонування та вдосконалення механізмів захисту прав у цій сфері держава має вжити заходів, які будуть направлені на забезпечення доступності як до судового захисту, так і до захисту прав інтелектуальної власності способами АВС та поінформованості населення щодо різноманітності способів захисту прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Ваганова І. М.

Література: 1. Сичевська А. Захист прав власника в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 242–245. 2. Хребтова А. А., Таран І. Право власності в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2022. № 70. С. 210–213. 3. Права інтелектуальної власності в умовах воєнного стану: адвокат Потоцький. URL: <https://advokatpost.com/prava-intelektualnoi-vlasnosti-v-umovakh-voiennoho-standuadvokat-pototskyj/>. 4. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України : Закон України від 01.04.2022 № 2174-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text>. 5. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. 6. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text>. 7. Особливості здійснення судочинства в умовах воєнного стану. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211140_osoblivost-zdysnennyasudochinstva-v-umovakh-vonnogo-stanu. 8. Гришко І. Ю., Уткіна М. С. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Т. 33. № 4. С. 26–30. 9. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. 10. Галупова Л. І. Захист прав інтелектуальної власності в умовах воєнного стану // *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 черв. 2022 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Гельветика, 2022. Т. 2. С. 745–749.*

Стаття надійшла до редакції 09.12.2023 р.

ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НЕДІЄЗДАТНОЮ

УДК 347.155.5

Баркова М. В.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто різноманітні підстави, які можуть призвести до визнання фізичної особи недієздатною, зокрема, з урахуванням медичних, психічних і соціальних аспектів. Особливу увагу приділено процедурі визнання фізичної особи недієздатною, а також проаналізовано різні моменти цього визнання. Досліджено судову практику у справах, пов'язаних із застосуванням норм цивільного законодавства щодо недієздатності фізичних осіб.

Ключові слова: недієздатність, фізична особа, наслідки недієздатності, опікунство, судові рішення.

Annotation. The article examines the various grounds that may lead to the recognition of an individual as incapacitated, including medical, mental and social aspects. Particular attention is paid to the moment when an individual is recognized as incapacitated and the procedure leading to this recognition. The author analyzes the court practice in cases involving the application of civil law provisions on the incapacity of an individual. The author also examines the legal consequences that arise after a person is recognized as incapacitated, in particular, the management of his/her property, provision of legal assistance and appointment of guardianship.

Keywords: incapacity, individual, consequences of incapacity, guardianship, court decisions.

Проблема правового статусу недієздатної фізичної особи має важливі наукові та практичні аспекти. Фізична особа повинна мати можливість адекватно розуміти значення своїх дій та передбачати їхні наслідки. Вольовий аспект дієздатності виявляється у здатності фізичної особи керувати своїми діями та виконувати обов'язки згідно зі своєю волею. Недієздатність може виникати з різних причин, таких як психічні розлади, захворювання або старість. Питання визнання фізичної особи недієздатною стає важливим завданням для суспільства, оскільки воно впливає на її правовий статус та правові наслідки. У цій статті проводиться аналіз основ та правових наслідків визнання фізичної особи недієздатною, а також визначається момент визнання недієздатності.

Обмеження дієздатності фізичних осіб і сприйняття їх як недієздатних не мають на увазі повного позбавлення цивільних прав і обов'язків, але вони встановлюють певні обмеження. Такі обмеження повинні мати юридично визначену основу для прийняття відповідного рішення.

Відповідно, дослідження правового регулювання підстав визнання особи недієздатною є актуальним і вимагає розкриття понять, таких як правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною та момент визнання цієї недієздатності.

Наукові дослідження з розгляду справ про обмеження цивільної дієздатності фізичних осіб, сприйняття особистості як недієздатної відображені в роботах таких учених, як З. В. Ромовська, Н. В. Волкова, А. В. Усталова, Г. О. Світлична, Ю. С. Червоний, Ю. О. Підченко, Г. М. Устінова та ін.

Питання про правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною у своїх договірних зобов'язаннях не є предметом іншого дослідження і не повною мірою відображено в наукових дослідженнях цих дослідників.

Тому мета цього дослідження полягає у детальному розгляді певних правових аспектів визнання фізичної особи недієздатною. Ця стаття спрямована на розкриття основних правових аспектів, що виникають у зв'язку з цією ситуацією, включаючи процедури визначення недієздатності, права та обов'язки сторін у цьому процесі, а також юридичні наслідки для самої фізичної особи та інших сторін, що можуть бути задіяні. Окремий акцент буде зроблено на важливості правильного проведення процесу визнання фізичної особи недієздатною з точки зору законодавства.

Згідно зі ст. 30 Цивільного кодексу України фізична особа, яка усвідомлює важливість своїх дій і здатна керувати ними, володіє цивільною правоздатністю [1]. Цивільна дієздатність фізичної особи – це здатність своїми

діями набувати для себе громадянські права і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати і нести відповідальність у разі невиконання. Особа вважається дієздатною до того часу, поки не буде визнана судом як недієздатна.

Фізична особа може бути сприйнята судом як недієздатна за 3 основними критеріями. Медичний – наявність психічних розладів як патологічних станів, при яких стандарти психічного здоров'я звужені, зникли або спотворені. Нездатність розуміти сенс дій через психічні розлади і управляти ними. Юридичний – нездатність особи повною мірою справити цивільно-правові наслідки, передбачені законом (ч. 1 ст. 39 ЦК України) [1]. Тому до заяви слід додати докази відповідності цим критеріям: довідку про стан здоров'я і виписку з історії хвороби.

У випадку, коли суд відмовляє в задоволенні заяви про визнання особи недієздатною і встановлює, що позов був поданий недобросовісно та без належних підстав, фізична особа, якій завдано моральної шкоди через такі дії, має право вимагати від заявника компенсації за моральні та можливі інші збитки, що виникли в результаті недобросовісного позову (ч. 3 ст. 39 Цивільного кодексу України) [1].

Подання заяви щодо обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, або визнання фізичної особи недієздатною, здійснюється до суду в місці проживання цієї особи. У випадку, якщо особа перебуває на лікуванні у наркологічному або психіатричному закладі, заява подається до суду за місцем розташування цієї установи.

Заяви про визнання фізичної особи недієздатною можуть бути подані членами сім'ї, близькими родичами незалежно від спільного проживання, органами опіки або психіатричними установами (частина 3 ст. 296 Цивільного процесуального кодексу України) [2].

Після подачі заяви зазвичай проводиться медична експертиза, під час якої лікарі та психологи оцінюють фізичний та психічний стан особи. Ця експертиза допомагає встановити наявність психічних розладів, фізичних обмежень або інших станів, що можуть призвести до недієздатності.

У виняткових випадках, якщо особа, чію справу порушено у зв'язку з визнанням її недієздатною, виявляє виражений ухил від проходження експертизи, суд, залучивши лікаря-психіатра, може винести рішення про проведення примусового судово-психіатричного обстеження даної особи (ст. 298 Цивільного процесуального кодексу України) [2].

Якщо людина визнана недієздатною, вона втрачає право на вчинення правочинів (укладення договорів, контрактів та їх виконання). Від імені та в інтересах недієздатної особи правочин може здійснювати лише її опікун. Якщо особа фактично перебувала в стані недієздатності на момент вчинення правопорушення, але це не було юридично визнано рішенням суду, то вона може продовжувати здійснювати свої права та обов'язки в рамках правовідносин. Визнання недієздатності рішенням суду накладає обмеження на правовідносини особи, внаслідок чого вона може бути позбавлена здатності вчиняти юридично значущі дії.

Наприклад, суд визнав недійсним договір дарування між ОСОБА_5 та ОСОБА_6 кімнати в комунальній квартирі, укладений між ними 7 грудня 2005 року. З'ясувавши обставини справи, суд дійшов таких висновків. На момент укладення договору ОСОБА_5 мала психічні захворювання.

В силу висновків судово-психіатричної експертизи було визнано, що вона був позбавлений здатності усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними. На підставі рішення суду від 10 квітня 2004 року, яким було визнано особу як недієздатну, договір дарування слід визнати недійсним відповідно до ст. 226 Цивільного кодексу України [3].

Згідно зі статтею 40 Цивільного кодексу України фізичні особи визнаються недієздатними з моменту набрання законною силою рішенням суду, яке визначає їхню недієздатність [1]. Цей процес включає проведення спеціалізованого юридичного вирішення, під час якого встановлюються фактори, що підтверджують недієздатність особи.

Розуміючи, що особа недієздатна, суд одночасно визначає для неї опікуна. У цьому випадку особа, яка звернулася до суду із заявою про визнання її недієздатною, може клопотати про призначення опікуном її або іншої особи лише за наявності відповідного подання від органів опіки та піклування для погодження кандидата в опікуни.

Наприклад Приморський районний суд міста Маріуполя (26.11.2018 року) визнав, з огляду експертизи, що ОСОБА_5 не здатна усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними, у зв'язку з цією ситуацією суд вважає за необхідне визнати її недієздатним. Отже, відповідно до ч. 1 ст. 41 Цивільного кодексу України над недієздатною фізичною особою встановлюється опіка. ОСОБА_3 просить призначити себе опікуном над її рідним

сином ОСОБА_5. Отже, суд приходить до рішення, що заява ОСОБА_3 про визнання ОСОБА_5 недієздатним, встановлення опіки та призначення опікуна підлягає задоволенню в повному обсязі [4].

За клопотанням опікуна суд припиняє опікунство, якщо встановлено, що цивільна дієздатність фізичної особи, визнаної недієздатною, відновлена і в результаті відновлення або значного поліпшення її психічного стану вона усвідомила важливість своїх дій, і до неї повернулася здатність правити ними.

Впродовж років Бориспільський міськрайонний суд Київської області активно займався розглядом справ, пов'язаних із визнанням осіб недієздатними, і встановленням опіки над ними. Процес правового вирішення цих питань виявився важливим і відповідальним завданням для суду, оскільки визначення стану недієздатності та призначення опіки має велике значення для забезпечення прав та інтересів осіб, які потребують особливого захисту.

Упродовж 2013 року у провадженні Бориспільського міського районного суду Київської області перебувало 22 справи: розглянуто 18 справ про визнання недієздатними осіб та встановлення опікунів (розглянуто 18, з яких по 13 винесено рішення про визнання недієздатними осіб та призначення опікунів; 2 справи з рішенням про визнання недієздатною особою і відмову в задоволенні вимог про встановлення опіки; 2 справи з рішенням залишити заяву без оголошення і повернути його; 1 справа з рішенням залишити заяву без задоволення); 3 справи з приводу визнання особи недієздатною (задоволені).

Протягом 2014 року у провадженні Бориспільського міськрайонного суду Київської області перебувало 24 справи зазначеної категорії, 24 з яких були розглянуті: винесено 18 рішень, 2 рішення залишили позов без розгляду, 4 рішення повернули позов позивачу.

У першому півріччі 2019 року у провадженні Бориспільського міського районного суду Київської області перебувало 5 справ даної категорії, за якими було винесено 5 рішень [5].

З вищеведеного можна зробити висновок, що розгляд справ про визнання осіб недієздатними та встановлення опіки – це важливе та відповідальне завдання для судів, оскільки воно пов'язане з захистом прав та інтересів осіб, які потребують особливого захисту. Важливо зазначити, що вирішення питань недієздатності та призначення опіки ґрунтується на медичних і психологічних експертизах, а також на об'єктивних доказах. Суди приділяють увагу процедурі проведення медичних експертиз та дотриманню процедур закону у вирішенні подібних справ. Вплив недієздатності фізичної особи має велике значення при укладанні, зміні або розірванні договірних зобов'язань. Цивільний кодекс передбачає випадки, коли конкретний договір розривається через визнання фізичної особи, сторони договірною зобов'язання, недієздатною. Крім того, на відміну від інших країн, Цивільний кодекс України не визнає юридичного значення випадків поліпшення психічного здоров'я недієздатних осіб.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Ваганова І. М.

Література: 1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. 2. Цивільний процесуальний кодекс України : Процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>. 3. Рішення Дніпровського районного суду м. Києва : 23.04.2014 р. по справі № 2604/26484/12. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38395176>. 4. Рішення від Приморського районного суду м. Маріуполь : 26.11.2018 по справі № 266/1928/18. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/78217666>. 5. Узагальнення судової практики розгляду справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною. № 18204/07-16/14 від 20 серпня 2014 року // Закон і Бізнес. URL: https://zib.com.ua/ua/print/100789-u_z_a_g_a_l_n_e_n_n_ua_sudovoi_praktiki_rozglyadu_sprav_pro.html. 6. Дмитро Перепелицький. Визнання фізичної особи недієздатною. Востаннє відредаговано 22 листопада 2023. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Визнання_фізичної_особи_недієздатною. 7. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Загальна частина. Академічний курс : підручник. Київ : КНТ, 2009. 594 с. 8. Підченко Ю. О. Судові рішення у справах окремого провадження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2019. 206 с.

Стаття надійшла до редакції 09.12.2023 р.

ЗАХИСТ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ В УМОВАХ ВІЙНИ

УДК 347

Бекіш А. В..

Студент 3 курсу
факультету інформаційних технологій ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Досліджено тему захисту неповнолітніх в умовах війни в Україні. Проаналізовано національні та міжнародні правові норми, які забороняють використання дітей у збройних конфліктах, багато дітей продовжують стикатися із загрозами для свого фізичного та психологічного благополуччя. Розглянуто питання пріоритетного значення для забезпечення безпеки та добробуту дітей в умовах війни.

Ключові слова: захист прав дитини, війна, збройний конфлікт, неповнолітній.

Annotation. The article examines the issue of protection of minors in the context of war in Ukraine. The author analyses national and international legal norms prohibiting the use of children in armed conflicts, and many children continue to face threats to their physical and psychological well-being. The issues of priority importance for ensuring the safety and well-being of children in war are considered.

Keywords: child rights protection, war, armed conflict, minor.

Постановка проблеми. Забезпечення захисту прав дитини вважається одним із ключових і невідкладних завдань людства, оскільки неповнолітні, через свою фізичну та психічну неповноту, стають особливо вразливими, що набуває особливого значення в умовах кризових ситуацій, зокрема, під час війни. Діти мають право на повноцінний розвиток особистості, і в умовах війни забезпечення цих умов стає актуальним завданням, яке не може бути відкладеним. Дослідження захисту прав дитини в умовах війни є важливим у трансформації українського суспільства. Активна інтеграція держави в європейське співтовариство лише підсилює увагу до цього питання, особливо у контексті повномасштабного вторгнення.

Аналіз досліджень. Вчені та науковці з різних галузей права провели дослідження загальнотеоретичних аспектів і проблем захисту прав дітей в Україні. Серед них виділяються імена таких учених, як В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков, О. І. Анатолієва, Н. М. Оніщенко, О. Ф. Скакун, Ю. С. Шемшученко, Н. М. Крестовська, В. В. Кулапов, В. С. Нерсисянц, Л. М. Зілковська, О. І. Карпенко, К. Г. Волинка, С. С. Алексєєв, С. В. Несинова, М. І. Матузов, М. П. Орзіх, О. В. Зайчук, Т. Ю. Смолова, С. М. Тимченко, М. І. Хавронюк, П. М. Рабінович, Р. А. Калюжний, С. П. Коталейчук, О. П. Семітко та інші, які вивчали ці питання. Л. С. Волинець, О. О. Кочеміровська та деякі інші науковці присвятили свої роботи саме дослідженню проблем захисту прав дитини в умовах війни.

Метою цієї статті є теоретичне обґрунтування концепції захисту прав дітей, які постраждали внаслідок війни в Україні, а також пошук ефективних шляхів забезпечення цих прав в умовах непокою та воєнного конфлікту.

Відповідно до Конвенції про права дитини [1] «дитиною» визнається кожна людська істота до досягнення 18-річного віку. Права дитини можна розглядати як систему можливостей, спрямованих на її гармонійний розвиток в соціальних, економічних та духовних умовах, що відповідають сучасності. Поняття свободи дитини є не менш цікавим, і хоча ці два поняття досить близькі, їх розмежування дозволяє краще зрозуміти їхню сутність. Свобода дитини – це законодавчо визначена система можливостей для задоволення особистих потреб та інтересів, обумовлених її віковим розвитком. Під законним інтересом дитини розуміється інтерес, який підлягає захисту державою і суспільством. Захист прав дитини передбачає комплексні заходи, такі як судовий захист, законодавчі і економічні засоби, організаційно-технічні заходи та самозахист цивільних прав. Умови війни призводять до численних порушень прав і свобод дитини, що мають серйозні суспільні наслідки.

Проблема захисту прав неповнолітніх вимагає вирішення на міжнародному та національному рівнях. Зусилля світової спільноти виражаються у таких документах, як Декларація прав дитини, Конвенція про права дитини, Декларація про захист жінок та дітей у надзвичайних обставинах та під час збройних конфліктів, а також Женевська декларація прав дитини.

Женевська декларація 1924 року [5] стала першим міжнародним документом, що висвітлював проблему прав неповнолітніх, визначаючи їхнє право на створення умов для нормального фізичного і психічного розвитку. Однак цей документ був лише декларативним, а реальний юридичний захист став можливим завдяки прийняттю національними державами міжнародних договорів. 20 листопада 1989 року була прийнята та підписана Конвенція про права дитини, яка 27 лютого 1991 року набула чинності в Україні. Цей документ визначає політичні, економічні, соціальні, і культурні права людей, віком до 18 років, а також проголошує їхнє право на захист та обов'язковість створення необхідних умов для цього. Підписавши Конвенцію, держави, включаючи Україну, зобов'язалися захищати дітей від дискримінації, сексуальної та комерційної експлуатації, насильства та особливо турбуватися про дітей-сиріт та біженців. З набуття незалежності Україна вдосконалила свою нормативно-правову базу для виконання положень Конвенції ООН про права дитини.

Основні положення Конвенції про права дитини відобразилися у законодавстві України, зокрема у Законі «Про охорону дитинства». Цей закон визначає охорону дитинства як стратегічний загальнонаціональний пріоритет і встановлює основні засади державної політики для реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток [3].

Права дитини також визначені в Сімейному, Цивільному, Кримінальному та Кримінально-процесуальному кодексах України, а також в інших законах, таких як «Про попередження насильства в сім'ї», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» та інші. Також громадські організації активно докладають зусиль у цій сфері, працюючи для того, щоб кожна дитина відчувала себе повноцінним членом суспільства.

Слід зазначити, що сучасна ситуація в Україні, зокрема швидке суспільне реформування, проблеми зайнятості, падіння життєвого рівня та інші виклики, негативно впливає на дітей.

Залучення дітей до збройних сил і угруповань призводить до фізичних та психологічних травм, що має негативний вплив не лише на їхнє життя під час конфлікту, але й на подальше доросле життя, а також є потенційною загрозою для виникнення нових конфліктів у майбутньому.

Крім того, рівень освіти та медичного обслуговування в умовах війни погіршується, що створює додаткові труднощі для дітей. Міжнародні акти, такі як Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах та інші, визначають основні норми і принципи захисту прав дітей в умовах війни.

Факультативний протокол до Конвенції про права дитини [4], щодо участі дітей в збройних конфліктах, передбачає, що держави-учасниці мають вживати «всіх можливих заходів для забезпечення того, щоб військово-вослужбовці їхніх збройних сил, які не досягли 18-річного віку, не брали безпосередньої участі у воєнних діях». Крім того, протокол зобов'язує держави-учасниці вживати всіх можливих заходів для запобігання вербуванню і використанню осіб, які не досягли 18-річного віку, озброєними групами, відмінними від збройних сил держави. Ці заходи повинні включати прийняття правових заходів для заборони і понесення кримінальної відповідальності за такі практики.

Важливо зазначити, що Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини і стала стороною Факультативного протоколу до цієї Конвенції щодо участі дітей у збройних конфліктах, тим самим взявши на себе зобов'язання вживати всіх заходів для запобігання залучення дітей до військових дій. Згідно з положеннями Закону України «Про охорону дитинства» в Україні заборонено участь дітей в воєнних діях, збройних конфліктах, створенні дитячих військових формувань та пропаганді війни і насильства серед дітей [3].

Важливо зазначити, що у міжнародному праві поняття «залучення дитини у збройний конфлікт» охоплює будь-яке використання дітей збройними силами або угрупованнями, не обмежуючись прямою участю у бойових діях. Кримінальний кодекс України передбачає покарання за торгівлю людьми та інші незаконні угоди, пов'язані з експлуатацією осіб, зокрема, використання у збройних конфліктах. Крім того, встановлюється відповідальність за злочини щодо неповнолітніх і малолітніх.

Недоліком є відсутність можливості застосування екстратериторіальної юрисдикції відповідно до Факультативного протоколу в кримінальному законодавстві України. Однак норми Кримінального Кодексу України дозволяють притягати іноземців до відповідальності за тяжкі злочини відповідно до міжнародних договорів України [2].

Висновки. Отже, захист прав дитини в умовах війни є нагальним завданням для України, яке вимагає комплексного підходу. Навіть при припиненні війни в Україні суспільство буде довго відчувати негативні наслідки цього протистояння, особливо для найбільш вразливого населення – дітей.

Ефективність правового регулювання у сфері захисту прав дитини в Україні переважно залежить від використання стандартів, запозичених з іноземних країн. Дотримання міжнародного права та удосконалення національного законодавства у цій сфері є ключовим для інтеграції в європейську спільноту та дотримання загальнолюдських цінностей.

Необхідно посилити відповідальність за військові злочини проти дітей у законодавчій сфері та визначити Факультативний протокол як норму прямої дії в межах національної системи.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Ваганова І. М.

Література: 1. Конвенція про права дитини : Конвенція ООН від 20.11.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text. 2. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. 3. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>. 4. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах (укр/рос) : Протокол ООН від 01.01.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_795#Text. 5. Geneva Declaration of the Rights of the Child, 1924. URL: <https://www.humanium.org/en/geneva-declaration/>.

Стаття надійшла до редакції 09.12.2023 р.

ROLE OF STAFF LABOR MOTIVATION WITHIN THE COMPANY

UDC 331.101.3

Bida M. M.

Master's student of the 2nd year of studies
Faculty of Management and Marketing, S. Kuznets KHNU

Annotation. This article delves into the notion of employee labor motivation. The article emphasizes the relevance of employee motivation methods as well as the difficulties connected with traditional techniques. It investigates the theoretical basis and practical ramifications of employing KPIs to improve employee motivation. The article examines the impact of KPI-based motivating systems using case studies and empirical evidence. Overall, this article contributes to a better knowledge of how KPIs can be used to boost employee enthusiasm and productivity within enterprises.

Keywords: motivation, motivation system, key performance indicators, employees, implementation.

Анотація. У статті досліджено поняття мотивації праці персоналу. У статті висвітлено важливість систем мотивації персоналу та проблеми, пов'язані з традиційними підходами. Розглянуто теоретичні основи та практичні наслідки використання КРІ як інструменту підвищення мотивації працівників. Спираючись на тематичні дослідження та емпіричні дані, стаття пропонує розуміння впливу систем мотивації на основі КРІ. Загалом ця стаття сприяє

розумінню того, як KPI можна використовувати для стимулювання мотивації та підвищення продуктивності персоналу в організаціях.

Ключові слова: мотивація, система мотивації, ключові показники ефективності, співробітники, впровадження.

The relevance of the study is fairly determined by the fact that by effectively motivating employees, organizations can improve productivity, engagement, and overall performance. Moreover, motivated individuals are more likely to demonstrate better levels of job satisfaction, commitment, and devotion to the firm, resulting in a positive work culture and higher retention rates. It is vital to remember that labor motivation is a dynamic process, as individual motivations can change over time and varies between people. As a result, firms must regularly analyze and change their incentive tactics to match the changing needs of their workforce. Staff labor motivation is highly relevant in today's competitive and rapidly changing workplace. It addresses the need to enhance employee motivation, align individual efforts with organizational goals, foster a culture of performance, and drive overall organizational success. By implementing a KPI-based motivation system, organizations can effectively manage and optimize employee performance, contributing to improved productivity, employee satisfaction, and long-term business sustainability.

Analysis of recent research and publications. There are numerous academic publications devoted to the identification of management of labor motivation and KPIs impact on it. Specifically, the importance of KPI and management parameters, highlighted in works. Frederick Herzberg known for his two-factor theory of motivation, Herzberg's work focuses on identifying the factors that lead to job satisfaction and motivation. Fitzgerald L., Johnston R., Brignall TJ., Silvestro R., Voss C., Robert Kaplan and David Norton are co-creators of the balanced scorecard framework, which incorporates KPIs to measure and manage performance across various organizational perspectives. James R. Evansand, M. William emphasize the importance of using performance indicators to drive motivation and continuous improvement.

Addressing all problems highlighted in the paper any author states that careful planning, effective communication, involvement of employees, and a commitment to ongoing evaluation and improvement are the main stages in improving KPIs. Organizations should aim to create a supportive and collaborative environment that fosters motivation, encourages learning, and aligns individual and organizational goals.

Setting objectives. The goal of the research is to contribute to the knowledge and understanding of effective staff labor motivation systems by emphasizing the role of KPIs. It aims to provide organizations with evidence-based insights and practical tools to enhance employee motivation, engagement, and overall performance through the reengineering of their motivation systems using KPIs.

Presentation of the main material of the study. The level of dedication, vigor, and innovation exhibited by a company's employees while they are at work is known as employee motivation. Due to the fact that not every task will be engaging, it can be challenging for any businesses to maintain and improve worker motivation. Businesses must therefore discover strategies to maintain staff engagement while also monitoring and fostering employee motivation [1, p. 67].

We have to understand that the worker is the core element in the whole worksystem. Let's talk about benefits of appropriate labor motivation. Increased productivity is the first pros. It should come as no surprise that using employee incentive strategies encourages individuals to perform productively and produces greater financial results. Few people are aware, nevertheless, that a productive work environment so benefits employees since it encourages greater job satisfaction. Then we are moving to excellent reputation and improved recruitment for your business. Organizations that have a strong internal brand and know how to boost employee motivation frequently provide outstanding employee experiences. However, this process takes time. The outcome of data-driven tactics that in corporate employee feedback is a strong internal brand. Companies that have well-known brand ambassadors, or, in other words, content and motivated staff, are more likely to both retain and draw top talent. And the last but not least is lower staff turnover rates. Employee incentives and motivation go hand in hand and together they help explain why retention rates are so high [2, p. 54]. Employees who receive benefits on top of forward incentives are highly motivated and are less likely to hunt for other employment especially if their remuneration package can't be matched by other companies.

The main procedures of the modern personnel evaluation technology at all stages of personnel management are as follows:

- determination of the purpose of evaluation depending on the stage of personnel management at which the evaluation takes place;

- determination of personnel evaluation criteria in combination with their professional environment, personal abilities and qualities, by the results of professional activity and professional potential;
- selection and preparation of tools for personnel evaluation in a complex with methods, tools and evaluation tools;
- preparation for personnel evaluation, which includes the preparation of initial data necessary for evaluation, as well as personally the objects and subjects of the evaluation;
- development of a plan of work and activities that ensure the conduct of personnel evaluation;
- conduct of the personnel evaluation procedure with recording of evaluation results;
- processing and analysis of evaluation results, development of recommendations, and preliminary coordination of them with the object of evaluation, as well as preparation of a personal card of official evaluations or other evaluation document of the object of evaluation;
- coordination of evaluation results and deadlines for implementing recommendations regarding their use interaction with subjects and objects of assessment; development of measures to implement the recommendations no later than one month after the assessment [3, p. 342].

Two models of current outcomes and competencies are produced for each position in the firm, according to the KPI assessment approach. The first one lays out every standard that should be used to assess an employee's productivity. The second states that competence is required for this position. Competencies are also linked to the superior output of his labor. It should be mentioned that the KPI assessment system is a collection of systematic measurements and procedures that is a component of the personnel management system. The company's stage of development and the tasks it sets for itself play a major role in the selection of the evaluation system and methodologies. Employees are not compared to one another in this evaluation system because the comparison that may be made is between the extent to which an employee's activities adhere to the standards of work performance [4, p.18]. As a result, the KPI evaluation method functions as a tool for the methodical assessment of the performance of the unit as a whole as well as of each individual performer.

As a result, the KPI method serves as an important tool for the operation of an effective system of managing the quality of personnel's work, ensuring the review of the principles of evaluation and stimulation of employees, as well as the introduction of regulatory documents that regulate its continuous application. Employees take ownership of their personal work performance, their level of qualification rises, and market thinking arises. As a result, ineffective personnel who are unable to perform in a results-oriented environment are weeded out [5, p. 73]. With the implementation of this approach, a team of efficient employees capable of being accountable for their own results is developed.

Conclusion. Thus, the application of KPI in the process of forming a personnel motivation system at enterprises is an effective tool for the manager, which allows you to build a business so that the set goals will be achieved when using the optimal level of resources. The manager, using KPI, determines the goals for units and employees for a certain period, providing these units with the necessary resources, and on the basis of this, requires the achievement of agreed goals. This tool not only ensures the achievement of business goals, but also controls the rational use of company resources, creates a business efficiency management tool.

Incentive systems should create in employees a sense of the fairness of material rewards and contribute to increasing the interest of employees in improving not only individual work, but also work in "business relations" with other employees. Employees must see a clear relationship between results.

Scientific supervisor – PhD, Associate professor Myronova O. M.

Literature: 1. Ante G. Developing a key performance indicators tree for lean and smart production systems. 2018. Vol. 51, no. 11. P. 13–18. 2. Beelaerts van Blokland W. et al. Method for performance measurement of car companies from a stability-value leverage. *International Journal of Lean Six Sigma*. 2019. P. 411–434. 3. Wohlers B. et al. Monitoring and control of production processes based on key performance indicators for mechatronic systems. *International Journal of Production Economics*. 2020. Vol. 220. DOI: 10.1016/j.ijpe.2019.07.025. 4. Parmenter D. Key Performance Indicators: Developing, Implementing, and Using Winning KPIs. Wiley & Sons, Limited, John, 2019. 384 p. 5. Панченко Н. Г. Екологічна мотивація персоналу в системі соціальної відповідальності залізничного транспорту. *Агросвіт*. 2018. № 23. С. 25–30.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2023 р.

THE ROLE OF IMAGE IN ENSURING MARKET SUCCESS ENTERPRISES

UDC 339.13.017

Burukina A. D.

Master's student of the 2nd year of studies
Faculty of Management and Marketing, S. Kuznets KHNU

Annotation. The article considers the role of the image in ensuring the market success of the enterprise, the processes of image development and formation and their criteria, as well as the importance of the image of the enterprise in a competitive environment. The concepts of «image» and «competition» are revealed.

Keywords: image, competition, enterprise, reputation, brand development, image formation.

Анотація. У статті розглянуто роль іміджу у забезпеченні ринкового успіху підприємства, процеси розвитку та формування іміджу та їх критерії, а також розглянуто питання про важливість іміджу підприємства у конкурентному середовищі. Розкрито поняття «імідж» та «конкуренція».

Ключові слова: імідж, конкуренція, підприємство, репутація, розвиток бренду, формування іміджу.

Formulation of the problem. The process of forming a positive image of the enterprise is a rather weighty and complex process in modern economic conditions. The reason for the complication of forming a positive image of the enterprise is the aggravated economic and political situation in the state and uncertainty in the external environment, which gives the managers of the enterprise uncertainty in the further development of the brand and the opportunity to compete in new sales markets, which as a result slows down the development of the enterprise and image in general.

Analysis of recent research and publications. Foreign and Ukrainian economists devoted their works to the problems of the image of the enterprise in its various aspects, in particular Dancheva O., Korolko V., Lembryk L., Orban-Waterman I., Reshetilova T., Semenov A., Smirnova Yu., Tomylova M., Khavanov A., Khimich I., Shvalb Yu., Yastremska O. and others.

Setting objectives. Modern conditions of business development, globalization, informatization require the ability of enterprise managers to correctly position and distinguish themselves among a large number of competitors. Unforeseen negative consequences of spontaneous image formation (from mistrust to large losses) stimulate an increase in the number of studies in this area of scientific knowledge [6].

Presentation of the main research material. In the 20th century, the contours of a new ideology emerged, in connection with which reality is considered as a subjective product of the individual's consciousness.

Image becomes a means of knowing reality. An image as a sign, as a symbol, influencing a person's consciousness and subconsciousness, forces him to act in a certain way. The image acts as one of the tools for achieving the strategic goals of the organization, which affect the main aspects of its activities and are oriented towards the future.

No one knows the full amount of money that is spent on creating the image of a particular public company, individual or firm. But these costs are clearly justified by the negative effect of spontaneous image formation [6].

The essence of the theory substantiated by the recognized advertising specialist D. Ogilvy is that for the successful sale of the product, it is much more important to create a positive image of a certain product in the mind of the consumer than to provide information about its individual specific properties [6].

In the 70s of the XX century. the theory of image was transformed into the theory of brand image, that is, the creation of an image not just of individual goods, but of their entire groups or product families united by a certain trademark. This theory was the basis of branding technology [2].

According to most specialists, the founder of image theory was Kenneth E. Boulding, who in the middle of the 20th century. first used the concept of "image", referring to the universal mechanism involved in the management of

social processes at the level of the concept of "impression". Thus, a positive image of the enterprise is a prerequisite for long-term, stable and successful functioning of the enterprise on the market.

A positive image increases the specificity and uniqueness of goods, reduces sensitivity to price changes, ensuring the competitive advantages of the enterprise. As a result, the company strengthens its own position regarding substitute goods and gets easier access of the company to human and financial resources. That is why special scientific and practical fields appear within the framework of traditional scientific disciplines - psychology, economics, sociology, political science: the theory and practice of advertising, public relations and others, the main subject of which is the formation of images, including social images [2].

Formation of a favorable image for the organization is a more profitable and less time-consuming process than correcting a spontaneously formed unfavorable image of the company. Formation of the image, a kind of "face" of the organization is not only a matter for specialists in this area (marketers, advertisers, PR specialists).

The image of the organization is formed not only at the expense of actions and events aimed at this. The quality of produced goods and works or services, the attitude of personnel towards their employer, client and their own activities is no less important for the image than advertising and presentations.

Among the main types of image, one can name such as desired, traditional, real, favorable, positive, idealized, new (updated) image. However, these names should be understood rather as separate characteristics, qualities of the image, and not its varieties. In addition, during the life of the organization, the image can change from one quality to another. Yes, the desired image can turn into a real one if you make some effort, and the traditional image can turn into a new quality or get an updated "face". Also, the company may have several images (images) at the same time, which become relevant depending on the goals pursued by it at the moment and on the requests of the target audience with which the company works in a certain period of time.

Image is a complex concept that consists of many indicators. They can be conditionally divided into two groups: the main ones related to the main activity of the company, and ancillary ones.

The main ones, for example, include such categories as general popularity and reputation, speed of response to changes in consumer needs, innovative potential, prestige of manufactured products, advertising policy, foreign relations, financial stability, competitive positions [1].

Associated components are not secondary or less important, as it may seem at first glance. They are based on a personal, subjective perception of the company's image. Therefore, are contradictory, and the results of formation are unpredictable.

Such components include the nature and style of relations with clients, corporate culture, image of the company's personnel (both their professional and personal characteristics), perception of the company's style (role and place in the market, internal atmosphere), external attributes (elements of image symbols – mission, coat of arms, flag, traditions, form - overall corporate style).

Another important component of the image is the image of the manager. It is important that it is also positive. The formation of the image consists of his professional and social activities, his personal characteristics, both in the past and today. Creating a positive image and high reputation of the company usually takes place in the process of a long and complex campaign.

Very often, the image is identified with the concept of "social stereotype", which is not correct, because a social stereotype is formed spontaneously and usually has the character of a myth.

The main and strongest tool of competitiveness is image policy. V. Heinonen understands image policy as various contacts maintained with the public and mass media [3].

The company's image is the main external competitive advantage, as a set of key success factors different from rivals, which contribute to providing the company with a stable leading competitive position on the market for a certain period [1].

M. Porter was the first to use the term "competitive advantage" and interpreted it as something that "arises as a result of finding and using unique, different from rivals, methods of competition that can be maintained for a certain period of time" [4]. A favorable image for the company should be adequate, original, plastic and have an exact address.

The main condition of image formation and its basis is, of course, the company itself, its activity on the market. But its social orientation is also very important. Therefore, in the process of image formation, it should be emphasized that although the main goal of the company is to develop its activities and make a profit, it also has the desire to contribute to the affairs of the whole society. It is clear that the image of the company is, first of all, connected with the trademark, advertising symbols of the company, and the personal image of the owners and managers of the company.

Creating a system that facilitates the implementation of an image-building program is one of the most difficult tasks in the process of building a company's image. Usually, two main groups of methods are distinguished, which determine the most profitable areas of activity for the company and the corresponding set of methods, techniques and technologies.

The first group is marketing methods. These include activities such as organizing direct sales, participating in specialized exhibitions and fairs, conducting PR events, advertising, etc. The second group is organizational and economic methods. The most important methods from this group are the creation of an image development fund, the determination of the structure of the company's image management and its functioning system, which includes the organization of specialized services and the distribution of responsibility for ensuring the image between them, as well as the construction of a system of incentives for creating a favorable image, which provides the development of psychological, social and economic mechanisms for stimulating the interest of the company's team members in the formation of its positive image.

Creating and maintaining a strong image requires large costs and a long time, there is a contradiction between the need to constantly have a sufficiently high profit and long-term investments in the image that do not give a quick return. But it must be understood that if the company loses its market position once, it will be extremely difficult, almost impossible, to return to it.

It is necessary to form an image with a certain inclination, that is, to clearly know for whom we are creating it, to have direction. The image should be simple and easy to remember. There is no need to overload it with extra information or other image-building elements. The formed image of the organization should be flexible, i.e., if necessary, change to the circumstances of the organization's external and internal environment.

The image is formed based on the objective characteristics of the organization's or an individual's activity, it can be formed naturally, in the course of the "evolutionary" development of the organization or individual, and contain a significant amount of rationality. From this it is clear how difficult it is to satisfy all these definition criteria [4].

Attention to the image has been actualized in recent years in connection with the exacerbated problem of choice faced by people (choice of goods and services, political parties and public organizations, leaders and managers), and competition in various markets. In order to sell a product or service, to compete successfully in the market, a company, public organization, university or bank must create an appropriate image for itself. An appropriate, adequate image is absolutely necessary for any kind of social activity, which is confirmed by many years of practice.

Today, imageology has a large arsenal of tools for research, creation and image change. The main condition of image formation and its basis is, of course, the company itself, its activity on the market.

However, the development and implementation of image-building measures is only part of the story. It is much more difficult to be able to keep the company in a new state and avoid common mistakes.

For this, first of all, it is important to follow two principles:

1. To remain faithful to what was laid in the foundation of the image - success depends on this foundation.
2. Never sacrifice long-term image for quick profit [4]. And secondly, it is important to remember that the image is usually destroyed not because of one problem - it can happen because of a whole series of quickly taken ill-founded or erroneous decisions.

In modern conditions, the image is one of the most important components of the competitiveness of the enterprise, the basic prerequisite for its successful activity.

Conclusions. Image is a complex phenomenon consisting of various factors that merge together. Therefore, in order to successfully form and maintain a positive image of the enterprise, it is necessary to pay attention to all the little things, carefully analyzing each step and considering each decision. Thus, it is objectively necessary to initially develop a plan for the formation of the company's image and follow it throughout the entire life cycle of the company. It is important to remember that all elements of the image must be interconnected and work as a whole. Forming the

image of a company is an art that requires long and time-consuming work. It is important to strive to ensure that the desired image corresponds to the real one, that the created image meets the requirements of society and demonstrates the individuality of the company. With the help of image management, it is possible to influence the emotions of consumers, which is the main value in the conditions of the modern market.

Scientific supervisor – PhD, Associate professor Barkova K. O.

Literature: 1. Близнюк С. В., Остапенко А. В. Конкурентний потенціал підприємництва як категорія сучасних економічних досліджень. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 7. С. 40–42. 2. Ільяшенко С. М., Колодка А. В. Роль іміджу в забезпеченні сталого розвитку промислових підприємств. 2016. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/45130/1/Illiashenko_Kolodka_2016.pdf; jsessionid=443FEBE2342513798635F70CD719D16F. 3. The process of forming the image of the enterprise. URL: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/186328>. 4. The concept of the organization's image. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/13736/>. 5. Пшенишнюк І. О. Імідж підприємства як метод конкурентної боротьби. *Економіка і держава*. 2011. № 5. С. 19–21. 6. Enterprise image: essence and significance for the enterprise. URL: <https://studfile.net/preview/5437654/page:2/>.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2023 р.

СУТНІСТЬ І ПРИЗНАЧЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКОВИМИ ОПЕРАЦІЯМИ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.2

Варавська В. Р.

Магістрант 2 року навчання
факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розкрито економічну сутність визначення управління розрахунковими операціями, уточнено їх функції; узагальнено поняття, визначено основні завдання та складові обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунковими операціями підприємства.

Ключові слова: розрахунки, зобов'язання, заборгованість, обліково-аналітичне забезпечення управління розрахунковими операціями.

Annotation. The article reveals the economic essence of defining the management of settlement operations, specifying their functions; generalizes the concepts, defines the main tasks, and components of the accounting and analytical support for managing the settlement operations of the enterprise.

Keywords: settlements, liabilities, indebtedness, accounting and analytical support for managing settlement operations.

Актуальність. В умовах постійних змін в економічному середовищі та зростаючої конкуренції між підприємствами надзвичайно важливо не лише ефективно управляти своєю фінансовою діяльністю, але й максимально оптимізувати розрахунки з покупцями та постачальниками. Розрахункові операції підприємства вимагають ефективного управління для забезпечення успішної діяльності компанії, тому потрібно мати достовірну інформацію про стан розрахунків, що може бути досягнуто шляхом організації системи обліково-аналітичного забезпечення. Тому аналіз і вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунками є стратегічно важливим завданням, спрямованим на забезпечення фінансової стабільності та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні аспекти обліково-аналітичного забезпечення розрахункових операцій розглянуто у наукових працях таких вітчизняних науковців і вчених, як Бутинець Ф. Ф., Власова І. О., Бондаренко О. С., Зеленко С. В., Канцедал Н. А., Пасенко Н. С., Пуцентейло П. Р., Чорненко О. Б. та ін. Але сучасні економічні умови ставлять перед нами нові завдання та потребують подальших наукових досліджень для удосконалення обліково-аналітичного забезпечення розрахункових операцій підприємства.

Мета статті – уточнення теоретичних основ формування і функціонування обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунковими операціями підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ведення господарської діяльності будь-якого підприємства передбачає регулярне проведення розрахунків з покупцями, постачальниками, бюджетом і співробітниками. Несвоєчасне одержання грошових коштів за товари, неповернення невикористаних підзвітних сум тощо призводить до труднощів у веденні діяльності. Організація і порядок ведення обліку розрахункових операцій між контрагентами мають велике значення та повинні бути правильно побудованими, оскільки сприяють швидкому обігу оборотних коштів, перетворенню їх із товарної форми на грошову та створюють необхідні умови для своєчасної оплати закуплених товарів і матеріальних цінностей [1]. Тому важливо приділяти увагу саме управлінню розрахунковими операціями.

Управління розрахунковими операціями – це процеси та дії, спрямовані на ефективне та оптимальне використання фінансових ресурсів підприємства при здійсненні розрахунків з юридичними та фізичними особами.

Функціями управління розрахунковими операціями є: інформаційна, облікова, аналітична та контрольна. Інформаційна функція є основою інших функцій, оскільки, маючи потрібну інформацію, з'являється можливість проводити контроль, оцінку та аналіз розрахункових операцій суб'єкта господарювання. Облікова функція дає можливість проводити оцінку, визнання розрахункових операцій і їх відображення в обліку. Аналітична функція полягає у проведенні економічного аналізу розрахункових операцій, використовуючи інформацію з бухгалтерського обліку, за допомогою спеціальних прийомів, з метою виявлення відхилень від планів, попередніх періодів і середньостатистичних даних. Метою аналізу є визначення причин і винуватців відхилень та розробка заходів для коригування негативних ситуацій [2]. Контрольна функція відповідає за достовірність облікових та звітних даних про наявність і зміну сум розрахункових операцій, дотримання договірних умов за розрахунками з дебіторами та кредиторами, встановлення фактів порушення платіжної дисципліни.

Ефективність управління розрахунковими операціями залежить від якості інформації. Саме бухгалтерський облік розрахункових операцій здійснює функцію інформаційного забезпечення в системі управління суб'єктом господарювання. Крім бухгалтерського обліку, варто не забувати про економічний аналіз. У поєднанні їх можна назвати системою обліково-аналітичного забезпечення розрахункових операцій підприємства.

Підходи науковців до визначення поняття «обліково-аналітичне забезпечення» наведено в табл. 1.

Проаналізувавши думки авторів, пропонується власне тлумачення обліково-аналітичного забезпечення як комплексної системи, яка використовує дані бухгалтерського обліку, в тому числі оперативну інформацію, і аналізує різноманітну статистичну, виробничу та іншу інформацію для здійснення економічної оцінки.

Таблиця 1

Сучасні визначення поняття «обліково-аналітичне забезпечення»

ПІБ вченого	Визначення поняття «обліково-аналітичне забезпечення»
Будько О. В. [3]	Обліково-аналітичне забезпечення слід розглядати як систему і формувати його доцільно, використовуючи принципи системного підходу на основі вхідних показників для забезпечення ефективного оперативного, тактичного і стратегічного управління суб'єктом господарювання
Гангал Л. С. [4]	Система складається з ряду підсистем, на вході якої є дані, такі як дані оперативного, статистичного, фінансового та управлінського обліку. Для цих даних проводяться процеси обробки, такі як узагальнення, класифікація, перевірка і аналіз, і на виході отримуються аналітичні звіти, які використовуються певними суб'єктами при прийнятті управлінських рішень
Загородній А. Г. [5]	Обліково-аналітичне забезпечення суб'єкта підприємництва є досконалою формою організації усіх аспектів обліку та аналізу з метою ухвалення обдуманих оперативних та стратегічних управлінських рішень і контролю за їхнім виконанням
Лень В. С. [6]	Обліково-аналітична система – упорядкована внутрішня структура підприємства, яка збирає дані з господарського обліку та зовнішню інформацію з метою аналізу та формування звітності для внутрішніх і зовнішніх користувачів у необхідному для них форматі

На рис. 1 зображено складові обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунковими операціями.

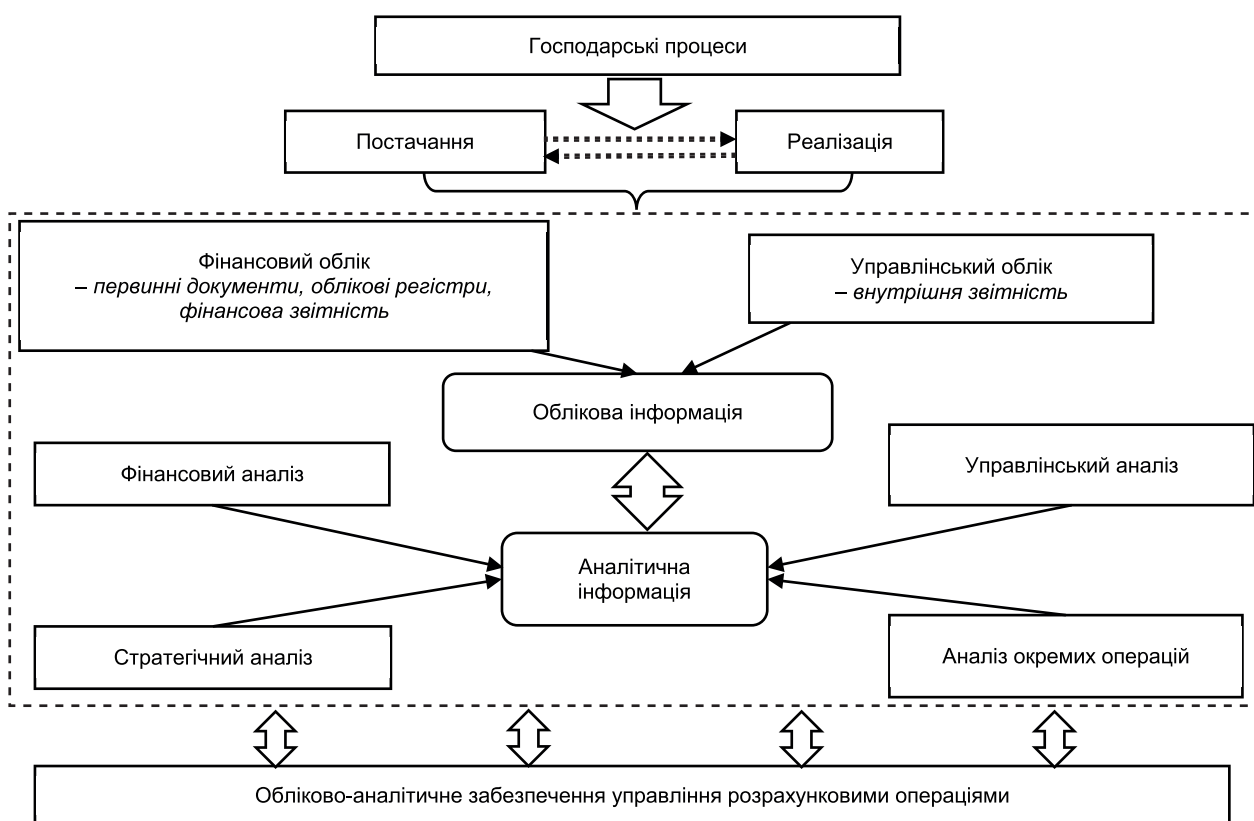

Рис. 1. Складові обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунковими операціями

Об'єднання всіх складових підсистем обліково-аналітичного забезпечення управління розрахункових операцій сприяє оперативному прийняттю необхідних стратегічних рішень, щодо планування, розподілення та оптимізації фінансових ресурсів відповідно до потреб підприємства.

Формування обліково-аналітичного забезпечення здійснюється бухгалтерською та аналітичною службами підприємства. Основна ідея полягає в поєднанні облікових та аналітичних процедур в єдиний процес, здійсненні детального оперативного аналізу, забезпеченні неперервності цього процесу та використанні отриманих результатів для розробки рекомендацій щодо управлінських рішень. Загальний підхід і нормативні положення обліку та аналізу постійно вдосконалюються для оптимального використання в рамках єдиної системи обліку й аналізу [7].

Обліково-аналітичне забезпечення розрахункових операцій підприємства виконує ряд важливих завдань:

- збір і фіксація інформації про всі розрахункові операції, які відбуваються на підприємстві (оплати покупців і оплати постачальникам, розрахунки з бюджетом, операції з оплати праці та інші фінансові транзакції);
- повне, достовірне, законне, правильне відображення в обліку підприємства дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- контроль за станом дебіторської та кредиторської заборгованостей згідно з точним відображенням усіх господарських операцій;
- аналіз та оцінка величини, динаміки та структури розрахункових операцій;
- прийняття управлінських рішень відносно поліпшення стану розрахунків з дебіторами та кредиторами;
- забезпечення планування діяльності підприємства, зокрема, господарських операцій, видів діяльності;
- ідентифікація ризиків і розроблення стратегії для їх управління, щоб зменшити фінансові втрати.

Висновки. Обліково-аналітичне забезпечення управління розрахунковими операціями полягає в систематичному і деталізованому відстеженні та обліку всіх операцій, пов'язаних з розрахунками в рамках діяльності підприємства. Інформаційне забезпечення має бути достатнім для формування потрібних обліково-аналітичних даних, щоб використовувати зовнішню та внутрішню інформацію, що гарантуватиме виконання аналітичної та контрольної функції. Основним компонентом в управлінні розрахунковими операціями є система бухгалтерського обліку, оскільки саме в ній збирається та обробляється інформація, яка використовується для аналізу розрахунків. Аналітичне забезпечення відділу управління підприємства відіграє важливу роль в обробці облікової інформації з метою оцінки її повноти, достовірності та своєчасності, з метою подальшого аналізу, який виявляє фінансові ризики, а також приховані резерви. В цілому обліково-аналітичне забезпечення управління розрахунковими операціями є ключовим елементом ефективного фінансового управління підприємством.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Курган Н. В.

Література: 1. Лісничка Т. В. Особливості класифікації розрахункових операцій підприємств. *Управління розвитком*. 2014. № 15. С. 63–66. 2. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2013. 688 с. 3. Бурдюк О. В. Класифікація обліково-аналітичної інформації з метою інформаційного забезпечення управління сталим розвитком підприємства. *Інноваційна економіка*. 2015. № 1 (56). С. 207–212. 4. Гангал Л. С. Обліково-аналітичне забезпечення управління конкурентоспроможністю агропромислових підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Одеса, 2016. 297 с. 5. Загородній А. Г. Система обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2007. № 5 (76). С. 94–102. 6. Лень В.С. Обліково-аналітична система підприємства: обґрунтування, визначення, модель. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 1 (5). С. 281–290. 7. Юзва Р. П. Обліково-аналітична система – інформаційне забезпечення управління підприємством. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/oblikovo-analitichna-sistema-informaciyne-zabezpechennya-upravlinnya-pidpriemstvom.html>.

Стаття надійшла до редакції 17.12.2023 р.

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК БРЕНДУ КОМПАНІЇ

УДК 339.9

Вологодська А. О.

Магістрант 2 року навчання
факультету міжнародних відносин і журналістики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Дослідження присвячено визначенню основних принципів корпоративної соціальної відповідальності та їх впливу на розвиток бренду компанії в сучасних умовах. Розглянуто взаємозв'язок між складовими бренду та корпоративної соціальної відповідальності, а також її основні тренди сьогодення.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, компанія, бізнес, бренд, суспільство.

Annotation. The study is devoted to defining the basic principles of corporate social responsibility and their impact on the company's brand development. The relation between the brand components and the impact of corporate social responsibility, as well as its main trends are considered.

Keywords: corporate social responsibility, company, business, brand, society.

В умовах сучасності корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) стала ключовою концепцією, яка виходить за рамки традиційної бізнес-практики, трансформуючи спосіб взаємодії компанії зі своїми зацікавленими сторонами та їхній внесок у розвиток суспільства.

Дослідженню особливостей розвитку концепції корпоративної соціальної відповідальності приділяють увагу такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як Котлер Ф., Колот А. М., Хеффлер С., Келлер К., Аакер Д., Матвійчук Л.О., Хорева Л.В., Шокола Ю.В. та ін.

Метою статті є дослідження концепції корпоративної соціальної відповідальності та її впливу на збільшення капіталу бренду компанії.

Корпоративна соціальна відповідальність підприємства охоплює широкий спектр діяльності, і наразі серед фахівців немає єдиної думки щодо визначення цього терміна. Дослідження наукових робіт з цієї теми дозволило зробити висновок, що серед визначень терміна КСВ, запропонованих ученими, надане Ф. Котлером є найбільш повним: «корпоративна соціальна відповідальність – це зобов'язання бізнесу сприяти економічному розвитку, працюючи з найманими працівниками їхніми родинами, місцевою громадою та суспільством загалом з метою покращення якості життя» [1].

Вчені Стів Хоффлер та Кевін Лейн Келлер у своїй роботі застосовують єдине визначення до понять «корпоративна соціальна відповідальність» та «корпоративний соціальний маркетинг». «Корпоративна соціальна відповідальність – це прагнення вдосконаливатися заради благополуччя громади за допомогою дискреційної ділової практики та внеску корпоративних ресурсів» [2].

Існує багато причин, чому бізнеси та компанії прагнуть поводитися соціально відповідально. Серед найбільш очевидних причин – важливо робити те, що є правильним щодо громади, зовнішнього середовища та інших соціальних проблем. Інші причини можуть включати грошові вигоди (через нижчі витрати), здобуття позитивної репутації організації, допомогу навколишньому середовищу, допомогу місцевим громадам, підвищення задоволеності працівників роботою, а також вплив зацікавлених сторін.

Останніми роками відбулися помітні зміни в очікуваннях стейкхолдерів: споживачі, інвестори та працівники вимагають від корпорацій більшої підзвітності та етичної поведінки. Все це спонукало компанії вийти за рамки максимізації прибутку і розглянути свій ширший вплив на суспільство. Організації все частіше використовують КСВ як засіб покращення своєї репутації, зміцнення довіри до бренду та залучення соціально свідомих споживачів та інвесторів.

Окрім вищеперерахованого, уряди та регуляторні органи визнають важливість КСВ у вирішенні суспільних проблем. Багато країн запровадили нормативно-правові акти та керівні принципи, які заохочують або зобов'язують компанії включати КСВ у свої бізнес-стратегії.

Будь-яка компанія має за основну мету свій прибуток, тому принципи корпоративної соціальної відповідальності мають бути одним з інструментів досягнення цієї мети. Д. Аакер у своєму дослідженні визначає, що капітал бренду найкраще визначити як активи, пов'язані з брендом, які додають цінності продукту чи послугі організації [3]. Сильний капітал бренду може допомогти організації виділитися серед конкурентів і забезпечити фінансові вигоди. С. Хофлер та К. Келлер описують шість способів, як корпоративна соціальна відповідальність може допомогти організації створити капітал бренду: підвищення впізнаваності бренду (brand awareness); покращення іміджу бренду (brand image); створення довіри до бренду; викликати почуття до бренду; створення почуття прихильності до бренду (brand community); залучення до бренду [2].

Підвищення впізнаваності бренду. Поінформованість про бренд – це здатність споживачів запам'ятовувати та впізнавати бренд.

Покращення іміджу бренду. Покращення іміджу бренду включає в себе надання бренду сенсу і того, чим він характеризується і до чого він повинен звертатися у свідомості клієнтів.

Створення довіри до бренду. КСВ може впливати на різні виміри довіри, оскільки клієнти можуть сприймати фірму, яка готова зробити внесок у КСВ, як таку, що більше піклується про клієнтів і є більш надійною, принаймні в широкому розумінні, а також як таку, що «робить правильні речі».

Викликати почуття до бренду. Комунікація брендів спрямована на те, щоб пробуджувати певні відчуття у покупців. Коли покупці відчувають емоції, вони більш прихильні, більш віддані та більш схильні до активності. Побудова емоційної асоціації з покупцями починається разом із позиціонуванням бренду компанії. Бренди, які мотивують, роблять більше, ніж просто продають товари, бренди, які викликають позитивні емоції, змушують клієнтів відчувати себе набагато краще. Дві категорії почуттів, які особливо підходять для КСВ, – це соціальне схвалення та самоповага. Інакше кажучи, КСВ може допомогти покупцям легітимізувати свою самооцінку перед іншими або перед собою.

Залучення до бренду. Мабуть, найбільш переконливим доказом лояльності до бренду є той факт, що клієнти готові інвестувати в нього час, життєву енергію, гроші або інші активи, крім тих, що були витрачені під час купівлі або використання бренду. По суті, це означає, що залученість забезпечує компанії можливість досягти своїх цілей з продажу.

На основі дослідження праць науковців і фахівців-практиків було складено схему (табл. 1), яка відображає зв'язок елементів сильного бренду та корпоративної соціальної відповідальності.

Кожна складова капіталу бренду поєднана з відповідним аспектом КСВ, що сприяє його розвитку. Цей взаємозв'язок демонструє, як КСВ-ініціативи можуть позитивно впливати на різні аспекти сильного бренду, створюючи цілісний підхід до побудови бренду.

Необхідність корпоративної соціальної відповідальності стала більш очевидною в останні роки, оскільки покупці почали усвідомлювати, що комерція може мати величезний вплив на навколишнє середовище та соціальні проблеми. У світі, де покупці можуть без особливих зусиль висловлювати відкрите обурення, в режимі «рівний-рівному», дотримання корпоративного соціального обов'язку стало основою успіху бренду.

Оскільки споживачі й інвестори все більше вимагають прозорості та відповідальності, корпоративна соціальна відповідальність перетворилася з «приємної опції» на необхідність для бізнесу. Сучасні тенденції включають в себе фокус на екологічну стійкість, соціальну рівність, залучення громадськості та етичне ставлення. Майбутні напрями передбачають більшу інтеграцію технологій, глобальну співпрацю, вимірювання впливу та підходи, орієнтовані на зацікавлені сторони [4]. Стратегічна цінність КСВ визнається все більше, а успіх бізнесу пов'язується з відповідальними практиками.

По суті, еволюція КСВ відображає ширші зміни в суспільних очікуваннях. Компанії, які визнають ці очікування та адаптуються до них, мають більше шансів процвітати в мінливому бізнес-середовищі. Прогнозовані тенденції вказують на подальшу інтеграцію КСВ в основні бізнес-стратегії, що зумовлено визнанням її стратегічної цінності та впливом поінформованих і соціально свідомих зацікавлених сторін.

Таблиця 1

Взаємозв'язок складових бренду та КСВ

Складові сильного бренду та КСВ	
Капітал бренду (Аакер) Активи, пов'язані з брендом, що додають цінності продукту Конкурентна перевага Фінансові вигоди	
КСВ створює капітал бренду (Хоффлер/Келлер)	
Впізнаваність бренду	Наочність КСВ
Імідж бренду	Позитивний вплив КСВ
Довіра до бренду	Етичні практики КСВ
Почуття до бренду	Емоційний зв'язок з КСВ
Почуття прихильності до бренду	Спільна мета КСВ
Залученість до бренду	Активна участь у КСВ

Джерело: створено автором на основі [2; 3]

На рис. 1 зображено сучасні тренди КСВ в успішних та лідируючих міжнародних компаніях.

Рис. 1. Сучасні тренди корпоративної соціальної відповідальності

Джерело: [5]

Практичні прояви трендів КСВ та стратегічні зрушення у її сприйнятті узгоджуються з теоретичними міркуваннями, підтверджуючи, що КСВ є не просто трендом, а фундаментальним аспектом відповідального та успішного ведення бізнесу. Зроблені висновки про збільшення капіталу компаній, підвищення інвестиційної привабливості та стратегічну важливість КСВ знаходять відгук у динаміці розвитку корпоративної відповідальності. Визначені майбутні напрямки, включаючи інтеграцію технологій, глобальну співпрацю та підходи, орієнтовані на зацікавлені сторони, підкреслюють потребу в інноваційних стратегіях КСВ. Це підтверджує висновок про те, що довгострокові інвестиції у відповідальні практики можуть принести стійкі фінансові вигоди та прискорене зростання прибутку.

Отже, серед виявлених сучасних тенденцій в КСВ можна виділити такі як екологічна стійкість, соціальна рівність та етичне ставлення, що цілком збігаються з теоретичними міркуваннями. Дані аналізу демонструють практичну реалізацію принципів КСВ для задоволення зростаючих суспільних потреб. Етичні міркування та активний внесок у покращення суспільства є важливими для комплексного підходу до КСВ. Акцент у дослідженні був зроблений на розвитку відповідальності від базових економічних проблем до можливості залучення сучасних споживачів до взаємодії з брендом.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Гроть О. В..

Література: 1. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства. Київ : Стандарт, 2005. 285 с. 2. Hoeffler S., Keller K. Building Brand Equity through

Corporate Societal Marketing. *Journal of Public Policy & Marketing*. 2002. P. 78–89. **3.** Aaker D. Building Strong Brands. New York, N.Y. : Free Press, 1996. 381 p. **4.** Соціальна відповідальність : навч. посіб. / за заг. ред. А. М. Колота. Київ : КНЕУ. 2015. 519 с. **5.** The Future of Corporate Social Responsibility. URL: <https://ffwd.com.cy/people/future-corporate-social-responsibility-where-are-we-heading>. **6.** Гальчак Х. Р. Принцип соціальної відповідальності в контексті соціально-орієнтованого менеджменту. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 725. С. 265–269.

Стаття надійшла до редакції 18.12.2023 р.

ЛІНКІНГ, ЕМБЕДІНГ ТА ФРЕЙМІНГ В УКРАЇНІ ЯК ЧАСТИНА ОНОВЛЕНОГО ЗАКОНУ ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА

УДК 347.78

Ганночка Л. Ю.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Зв'язування (лінкінг), ембедінг і рамкування (фреймінг) в Україні набули нових розмірів у контексті останніх змін в законодавстві про авторське право. У статті розглянуто ці аспекти у контексті українського законодавства, їхні впливи на поширення контенту в онлайн середовищі. Проаналізовано, які зміни в законодавстві вплинули на легальність і прийняття лінкінгу та фреймінгу в цифровому просторі. Досліджено юридичні, технічні та культурні наслідки цих нововведень. Встановлено можливі шляхи вирішення можливих проблем для учасників інтернет-спільноти в Україні.

Ключові слова: лінкінг, ембедінг, фреймінг, авторське право, онлайн-середовище, українське законодавство.

Annotation. Linking, embedding, and framing in Ukraine have taken on new dimensions in the context of recent changes in copyright law. The article discusses these aspects in the context of Ukrainian legislation, considering their impact on the distribution of content in the online environment. The author analyzes what changes in legislation have affected the legality and acceptance of linking and framing in the digital space. The legal, technical, and cultural implications of these innovations are explored. Possible solutions to possible problems for members of the Internet community in Ukraine are identified.

Keywords: linking, embedding, framing, copyright, online environment, Ukrainian legislation.

Цифрова епоха принесла нові виклики із собою, перетворюючи традиційні підходи до розповсюдження контенту. Українське законодавство про авторське право оновилося, враховуючи технологічний прогрес і нові реалії інтернет-світу.

Актуальність теми зв'язування (лінкінгу) та рамкування (фреймінгу) в контексті законодавства про авторське право в Україні надзвичайно важлива в епоху швидкої цифрової трансформації та розширення інтернет-простору. Є декілька факторів, які підтримують актуальність цієї теми:

1. Соціокультурні зміни

Сприйняття авторських прав та етика використання інформації можуть змінюватися внаслідок нових правил. Це відбивається на культурному оточенні інтернет-спільноти.

2. Зростання онлайн-активності

Зі зростанням кількості користувачів Інтернету і збільшенням обсягу онлайн-контенту питання використання лінків та фреймів стає більш важливим для забезпечення порозуміння між користувачами, контент-власниками та платформами.

3. Зміни в законодавстві

Законодавчі зміни у сфері авторського права в Україні означають необхідність переосмислення та адаптації підходів до лінкінгу та фреймінгу. Нові норми вимагають уваги до їхнього технічного та правового реалізування.

Перш за все, треба дати визначення новим англіцизмам, які використовуються впродовж усієї статті:

Лінкінг («ordinary linking») – це розміщення на сайті гіперпосилання на стартову сторінку іншого вебсайту.

Ембедінг – це включення частини коду іншої сторінки таким чином, що окремий об'єкт іншої сторінки (зображення, відео) відображається без потреби переходу на інший сайт.

Фреймінг («framing») – включення цілих сторінок інших вебсайтів в окремих «фреймах» (секціях), які не перетинаються між собою [2].

З введенням нових правил стосовно цих понять стали актуальними питання їхньої легальності та впливу на онлайн-спільноту.

Метою дослідження є дослідження лінкінгу, ембедінгу та фреймінгу в Україні як частина оновленого закону про авторське право та аналіз технічних, правових та культурних наслідків змін.

Законодавчі зміни можуть вплинути на можливості технічної імплементації контролю за доступом до контенту через лінки та фрейми. Введення нових обмежень може вплинути на архітектуру систем безпеки та методи автентифікації, що підводить до правових змін: закон створює нові визначення та стандарти для легітимного використання контенту через лінки та фрейми, та нові норми щодо порядку припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет [3].

Згідно зі статтею 52 Закону України про авторське право і суміжні права, за розділом п'ятим «Захист Авторського права і суміжних прав», у випадку, коли власник вебсайту, отримавши заяву про припинення порушення, не є власником відповідної вебсторінки, стосовно якої винесено заяву, їхні права і обов'язки визначаються з урахуванням цієї ситуації.

Власник вебсайту повинен надіслати копію заяви про припинення порушення власнику вебсторінки протягом 24 годин з моменту отримання заяви. Водночас він повідомляє заявника, що не є власником вебсторінки, вказує час надсилання копії та надає посилання на умови користування вебсайтом третіми особами.

Власник вебсторінки повинен розглянути заяву про припинення порушення та відповісти протягом строків, встановлених відповідними положеннями. Якщо протягом 48 годин він не подає відповіді, власник вебсайту самостійно блокує доступ до зазначеної інформації.

Власник вебсайту повідомляє заявника та постачальника послуг хостингу про вжиті заходи протягом 72 годин з моменту отримання заяви. У випадку відмови власник вебсторінки надсилає копію повідомлення власнику заявника не пізніше, ніж за 72 години з моменту отримання заяви [4].

Новий закон визначає умову, за якої ви маєте законне право посилатися і вбудовувати сторонній вміст. Загалом цей вміст повинен бути спочатку доступний правомірно і безпосередньо, без використання посилань чи вбудовування. Інакше кажучи, якщо автор вмісту обмежив його загальний доступ – наприклад, зробив його доступним за плату – і ваше посилання чи вбудовування дозволяє обійти це обмеження, це буде розглядатися як порушення авторських прав [1].

Згідно з цією статтею можна проаналізувати технічні, культурні та правові наслідки після змін у законодавстві.

Технічні наслідки:

1. Надання копії заяви: технічно власник вебсайту повинен забезпечити швидку та ефективну доставку копії заяви про припинення порушення власнику веб-сторінки за допомогою електронної пошти або інших систем відправлення повідомлень. Це може вимагати налагодження автоматизованих процесів для швидкої обробки та відправлення відповідних документів.

2. Блокування доступу: у випадку відсутності відповіді власника вебсторінки технічно слід забезпечити швидке та ефективне унеможливлення доступу до вказаної інформації. Це може включати автоматизовані заходи безпеки та блокування.

Правові наслідки:

1. Визначення прав та обов'язків: з правової точки зору важливо чітко визначити права та обов'язки власника вебсайту, власника вебсторінки та заявника. Це може включати розробку і правильне формулювання положень угоди або правил користування.

2. Відповіді та спростування: система повинна враховувати право власника вебсторінки на відповідь на заяву та можливість спростування рішення. Це може вимагати чіткої процедури та строків.

Культурні наслідки:

1. Повідомлення та взаєморозуміння: важливо враховувати культурні відмінності у сприйнятті інформації та способах вирішення конфліктів. Чітке та поважне спілкування може сприяти позитивній реакції сторін.

2. Доступність інформації: важливо забезпечити, щоб процес був доступним та зрозумілим для всіх сторін, незалежно від їхньої культурної приналежності. Це може включати переклад документів та інформаційних матеріалів.

Можна зробити **висновок**, що розглянута процедура відповіді на заяву про припинення порушення в електронному середовищі включає технічні, правові та культурні аспекти. Технічно необхідно налагодити ефективну систему відправлення документів і блокування доступу у випадку невідповіді. З правового погляду важливо чітко визначити права та обов'язки сторін та враховувати процедури відповідей і спростувань. Культурні аспекти передбачають взаєморозуміння та поважне спілкування, а також доступність інформації для всіх сторін.

Забезпечення цих аспектів допомагає створити ефективний та справедливий механізм вирішення конфліктів у цифровому просторі. Збалансований підхід до технічних, правових і культурних аспектів дозволяє враховувати інтереси всіх сторін і забезпечити стабільність та довіру у віртуальному середовищі.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Ваганова І. М.

Література: 1. Марія Єсипович, Associate, Axon Partners, Микита Євстіфеев, Associate, Axon Partners «Новий закон про авторське право в Україні. Що змінилось?». URL: <https://ain.ua/2023/01/17/novyy-zakon-pro-avtorske-pravo-shho-zminylos/>. 2. Михайло Юдін, юрист Axon Partners «Поставив лінк і порушив авторське право?». URL: <https://ain.ua/ru/2021/05/06/vsmisli-postaviv-link-i-porushiv-avtorske-pravo/>. 3. Олена Спесивцева Юристка на пряму "Незалежні медіа" ЦЕДЕМ «Новий закон «Про авторське право та суміжні права». Які зміни відбулись у переліку об'єктів авторського права?». URL: <https://cedem.org.ua/consultations/novyy-zakon-pro-avtorske-pravo-ta-sumizhni-prava-yaki-zminy-vidbulys-u-pereliku-ob-yektiv-avtorskogo-prava/>. 4. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.03.2017 № 1977-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>.

Стаття надійшла до редакції 09.12.2023 р.

ЗНАЧЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ФАКТОРІВ В ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ЗЕД-ПІДПРИЄМСТВАХ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ ХАРРИСА – УІЛСОНА

УДК 658.783

Давидова Г. М.

Магістрант 2 року навчання
факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто особливості ефективного управління товарними запасами підприємства як ключового аспекту логістичної діяльності. Визначено значення логістичного управління товарними запасами за допомогою моделей оптимізації, в яких виявлено обмеженість факторів, що впливають на розрахунок оптимального розміру замовлення в умовах зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: логістична діяльність, зовнішньоекономічна діяльність, товари, оптимальний розмір замовлення.

Annotation. The article examines the features of effective management of the company's inventory as a key aspect of logistics activity. The importance of logistics management of commodity stocks was determined using optimization models, in which the limitation of factors affecting the calculation of the optimal order size in the conditions of foreign economic activity was revealed.

Keywords: logistics activities, foreign economic activity, goods, optimal order size.

Актуальність. Економіка держави напряму залежить від зовнішньоекономічної діяльності, оскільки зовнішній ринок є важливим джерелом доходів для України. Через воєнні дії на території держави відбувається динамічна переорієнтація зовнішніх торговельних відносин з європейським ринком, будуються нові логістичні маршрути. Логістика й зовнішньоекономічна діяльність тісно взаємопов'язані, здійснюючи вплив один на одного. Як важливий елемент, логістика є однією з вагомих складових вартості продукції, а отже, відіграє важливу роль при обґрунтуванні доцільності тієї чи іншої зовнішньоторговельної угоди. Таким, чином, її мета – забезпечити підприємство оптимальним розміром товару при оптимальній залежності ціни і якості.

Мета – визначити значущість логістичного управління товарними запасами та визначення дійсних витрат підприємства як об'єкта управлінського впливу, які виникають під час здійснення постачання товарів на прикладі моделі управління запасами Харріса – Уілсона із урахуванням можливих додаткових параметрів, які можуть виникати в практичній діяльності.

Аналіз джерел. Вирішенню питання щодо підвищення ефективності управління запасами підприємства, як головного аспекту логістичної діяльності сучасного підприємства, присвячено праці таких вітчизняних науковців: Архіпов С. [1], Лободзинська Т. П. [2], Краєвська А. С. [3], Кучмеев О. О [4], Негода А., Русак Д. [5], Селезньова Н. О. [6], Старушенко Г. [7].

Основна частина. Підвищення продуктивності функціонування міжнародних логістичних ланцюгів призводить до зменшення питомих витрат, сприяючи розвитку зовнішньоекономічних відносин і залучаючи до сфери міжнародної торгівлі нові та більш віддалені ринки товарів.

Кожне підприємство, котре веде зовнішньоекономічну діяльність, а саме здійснює експортно-імпортні операції, стикається із процесом транспортування й із усіма пов'язаними з ним складнощами. Кінцевий результатом для логістичної діяльності є знаходження та обрання максимально низького за витратами переміщення товарів протягом певного інтервалу часу за ланцюгом від виробника до кінцевого споживача.

Логістичні витрати складають важливу роль на підприємстві, їх питома вага в собівартості вітчизняних компаній може варіюватися від 5 до 45 % [2]. Така значна частка структури витрат визначає необхідність оптимізації витрат на всіх етапах торговельних процесів. Зниження логістичних витрат не повинно призводити до зниження якості логістичних процесів, отже, логістичний процес має бути завершений, тобто повинен забезпечити реалізацію торговельного процесу.

Своєю чергою, оптимізація витрат дозволяє торговому підприємству отримувати конкурентну перевагу над ринком з допомогою підвищення економічної ефективності управління запасами підприємства [4].

Для того щоб вирішити питання щодо оптимізації товарних запасів підприємств у зовнішньоекономічній сфері, варто провести аналіз відповідного методичного забезпечення, яке обумовлюється методами, моделями й інструментами управління товарними запасами.

У сфері логістики запасів особливу увагу приділяється логістичним моделям, адже їх використання надає змогу враховувати фактор попиту на товари. І згідно з таким критерієм можна виокремити модель, застосування якої характеризується високою залежністю запасів від рівня попиту на товар – модель економічно обґрунтованого розміру замовлення [3].

За допомогою оптимального розміру замовлення можна мінімізувати сукупні витрати пов'язані із збереження запасу й повторенням замовлення, Цей метод забезпечує найкраще сполучення взаємодіючих факторів, таких як площа складських приміщень, витрати на збереження запасів і вартість замовлення. Формулу оптимального розміру замовлення запропонував Ф. У. Харріс, але в теорії управління запасами вона більш відома як формула Уілсона, що визначається за формулою (1) [3]:

$$EOQ = \sqrt{(2D \times P) / H}, \quad (1)$$

де EOQ – економічний (оптимальний) розмір замовлення;

D – щорічний обсяг замовлення (споживання);

P – поточні витрати на розміщення замовлення;

H – поточні витрати на зберігання одиниці запасу.

Варто зазначити, що поточні витрати на зберігання одиниці запасу, так звані холдингові витрати, містять у собі також ефективність фінансового вкладення. В якості такого показника виступає рентабельність капіталу, коли підприємство зв'язує власні кошти. Але на практиці підприємство в умовах обмеженості коштів залучає додаткові, тому в цьому випадку доцільно використовувати ставку, за якою обігові кошти можуть бути залучені.

Тобто в холдингових витратах, окрім власних фактичних витрат, які відображаються в бухгалтерському обліку за первинними документами, ще мають бути відображені так звані дійсні витрати, які постають як об'єкт управлінського впливу в системі менеджменту. Така різна оцінка з точки зору бухгалтерського, фінансового і управлінського обліку дає можливість обґрунтувати прийняття управлінських рішень у системі менеджменту.

Зазвичай в практичній площині для застосування в логістичній діяльності моделі EOQ доводиться враховувати чимало факторів, які не визначаються базовою формулою [1]. При зовнішньоекономічній діяльності такі фактори пов'язані з особливостями умов постачання відповідно до зовнішньоекономічного контракту і характеристиками продукції. Одним із головних факторів, що впливає на оптимальний розмір поставки, є транспортні витрати, якщо за умовами контракту такі витрати несе покупець. Прикладом впливу транспортних витрат є застосування знижки на транспортні послуги залежно від обсягів замовлення [6].

У зв'язку з цим доречно дослідити взаємозв'язок логістичних витрат з оптимальним розміром замовлення, а саме залежність зниження вартості поставки при збільшенні обсягів замовлення, за умов користування транспортними послугами.

Наприклад, підприємство, що займається оптовою реалізацією хімічної продукції, купує соляну кислоту у зовнішнього постачальника за ціною 7 500 грн за тонну. Щорічний попит становить 300 т на рік. Вартість виконання одного замовлення (доставка здійснюється спеціальними контейнерами місткістю у 2 т) становить 500 грн. Прямі (релевантні) витрати на зберігання одного контейнера становлять 50 грн. За даних умов підприємство не має обмеженості у коштах, отже, для визначення холдингових витрат застосовано показник рентабельності капіталу. У середньому він складає від 3 % до 5 %, за умов даного прикладу для розрахунку використовується середнє значення – 4 %. При збільшенні обсягів замовлення на 50 % тариф на транспортування буде коштувати на 20 % менше. У табл. 1 наведено два сценарії розвитку ситуації: проведення розрахунку оптимального замовлення: без урахування транспортної знижки та з її застосуванням.

Отже за початковими умовами розмір оптимального замовлення склав 30 т, із загальними релевантними витратами у 10 250 грн. У другому варіанті за умов збільшення закупівлі на 50 % і отримання транспортної знижки обсяг витрат склав 9 990 грн, що є більш привабливим для підприємства.

Таблиця 1

Розрахунок оптимального розміру замовлення загальних витрат під впливом зміни параметрів

Показник	I варіант	II варіант
Річний попит, т	300	450
Транспортні витрати	500	400
Ціна продукції за 1 т	5 500	5 400
Обсяг замовлення	30	30
Середній обсяг запасів, т	15	15
Кількість замовлень	10	15
Вартість виконання замовлення, грн	500	400
Річна вартість виконання замовлень, грн	5 000	6 000
Витрати на зберігання, грн	350	266
Річні витрати на зберігання, грн	5 250	3 990
Загальні релевантні витрати на виконання замовлення та зберігання, грн	10 250	9 990

Для підприємств, що ведуть зовнішньоекономічну діяльність, варто приділяти увагу процесу оптимізації. Адже, окрім логістичних факторів, існують багато інших, що безпосередньо можуть впливати на результати розрахунку оптимального розміру замовлення, а саме: зміна вартості товарів у іноземного постачальника, конкуренція на внутрішньому ринку з аналогічними підприємствами-імпортерами.

Висновок. Таким чином, успішне функціонування торговельного підприємства в умовах сьогодення потребує реалізації управління на логістичних засадах для забезпечення оптимального обсягу товарних запасів. Для визначення такого обсягу запасів доцільно застосовувати модель Харріса – Уілсона. Обґрунтованість цієї моделі полягає у тому, що вона допомагає уникнути надлишкового «зв'язування» капіталу в умовах сучасної обмеженості в доступі до кредитних ресурсів в Україні. Але водночас для зовнішньоекономічної діяльності визначена обмеженість даної моделі розрахунку оптимального розміру витрат за умов виникнення факторів, які нею не передбачаються. В практичному прикладі продемонстровано зміни загальних витрат при оптимальному обсязі замовлення під впливом транспортних знижок залежно від обсягу вантажоперевезень. Перспективами подальших досліджень може бути знаходження оптимальних стратегій для інших моделей управління запасами, які беруть до уваги існування факторів, окрім логістичних, які, своєю чергою, безпосередньо впливають на оптимальний розмір замовлення та рівень витрат на його здійснення.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Лабунська С. В.

Література: 1. Архіпов С. Модифікація моделі управління запасами Харріса – Уілсона. *Економіст*. 2018. № 1. С. 59–62. 2. Гулин І. Ю., Гуцал Н. А., Лободзинська Т. П. Проблеми відображення в обліку логістичних витрат та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*. 2022. № 45. С. 72–78. 3. Краєвська А. С., Безсмертна О. В., Шварц І. В. Логістичні моделі оптимізації процесу забезпечення підприємства матеріальними ресурсами. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 4. С. 22–29. 4. Кучмеев О. О. Особливості управління матеріальними потоками в логістичних системах торговельних підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2018. №1. С. 99–103. 5. Негода А., Русак Д. Міжнародна логістика та глобальні ланцюги постачань : навч. посіб. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка. 2023. 268 с. 6. Селезньова Н. О., Казакова І. С. Використання формули Вілсона для визначення економічного розміру замовлення на промислових підприємствах. *Вісник ЗНУ. Серія : Економічні науки*. 2019. № 2. С.100–105. 7. Старушенко Г. Цифрові методи і моделі оптимізації публічно-управлінських рішень: узагальнення моделі логістичних витрат Харріса – Уілсона. *Аспекти публічного управління*. 2022. Т. 10. № 2. С. 5–15.

Стаття надійшла до редакції 17.12.2023 р.

ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ: СУДОВА ТА ПОЗАСУДОВА ПРАКТИКА

УДК 347

Лазоренко І. В.

Студент 3 курсу
факультету інформаційних технологій ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті проаналізовано практику застосування судових і позасудових засобів захисту прав у цивільному праві. Досліджено, що судові та позасудові засоби захисту прав доповнюють один одного. Доведено, що ефективного захисту прав у цивільному праві необхідно застосовувати як судові, так і позасудові засоби захисту.

Ключові слова: засоби захисту прав, цивільне право, мирна домовленість, досудове врегулювання спору, арбітражне врегулювання спору, медіація.

Annotation. The article analyses the practice of application of judicial and extrajudicial remedies in civil law. It is also analysed that judicial and extrajudicial remedies complement each other. For effective protection of rights in civil law, it is necessary to apply both judicial and extrajudicial remedies.

Keywords: means of protection of rights, civil law, peace agreement, pre-trial settlement of the dispute, arbitration settlement of the dispute, mediation.

Мета статті – проаналізувати способи захисту прав у цивільному праві, зокрема, судові та позасудові способи.

Постановка проблеми. У сучасних умовах зростає роль судової та позасудової практики застосування засобів захисту прав. Це пов'язано з такими факторами: зростанням обсягу цивільно-правових відносин; ускладненням структури цивільно-правових відносин. У зв'язку з цим виникає необхідність удосконалення судової та позасудової практики застосування засобів захисту прав.

Питанням захисту прав у цивільному праві присвячено значну кількість досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, Т. М. Піддубна, О. І. Антонюк, А. Сергеев розглядають питання захисту прав у цивільному праві в загальному контексті.

У теорії цивільного права існують різні підходи до розуміння засобів захисту цивільних прав. Деякі науковці вважають, що терміни «правові засоби», «правовий вплив», «правове регулювання» є синонімами, і ці поняття становлять єдиний, системний юридичний механізм, який забезпечує регулювання всіх аспектів суспільних відносин, що підлягають правовому регулюванню.

У словниках тлумачення терміна «захист» включає в себе активне протистояння негативному впливу, функцію оборони та порятунку від неприємного чи небезпечного, а також визначається як охорона, заступництво або підтримка. У контексті доктрини «захист» розглядається як найефективніший спосіб захисту прав людини, включаючи активну участь державних органів, громадських установ і громадян у забезпеченні реалізації прав і свобод. Це також може включати застосування примусових заходів щодо осіб, які порушують правила, з метою відновлення порушених прав відповідно до встановленого законом порядку компетентними органами.

Використання засобів захисту на рівні законодавства відрізняється від застосування способів захисту. Засоби захисту на рівні законодавства – це правові норми, які передбачають певні права та обов'язки для суб'єктів цивільного права. Способи захисту – це конкретні юридичні дії, які можуть бути вчинені суб'єктами цивільного права для захисту своїх прав [1, с. 154].

Для досягнення мети захисту прав споживачів важливо використовувати засоби захисту цивільних прав та інтересів у широкому розумінні. Засіб захисту прав споживачів включає в себе різноманітні методи та прийоми, а також використання цивільно-правових засобів захисту.

Засоби захисту прав мають більш широкі можливості застосування, ніж способи захисту. Згідно зі статтею 55 Конституції України кожен має право використовувати будь-які законні засоби для захисту своїх прав і свобод. Це означає, що можна використовувати не лише передбачені законом способи захисту, а й інші, які не заборонені законом. Наприклад, якщо право порушено, можна звернутися до суду, але також можна спробувати вирішити проблему самостійно, шляхом переговорів або відмови від договору.

Міжнародні договори також гарантують право на захист прав і свобод. Наприклад, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод передбачає, що кожна особа, чії права були порушені, має право на ефективний юридичний захист у національному органі.

У широкому розумінні засоби захисту включають не лише дії, спрямовані на захист прав і інтересів, а й необхідні юридичні інструменти, такі як договори, заяви, норми права, принципи і т. д. Наприклад, договір може бути засобом захисту прав, якщо він передбачає компенсацію за порушення. Заява до суду також є засобом захисту прав, оскільки вона дозволяє звернутися до правоохоронних органів за допомогою. Норми права, принципи тощо також можуть бути засобами захисту прав, оскільки вони визначають, як слід захищати права і інтереси [2].

Отже, засоби захисту прав є широким поняттям, яке включає в себе не лише дії, спрямовані на захист прав і інтересів, а й необхідні юридичні інструменти. Вибір засобу захисту прав залежить від конкретної ситуації. Судові засоби захисту – це діяльність органів державної влади та посадових осіб, спрямована на захист порушених, невизнаних чи оспорюваних цивільних прав.

До судових засобів захисту, або якщо розглядати ширше, – належать:

Судовий захист. Судовий захист здійснюється через винесення судових рішень. Такий захист має ряд особливостей, зокрема: наявність численних процесуальних гарантій, забезпечення законного та обґрунтованого вирішення цивільних питань, врахування на практиці загально-конституційних норм тощо. Методами судового захисту є подання позову, подання заяв про забезпечення позову, зупинення провадження у справі, перегляд з урахуванням нововиявлених обставин, судовий контроль, перегляд судових рішень, виконання рішення суду.

Захист прав громадян органами виконавчої влади. Органи виконавчої влади також можуть вживати заходів щодо захисту порушених, невизнаних чи оспорюваних цивільних прав громадян, зокрема, шляхом видачі розпоряджень, рішень, інших актів індивідуального характеру, надання матеріальної допомоги, компенсації тощо [3, с. 22].

Позасудові засоби захисту – це заходи, спрямовані на захист суб'єктивного права від можливих порушень. До цих засобів захисту належать такі.

Нотаріат. Нотаріат здійснює охорону прав і інтересів громадян та юридичних осіб шляхом вчинення нотаріальних дій, забезпечення доказів, надання консультацій з нотаріального права. Нотаріальні дії, зокрема, нотаріальні акти, мають посвідчувати законність і правомірність дій громадян і юридичних осіб, а також юридичних фактів [1, с. 156].

Самозахист. Самозахист – це дії особи, спрямовані на відновлення порушених прав чи інтересів та запобігання їх подальшому порушенню. Самозахист допускається лише у випадках, коли захист прав чи інтересів іншими способами неможливий або є неефективним.

Договірне регулювання. Договірне регулювання – це спосіб захисту цивільних прав, який полягає у визначенні в договорі умов, які забезпечують права та інтереси сторін договору.

Альтернативні методи вирішення конфліктів в цивільному процесі – це способи вирішення спорів поза межами судової влади. До альтернативних методів вирішення конфліктів належать:

1. Третейський суд (арбітраж). Третейський суд – це орган, який вирішує спори між сторонами на підставі їх угоди. Рішення третейського суду є обов'язковим для виконання сторонами.

2. Переговори. Переговори – це процес узгодження позицій сторін спору з метою досягнення мирного вирішення спору.

3. Медіація. Медіація – це процес, у якому нейтральний посередник (медіатор) допомагає сторонам спору досягти мирного вирішення спору.

4. Примирення з участю нотаріуса. Примирення з участю нотаріуса – це процес, у якому нотаріус допомагає сторонам спору досягти мирного вирішення спору.

Альтернативні методи вирішення конфліктів є ефективним способом захисту цивільних прав громадян, оскільки вони дозволяють уникнути тривалого та дорогого судового розгляду, а також забезпечити більшу гнучкість у вирішенні спору. Саме ці методи захисту цивільних прав, які користуються великою популярністю в країнах Європи, є несудовими. Вони дозволяють швидко вирішити конфлікт, враховуючи інтереси його учасників, не залучаючи або мінімально залучаючи органи судової влади [4, с. 209].

Більшість дослідників визнають самозахист як форму захисту цивільних прав, але сперечаються щодо його класифікації як способу захисту. Деякі вважають, що самозахист виправданий лише у випадках, коли потерпілий може законно вплинути на правопорушника.

Деякі дослідники вважають, що несудова форма захисту активно використовується громадянами через звернення до органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Однак в аспекті розгляду захисту конкретних прав несудову форму захисту можна розглядати більш широко. Загалом класифікація форм і способів захисту цивільних прав, яка базується на критерії звернення особи до суду, є надто обмеженою.

Висновки. Захист прав є важливою функцією цивільного права. Судові та позасудові засоби захисту прав мають свої переваги та недоліки.

Судові засоби захисту прав є ефективними у випадках, коли правопорушення має складну структуру або коли порушник не бажає добровільно виконувати свої зобов'язання. Однак судовий процес може бути тривалим і витратним.

Позасудові засоби захисту прав є ефективними у випадках, коли правопорушення має просту структуру або коли порушник бажає добровільно виконувати свої зобов'язання. Однак позасудові засоби захисту прав не завжди можуть гарантувати відновлення порушених прав.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Ваганова І. М.

Література: 1. Кармаза О. О. Засоби та способи захисту прав суб'єктів житлових відносин. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 154–157. 2. Антонюк О. І. Право учасників цивільних правовідносин на самозахист : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2004. 212 с. 3. Ромашенко І. Засоби та способи захисту цивільних прав: співвідношення понять. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 6. С. 20–23. 4. Яновицька Г. Б. Цивільно-правові засоби захисту прав споживачів в Україні : монографія. Львів : Вид-во «Растр-7», 2018. 400 с. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/DYSERTATSIYA-.pdf>. 5. Гнатів О. Б. Захист права власності в цивільному праві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2015. 202 с. 6. Підлубна Т. М. Право на захист цивільних прав та інтересів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2009. 20 с. 7. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

Стаття надійшла до редакції 09.12.2023 р.

MODERN TEAM ROLES TOPOLOGIES

UDC 658.3

Levchenko K.

Master's student of the 2nd year of studies
Faculty of Management and Marketing, S. Kuznets KHNU

Annotation. The article examines common contemporary approaches to classifying roles in project teams. A comparison of popular models for role definition in project teams is provided, emphasizing the importance of such classification. Typical structures of project teams in enterprises are investigated.

Keywords: team, project team, topology.

Анотація. У статті розглянуто поширені сучасні підходи до класифікації ролей у проектних командах. Наведено порівняння популярних моделей визначення ролей в проектних командах. Визначено важливість такої класифікації. Досліджено типові структури проектних командах на підприємствах.

Ключові слова: команда, проектна команда, топологія.

In a world where many organizations structure their work around projects, the relevance of this topic lies in its direct impact on the efficiency, success, and client satisfaction of project-based endeavors.

The purpose of the work is to examines common contemporary approaches to classifying roles in project teams.

A team is a group of individuals who coordinate their interactions, labor, and intellectual efforts to achieve a specific goal. Gathering a group of people, doesn't necessarily create a team. The main specificity of the concept of a "team" lies in the fact that all its members are aligned towards a common strategic objective and, at the same time, collectively bear responsibility for its achievement.

Project team composition depends on different factors including organizational culture, location, and scope. The relationship between the project manager and members also depends on his/her authority (a line manager holding full authority or a part-time or contract-based leader with limited authority).

Common project team structures include:

1. Dedicated team. Most or all team members work full-time on the project, reporting directly to the project manager. This structure is straightforward, with clear lines of authority and a strong focus on project objectives.
2. Part-time team. Some projects are additional work for team members who continue their regular roles in their existing organizations. Functional managers retain control, and the project manager often has other management responsibilities. Members may also work on multiple projects simultaneously [1]

Project teams can be classified based on various dimensions or characteristics. Scientists [1 – 4] have categorized them as following (tabl. 1).

Table 1

Classification of project teams [1–4]

Dimension	Types	Dimension	Types
1	2	3	4
Major purpose (mission)	– work teams; – improvement teams	Size	– small; – medium; – large
Time	– temporary; – permanent (on-going)	Commitment	– dedicated; – part-time
Connection to the organization's overall authority structure	– functional; – cross-functional	Control	– autonomous; – hierarchical

End tabl. 1

1	2	3	4
Location	– co-located; – virtual	Membership	– internal; – external
Project phase	– initiation; – execution; – monitoring and control; – closure	Project complexity	– simple; – medium; – complex
		Skillset	– technical; – creative; – research, etc.

In modern management studies, there are several most popular approaches to identify team roles in project teams. Let's compare them and characterize (tabl. 2).

Table 2

Main team role typologies

Typology	Key feature	Advantages	Disadvantages
Belbin's Team Role Model [5]	Identifies nine distinct team roles, representing social, thinking or action activities, each with unique characteristics and contributions	– enhances team performance by leveraging members' strengths; – improves communication and reduces conflicts; – helps create well-balanced teams with diverse problem-solving capabilities	– may oversimplify complex human behavior; – can lead to rigidity if team members are pigeonholed into predefined roles; – may not account for cultural variations in teamwork
Team Management Systems (TMS) [6]	Categorizes individuals into roles representing exploring, organizing, controlling or advising activities; focusing on personal preferences and team contributions	– promotes effective team collaboration and productivity; – helps individuals understand their preferred roles and those of their teammates; – enhances communication and problem-solving	– potential oversimplification of complex teamwork; – possible rigidity if roles are applied inflexibly; – may not account for individual growth and adaptability
FIRO-B (Fundamental Interpersonal Relations Orientation – Behavior) [7]	Focuses on interpersonal relations within teams, categorizing individuals into categories of Inclusion, Control, and Affection.	– enhances understanding of how individuals interact in a team setting; – aids in addressing interpersonal conflicts and fostering collaboration; – provides insights into team dynamics	– may not capture the full complexity of team roles and contributions; – limited in scope to interpersonal relations; – cultural variations may not be adequately addressed
Insights Discovery (Insights Color Model) [8]	Classifies individuals based on four primary color energies (Fiery Red, Sunshine Yellow, Earth Green, Cool Blue), indicating preferred working styles	– enhances self-awareness and understanding of team members; – encourages communication and appreciation of diverse working styles; – facilitates conflict resolution	– possible oversimplification of individuals' personalities; – may lead to stereotyping based on color energies; – not as widely recognized in some industries

The choice of which one to use depends on the specific needs and context of the team or organization. In addition to the well-known team role typologies mentioned earlier, there are other project team role typologies that have been proposed and are used in specific contexts, such as Margerison-McCann Team Management Profile providing insights into individual preferences for different aspects of team work; Honey and Mumford Learning Styles that provides insights into team roles based on learning preferences; MTR-i (Management Team Roles – International), also developed by Dr. Meredith Belbin, this typology extends the original Belbin model by adding roles specific to international team dynamics; the Myers-Briggs Type Indicator (MBTI), offering insights into team roles based on personality preferences, and others.

While different project team role typologies may have unique categorizations and terminology, they often share common features in their approach to understanding team dynamics and individual contributions. Most typologies aim to identify the preferred or natural roles that individuals tend to adopt within a team setting. They often emphasize that a well-rounded team should have a balance of various roles to ensure comprehensive problem-solving and coverage of different tasks. They promote better communication and understanding within the team, as members learn to recognize and appreciate each other's roles and preferences.

While the specific roles and terminology may differ, these common features make project team role typologies valuable tools for improving team effectiveness, collaboration, and overall project success.

It's important to note that effective team performance necessitates reaching the performing stage, and some teams might accept storming as a norm, while others may remain stuck in the forming phase. Failure to complete the norming process can result in regression to the storming stage. The duration of the developmental cycle can vary widely among teams, influenced by factors such as team size, geographical dispersion, meeting frequency and duration, team composition, external factors, time constraints, and the nature of their tasks.

Scientific supervisor – PhD, Associate professor Kanova O. A.

Literature: **1.** A Guide to the Project Management Body of Knowledge. 5th ed. / Project Management Institute. URL: https://repository.dinus.ac.id/docs/ajar/PMBOKGuide_5th_Ed.pdf. **2.** Meredith J. R., Shafer S. M., Mantel S. J. Project Management: A Strategic Managerial Approach. 10th ed. Hoboken, New Jersey, U.S. : Wiley, 2017. 534 p. **3.** Kerzner H. Project Management: A Systems Approach to Planning, Scheduling, and Controlling. 11th ed. Hoboken, New Jersey, U.S. : Wiley, 2013. 1296 p. **4.** Project Management Association. URL: ProjectManagement.com. **5.** The Nine Belbin Team Roles / Belbin. URL: <https://www.belbin.com/about/belbin-team-roles>. **6.** The Team Management Profile / Team Management Systems. URL: <https://www.teammanagementsystems.com/our-products/team-management-profile-tmp>. **7.** Fundamental Interpersonal Relations Orientation (FIRO). Drive lasting behavior change to enrich corporate culture / The Myers-Briggs Company. URL: <https://www.themyersbriggs.com/en-US/Products-and-Services/FIRO>. **8.** Insights Discovery Colour Energies: A Beginners Guide / The Colour Works LTD. URL: <https://www.thecolourworks.com/insights-discovery-colour-types-guide>.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2023 р.

ВСТАНОВЛЕННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ КІЛЬКОСТІ ЕКОНОМІЧНО АКТИВНИХ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА ВІД ОБСЯГІВ ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ ЇХ ПІДТРИМКИ

УДК 338.246.027:334.012.32(477)

Лейтлов Д. С.

Магістрант 2 року навчання
факультету міжнародної економіки і підприємництва ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Досліджено залежність між кількістю економічно активних суб'єктів підприємництва та обсягами фінансування державних програм їх підтримки в Україні протягом 2020–2022 років. Встановлено основні напрями державної підтримки, зокрема, грантове фінансування, пільгове кредитування та лізинг, а також оцінено їх вплив на кількість підприємств. Дослідження вказує на стійку консолідацію та зміцнення малих та мікропідприємств, що впливає на зниження загальної кількості суб'єктів підприємництва.

Ключові слова: підприємництво, державна підтримка, фінансування, економічна активність, мале та середнє підприємництво.

Annotation. The article examines the relationship between the number of economically active business entities and the amount of funding for state programmes to support them in Ukraine in 2020–2022. The main areas of state support, in particular grant funding, concessional lending and leasing, are identified, and their impact on the number of entrepreneurs is assessed. The study indicates a steady consolidation and strengthening of small and micro enterprises, which affects the reduction in the total number of business entities.

Keywords: entrepreneurship, state support, financing, economic activity, small and medium-sized enterprises.

У сучасних умовах розвитку господарства велика увага приділяється підтримці та стимулюванню малого та середнього бізнесу як ключового фактору економічного зростання. Одним із важливих інструментів у цьому контексті є державна підтримка підприємництва. Держава виступає важливим каталізатором для створення сприятливого середовища, що сприяє розвитку малих і середніх підприємств.

На сьогодні держава виділила основні напрями підтримки підприємництва у вигляді грантового фінансування, надання пільгового кредитування, формування системи лізингових пропозицій, компенсування коштів за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб тощо [1; 2; 3; 4; 5]. Основні програми підтримки підприємницьких ініціатив наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Максимальні обсяги підтримки підприємництва за державними програмами підтримки підприємництва

Назва програми	Обсяги фінансування, млн грн		
	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Грант на створення або розвиток власного бізнесу			930
Грант для створення або розвиток садівництва, ягідництва та виноградарства			167
Грант для створення або розвиток тепличного господарства			200
Грант на створення або розвиток переробних підприємств			500
Програма «Доступні кредити 5-7-9 %»	1320	1050	530
Програма «Фінансовий лізинг 5-7-9 %»	420	400	210
Грант на стартап			45
Програма інноваційних ваучерів	12	15	15
Програма грантової підтримки проєктів подвійного призначення	15	18	12
Компенсація за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб			650
Програма з кредитування ММСП України за пріоритетними галузевими напрямками	45	45	10
Програма з підтримки фінансування інвестиційних проєктів МСП за пріоритетними напрямками	30	30	38

У табл. 1 надано інформацію про максимальні обсяги фінансування за державними програмами підтримки підприємництва в Україні протягом трьох років (2020–2022) [3; 4].

Грантова підтримка для створення та розвитку власного бізнесу, реалізації проєктів в галузі садівництва, ягідництва та виноградарства, тепличного господарства, переробних підприємств стали новацією військового стану.

Кредитні програми «Доступні кредити 5-7-9%» та «Фінансовий лізинг 5-7-9%» надають фінансову підтримку з 2020 р. та зберігають обсяги фінансової підтримки підприємництва, незважаючи на пандемію та військовий стан.

Інші програми: програма інноваційних ваучерів, грантова підтримка проєктів подвійного призначення також в цілому не зменшують обсяги фінансування.

Компенсаційна програма щодо працевлаштування внутрішньо переміщених осіб є основою підтримки соціально відповідального бізнесу, який активно працевлаштовує внутрішньо переміщених осіб.

Програми кредитування МСП та інвестиційних проєктів мають тривалу історію розвитку та не знижують обсяги підтримки малого та середнього підприємництва.

Загальна тенденція розвитку державних програм підтримки підприємництва показує спрямованість на широкий спектр підприємницьких ініціатив та поступове сумарне збільшення обсягів фінансування програм у наступних роках.

За відповідний проміжок часу (2020–2022 рр.) сумарна чисельність підприємців в Україні збільшилась (табл. 2)

Таблиця 2

Чисельність суб'єктів підприємництва

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Чисельність суб'єктів підприємництва			
велике	512	610	494
середнє	17946	17811	15037
мале та мікропідприємство	1955119	1937827	1716977
Всього	1973577	1956248	1732508

Джерело: [3]

Аналізуючи дані табл. 2 щодо чисельності суб'єктів підприємництва, можна визначити такі тенденції:

- загальна динаміка є від'ємною (кількість суб'єктів підприємництва зменшилась з 1973577 у 2020 році до 1732508 у 2022 році); кількість великих підприємств показує коливання, знижуючись з 610 у 2021 році до 494 у 2022 році; кількість середніх підприємств також зменшилась з 17946 у 2020 році до 15037 у 2022 році; чисельність малих та мікропідприємств зменшилась з 1955119 у 2020 році до 1716977 у 2022 році;

- малі та мікропідприємства складають переважну більшість у структурі підприємницького сектора, з абсолютною більшістю протягом трьох років, при цьому зберігається тенденція до зменшення чисельності великих і середніх підприємств.

Таким чином, можна визначити, що підприємницький сектор в Україні демонструє стійку консолідацію та зміцнення малих і мікропідприємств, що впливає на зниження загальної кількості суб'єктів підприємництва.

На основі даних табл. 1–2 встановлено питому вагу сумарних витрат на підтримку підприємництва на один суб'єкт господарювання, побудовано лінію тренду, встановлено величину достовірності апроксимації (рис. 1).

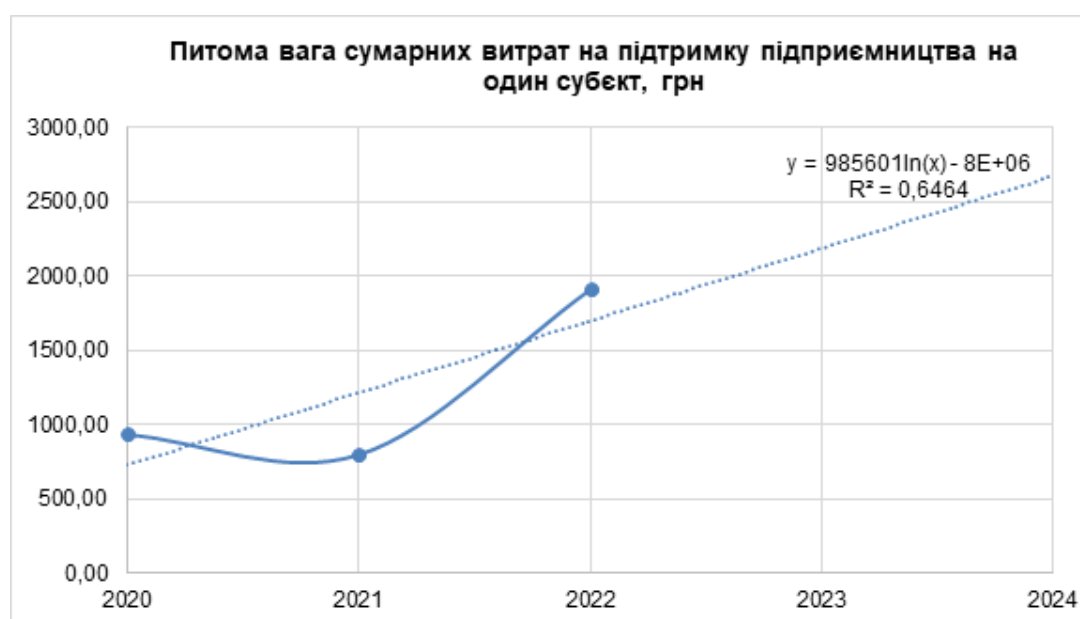

Рис. 1. Прогноз чисельності суб'єктів підприємництва при збереженні поточних темпів надання державної допомоги

Загальна тенденція витрат на підтримку підприємництва показує визначені зміни протягом трьох років. Витрати значно зросли у 2022 році порівняно з попередніми роками.

Питома вага сумарних витрат на підтримку підприємництва на одного суб'єкта суттєво збільшилася в 2022 році, досягнувши значення 1908,79 грн, що свідчить про інтенсифікацію державних заходів щодо стимулювання підприємницької діяльності за рахунок збільшення обсягів фінансування.

Слід також зазначити, що тільки позитивне співвідношення між зростанням витрат і покращенням підприємницького середовища може слугувати показником ефективності.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Салун М. М.

Література: 1. Державні програми підтримки економіки у 2022 році. Інформаційна довідка. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/1116/Support_programs.pdf. 2. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>. 3. Програми підтримки підприємців // Мінекономрозвитку. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=5dee0c19-31f9-4a56-9f86-c05dc322cbb4&tag=ProgramiPidtrimkiPidprimsiv>. 4. Підтримка бізнесу в умовах війни. URL: <https://business.dii.gov.ua/wartime>. 5. Про затвердження Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020–2022 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 № 534. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-programi-stimulyuvannya-ekonomiki-534-270520>.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2023 р.

РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

УДК 347.6

Лебедева С. М.

Студент 4 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто розірвання шлюбів в Україні у період воєнного часу. Досліджено статистику розлучень за різними регіонами України. Проаналізовано вплив війни на сімейні стосунки та психологічний стан осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах через конфлікт.

Ключові слова: розірвання шлюбу, воєнний стану, війна, сімейні стосунки.

Annotation. The article discusses the dissolution of marriages in Ukraine during wartime. The statistics of divorces in different regions of Ukraine are studied. The impact of war on family relationships and the psychological state of persons who found themselves in difficult life circumstances due to the conflict is analyzed.

Keywords: divorce, martial law, war, family relations.

Розірвання шлюбу завжди було складним етапом у житті людини, а під час воєнного конфлікту в Україні воно стало ще більш навантаженим та контрверсійним для багатьох родин.

Стаття 51 Конституції України визначає, що шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка [1]. Партнери мають обов'язки у шлюбі, а також рівні права. В умовах повномасштабної війни – це дуже важливо проаналізувати, які зміни відбулись у процедурі розірвання шлюбу, а також сконцентрувати увагу на проблемні питання цієї теми. Причому держава забезпечила нас навіть полегшеними варіантами цього процесу навіть під час війни.

За перші 6 місяців 2023 року статистика в Україні показує, що кількість укладених шлюбів зменшилася на 17%, в той час як розлучень стало тривожно більше на третину порівняно з 2022 роком. Цього року лише на Харківщині та в Сумській області зафіксовано зростання кількості реєстрацій шлюбів на 10 % та 6 % відповідно [2].

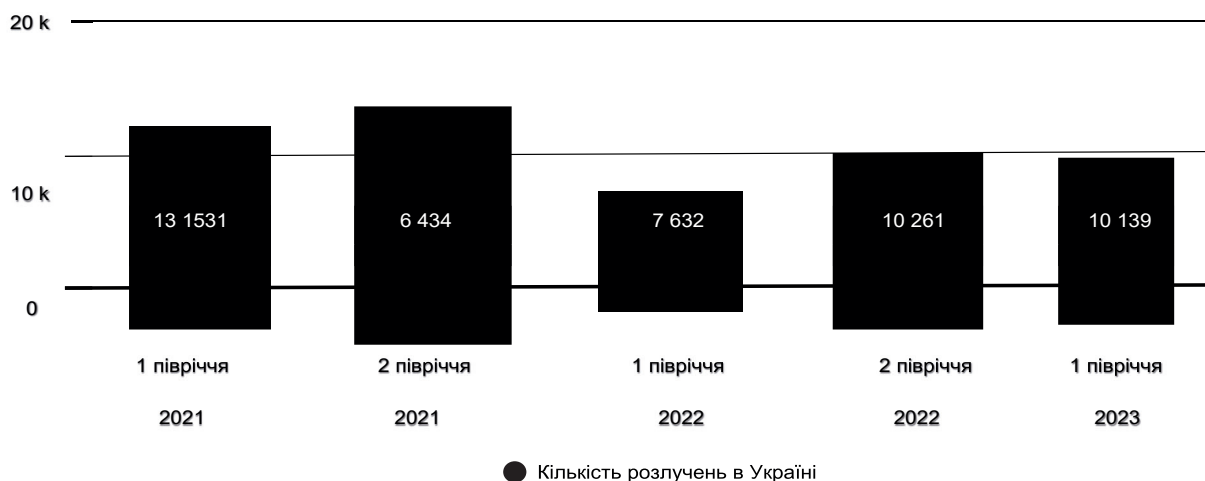

Рис. 1. Динаміка кількості розлучень в Україні

Наприклад, у Києві ситуація не є такою оптимістичною. Зафіксовано 1678 розлучень, що складає шосту частину усіх розлучень у країні. За відповідний період минулого року спостерігається зростання на 33 %, що, хоч і не перевищує показники 2021 року, все одно є тривожним сигналом.

Тому метою цієї статті є висвітлення проблеми та особливостей розірвання шлюбу в Україні під час воєнного стану.

Неспокійні часи не впливають на можливість розірвання шлюбу, оскільки шлюбні відносини ґрунтуються на добровільності. Тому, всупереч складним обставинам в країні, право на припинення шлюбу не може бути обмежене.

Незначні реформи додали процесу спрощення, зумовлені внутрішніми переміщеннями, проблемами з документами та масштабним виїздом наших громадян за кордон.

Особливості розірвання шлюбу у період воєнного стану в Україні, перш за все, проявляються у можливості розірвання шлюбу навіть на невідконтрольних територіях, спрощення системи задля захисників і захисниць, які захищають країну від країни агресора, та завершити процес розлучення без особистої присутності одного з подружжя.

На жаль, актуальною ситуацією є випадок, коли чоловік або дружина набувають статусу безвісти відсутньої або вважаються померлими. Попри трагічність цих обставин, існує і юридичний аспект, який потребує вирішення.

Згідно з ч. 1 ст. 43 ЦК України [3] фізична особа набуває статусу безвісти відсутньою, якщо протягом більше ніж року немає жодних відомостей про її місце перебування в місці офіційного проживання. У цьому ви-

падку подружжя пара (чоловік або дружина) має право на розірвання шлюбу в спрощеному порядку через органи державної реєстрації актів цивільного стану.

Якщо у випадку, коли РАЦС знаходиться на окупованих територіях, він має право надати документ про розірвання шлюбу, про що свідчить стаття 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [4]. Також ви вправі подати заяву онлайн або направити її поштою до іншого органу РАЦС.

Але в ситуації, коли один із подружжя перебуває на окупованій території, місце перебування невідоме і зв'язок втрачено, суд має право надіслати запит у відповідні органи для встановлення вищезазначених факторів. Якщо робота не дала відповідних результатів, то суд може відкрити провадження щодо розміщення інформації на офіційній сторінці судової влади України.

Розірвати шлюб з представником іншої країни можливо через органи РАЦСу або в суді. Роздивляючись перший варіант, то іноземець складає заяву, нотаріально засвідчує її та повинен надіслати в Україну, де друга половинка перекладає її на українську мову. У другому варіанті потрібно взяти до уваги, що наша країна і країна іноземця має мати міжнародний договір щодо вирішення цивільних і сімейних питань. Більшість таких розлучень керувались на основі Закону України про міжнародне приватне право [5].

Розірвати офіційно відносини, якщо обидва партнери знаходяться за межами України та не мають дітей, – це найлегший процес. Якщо пара доходить до взаємної згоди, то вони можуть звернутися до посольства України для подальшого розірвання шлюбу. Але якщо у пари є діти, то цей процес проходить тільки в судовому порядку на території України.

У ситуаціях, коли один з подружжя перебуває за кордоном, процес може стати складнішим. Якщо рішення про розірвання шлюбу вже прийнято, відповідальність за подачу документів більше лягає на ту сторону, яка перебуває на території України.

У випадку, коли хоча б один із подружжя постійно проживає за кордоном, то консул наділений повноваженнями офіційно зареєструвати розлучення громадян України.

А найпопулярніший запит зараз – чи можливо розлучитися онлайн. Чіткої відповіді нема, вам все одно потрібно за особистої присутності подати заяву до консульства, або ДРАЦСу. Такий же самий процес і при отримванні документів про розлучення. Наше законодавство не проробило повноцінної онлайн-процедури, але можна спростити частину, якщо розлучення саме через суд, і одразу звернутись в Електронний суд. Для цього знадобиться додаток «Дія».

Неможливо не звернути увагу, що з початку війни фіксують збільшення випадків фіктивних розлучень, основною метою якої є уникнення мобілізації. Це здійснюється через судові позови щодо визначення місця проживання дитини з батьком або про позбавлення батьківських прав матері, якщо це пов'язано з мобілізацією батька дитини. Це дуже ризикований шлях розв'язання питання, бо наслідки можуть бути непередбачувані. Бо цей процес не відбувається «за згодою обох батьків», а проходить служби опіки та шлях піклування, які своєю чергою, дуже ретельно роздивляються усі сімейні обставини, факти догляду за дитиною тощо [6].

Розглядаючи фінансові аспекти шлюбу та розлучення, важливо зазначити, що сімейний стан, зокрема планування народження чи наявність дітей, може мати вплив на виплати та допомогу, надану відповідно до законодавства України. Згідно з Законом про державну допомогу сім'ям з дітьми встановлено певні суми грошової допомоги для різних вікових категорій дітей [7].

Наприклад, у 2023 році сім'ям, які мають дітей, можуть надавати фінансову підтримку в такому розмірі: на дитину до 6 років – 2 272 гривень; на дитину від 6 до 18 років – 2 833 гривень; на дитину від 18 до 23 років (якщо вона навчається на стаціонарі у закладі вищої освіти) – 2 684 гривень. Ця допомога має сприяти в покращенні матеріального стану сімей з дітьми та забезпеченні їхніх основних потреб.

На жаль, існують випадки, коли деякі батьки намагаються використовувати такі ситуації для своєї вигоди, включаючи можливість отримання державної допомоги через штучне створення ситуацій, що можуть сприяти розлученню чи подібним обставинам. Проте такі дії, якщо вони є необгрунтованими або спрямовані на отримання неправомірної вигоди, можуть мати юридичні наслідки та призвести до покарання згідно з чинним законодавством.

А випадки, де розлучення визнається фіктивним задля прагнення уникнути сплати за кредитами (бо фінансова криза країни після 24 лютого дає свої наслідки), в процентному співвідношенні не перевищують попередній пункт. Оскаржувати такі розлучення вправі представники зі сторони батьків, тобто бабусі / дідусі, авжеж діти і навіть кредитори.

Отже, у статті розглянуто особливості процедур розірвання шлюбу під час воєнного стану, можливість розірвання шлюбу навіть на невідконтрольованих територіях та у випадках, коли один з подружжя перебуває за кордоном. Зазначено, що неспокійні часи можуть підвищити кількість розлучень через стрес і нестабільність у житті.

З вище наведеної інформації звертаємо увагу на серйозні та складні аспекти розірвання шлюбів під час воєнного конфлікту в Україні, враховуючи різні правові, соціальні та психологічні аспекти цієї проблеми. Воєнний конфлікт не лише впливає на побутові аспекти життя людей, але також має суттєвий вплив на їхні сімейні відносини та процеси розірвання шлюбів, вимагаючи від держави та осіб, що перебувають у складних умовах, уважності та особливої уваги до юридичних аспектів.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Ваганова І. М.

Література: 1. Кодекс про шлюб та сім'ю України : Закон України від 23.06.92 № 2488-12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2006-07#Text>. 2. На другий рік повномасштабної війни шлюбів в Україні поменшало // Оpendatabot. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/marriages-divorces-half-2023>. 3. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 23.06.2005 № 2705-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text6>. 4. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 06.05.14 №1237-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>. 5. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>. 6. Юридичні консультації. Розлучення в умовах війни: окремі проблемні питання. Сумська область. 2022. 4 листоп. URL: <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/rozluchennya-v-umovah-vijny-okremi-problemni-pytannya/>. 7. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : Закон України від 21.11.92 № 2812-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12/ed19921121>.

Стаття надійшла до редакції 09.12.2023 р.

ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

УДК 347.77

Нагла М. В.

Студент 3 курсу
факультету інформаційних технологій ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто проблему відновлення прав суб'єктів права інтелектуальної власності у контексті постконфліктного періоду. Проаналізовано правові та економічні виклики, з якими стикаються суб'єкти права інтелектуальної власності після закінчення воєнного конфлікту. Висвітлено можливості для відновлення їх прав та інтересів.

Ключові слова: інтелектуальна власність, воєнний стан, механізм відновлення.

Annotation. The article examines the problem of restoring the rights of intellectual property rights holders in the context of the post-conflict period. The legal and economic challenges faced by subjects of intellectual property law after the end of the military conflict are analyzed. Possibilities for restoring their rights and interests are highlighted.

Keywords: intellectual property, martial law, recovery mechanism.

Метою статті є аналіз викликів і можливостей відновлення прав інтелектуальних власників після закінчення воєнного стану в Україні.

Постановка проблеми. Відновлення прав інтелектуальних власників після закінчення воєнного стану є важливим завданням для України. Цей процес має забезпечити захист прав інтелектуальної власності та стимулювання розвитку економіки. Відновлення прав інтелектуальних власників зіткнеться з низкою викликів, зокрема: необхідність визначення масштабів ППВ; необхідність забезпечення доступності до правової допомоги; необхідність співпраці з міжнародними організаціями.

Аналіз досліджень. Відновлення прав інтелектуальних власників після закінчення воєнного стану є актуальною проблемою, яка вже стала предметом дослідження багатьох науковців. Зокрема, у дослідженнях таких авторів, як В. С. Дмитришин, М. Потоцький, А. В. Гуржій та ін., аналізуються виклики та можливості відновлення прав інтелектуальних власників після воєнних дій.

У наш час, коли технології невпинно розвиваються, інтелектуальна власність стає однією з найцінніших активів для суспільства та економіки. Проте воєнний стан, що є випробуванням для будь-якої країни, ставить питання відновлення прав інтелектуальних власників в центр уваги. Цей процес не лише вимагає юридичної ясності, але й враховує етичні, економічні та соціокультурні виклики.

Закінчення воєнного стану належить до періодів надії та відновлення. Однак для власників інтелектуальної власності цей період може бути випробуванням, пов'язаним із захистом їхніх прав, які можуть бути порушені або втрачені під час конфлікту. Одночасно виникає питання про створення адекватної правової та соціальної інфраструктури для відновлення цих прав, сприяючи інноваційному розвитку та стабільності.

Незважаючи на воєнний конфлікт, економіка України повинна продовжувати свою роботу та забезпечувати необхідні ресурси для досягнення перемоги. Однією з ключових справ у цей період є надання безперервного функціонування систем набуття, захисту та збереження прав інтелектуальної власності, а також захисту інтересів як фізичних осіб (авторів та винахідників), так і юридичних осіб – власників прав, включаючи вітчизняних та іноземних інвесторів.

Ця тема стає особливо актуальною через те, що процедури в галузі інтелектуальної власності тісно пов'язані з жорсткими термінами, встановленими чинним законодавством та міжнародними угодами, які зобов'язала виконувати Україна. Порушення цих термінів може мати серйозні наслідки для можливості вчинення певних дій та призвести до втрати чи набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Особливо важливою стає необхідність законодавчого заходу у зв'язку з тим, що значна кількість осіб, які мають важливі повноваження в галузі інтелектуальної власності, перебувають поза межами своїх сталих місць проживання, не мають доступу до поштових відправлень та обмежені у можливості здійснення важливих юридично значущих дій.

Враховуючи важливість і актуальність ситуації, Верховна Рада України прийняла Закон від 1 квітня 2022 року, спрямований на гарантування належного захисту інтелектуального ресурсу під час воєнного стану. Цей закон припиняє терміни, пов'язані з охороною прав інтелектуальної власності та процедур набуття цих прав, введених відповідним законодавством та міжнародними угодами, з моменту введення в Україні воєнного стану. Ці терміни відновлюються з моменту скасування воєнного стану, враховуючи час, що минув до їх припинення [1].

Однак, за думкою деяких експертів, прийнятий закон має свої недоліки. Зокрема, він не визначає конкретні кроки щодо відновлення прав у період після війни. Закон також не регулює відносини щодо пріоритету прав у конфліктних ситуаціях та не надає чіткого визначення правових наслідків, коли патентна документація стає частиною загального технічного рівня внаслідок заяв, права на які були втрачені під час воєнного стану.

Додатково: закон не встановлює механізми для вирішення конфліктів між відновленими та діючими правами, включаючи розгляд заперечень Національним органом інтелектуальної власності, позовів у судах, заяв перед Антимонопольним комітетом, а також призначення митних та правоохоронних органів. При цьому не вирішуються питання, пов'язані з представництвом інтересів повірених, які у зв'язку із ситуацією воєнного стану не можуть вчиняти відповідні дії [4, с. 742].

Одним із основних викликів, які можуть виникнути при відновленні права інтелектуальної власності, є визначення масштабів збитків, завданих інтелектуальній власності. Для цього необхідно провести ретельне дослідження, яке включатиме оцінку пошкоджених або знищених об'єктів інтелектуальної власності, а також оцінку порушених прав інтелектуальних власників. Це дослідження є трудомістким і вимагає значних ресурсів.

Іншим викликом є пошук доказів порушень прав інтелектуальної власності. У період воєнного стану було порушено багато прав інтелектуальної власності, але не всі ці порушення були задокументовані. Для ефективного відновлення прав інтелектуальних власників необхідно буде зібрати докази цих порушень. Це може бути складним завданням, оскільки багато доказів можуть бути втрачені або пошкоджені.

Ще одним викликом є пошук ефективних механізмів відновлення прав інтелектуальних власників. У період воєнного стану було порушено чинне законодавство України у сфері інтелектуальної власності. Для ефективного відновлення прав інтелектуальних власників необхідно буде розробити або внести зміни до чинного законодавства. Це може бути складним завданням, оскільки вимагатиме узгодження інтересів різних сторін, зокрема, інтелектуальних власників, порушників прав інтелектуальної власності та держави [2, с. 69].

Особливу увагу слід приділити проблемі знищення або втрати документації, оскільки під час війни інтелектуальна власність може стати жертвою цих процесів. Багато підприємств можуть втратити свої патенти, ліцензії та інші юридичні документи, які підтверджують їхні права. Під час воєнного стану Національне патентне відомство України перейшло на електронну форму обліку взаємодії з заявниками та власниками прав. Це свідчить про те, що перехід до електронного ведення записів між заявниками (чи власниками прав) та органом інтелектуальної власності визнаний необхідним у сучасних цифрових суспільствах, оскільки давно вже існує потреба в електронній документації, що стосується Національного патентного відомства [5].

Умови воєнного конфлікту можуть призвести до того, що підприємства припиняють свою діяльність або стають залученими до виробництва товарів чи послуг, які не відповідають встановленим стандартам і якості. Важливо зазначити, що символіка, пов'язана з російським вторгненням, повинна бути абсолютно заборонена. Таким чином, вже зареєстровані торгові марки, що містять відповідні елементи, мають бути виключені з цивільного обігу, оскільки інтереси суспільства та держави повинні мати вищий пріоритет перед економічними інтересами конкретних власників торгових марок.

Рекомендується розробити закон, що передбачатиме механізми компенсації сумлінним власникам торгових марок, які будуть обмежені у використанні своїх марок у зв'язку з прийняттям закону про заборону використання позначень, пов'язаних із російською мовою вторгнення. Об'єкти інтелектуальної власності, які належать російській федерації та її резидентам на території України, можуть бути націоналізовані відповідно до закону. Рішення про конфіскацію будь-яких майнових прав, включаючи права інтелектуальної власності, російської федерації та її резидентів, приймається Радою національної безпеки і оборони України та набуває чинності за декретом Президента України [3, с. 644].

Обґрунтовується можливість використання винаходу чи корисної моделі в умовах воєнного стану на підставі примусової ліцензії, виданої державою, для вирішення потреб у обороні, медицині й інших суспільних сферах.

Попри існуючі виклики, існує ряд можливостей для успішного відновлення прав ІВ після закінчення воєнного стану. Однією з таких можливостей є використання міжнародних договорів про інтелектуальну власність. Так, наприклад, Конвенція про захист прав авторів літературних і художніх творів (Бернська конвенція) передбачає можливість визнання і виконання судових рішень щодо порушення прав інтелектуальної власності, ухвалених в інших державах-учасницях конвенції. Це може допомогти в отриманні компенсації від порушників, які перебувають у інших країнах. Завдяки відновленню мирного стану відкривається можливість для міжнародної підтримки від влад та міжнародних організацій. Це може включати відшкодування втрат та допомогу у відновленні інтелектуальних прав.

Іншою можливістю є використання інструментів цифрових технологій. Так, наприклад, можна використовувати штучний інтелект для аналізу великих масивів даних з метою виявлення порушень прав ІВ. Це може допомогти в більш швидкому і ефективному документуванні порушень.

Крім того, можна активізувати співпрацю між органами влади, правоохоронними органами, бізнесом і громадськістю для покращення захисту прав ІВ. Це може допомогти в підвищенні рівня обізнаності про права ІВ та в більш ефективному реагуванні на порушення. Завершення воєнного стану може призвести до впровадження нового чи оновленого законодавства з метою захисту прав інтелектуальної власності. Це може включати сучаснізацію і поліпшення процедур отримання та захисту прав

Висновки. Для подолання викликів, пов'язаних із відновленням прав інтелектуальних власників після закінчення воєнного стану, пропонуються такі рекомендації: удосконалити законодавство України щодо захисту прав інтелектуальної власності, зокрема щодо розгляду справ про порушення прав ІВ, що виникли під час воєнного стану; активізувати співпрацю між органами влади, правоохоронними органами, бізнесом та громадськістю для підвищення рівня обізнаності про права ІВ та в більш ефективному реагуванні на порушення; запровадити механізми цифрового документування та аналізу порушень прав інтелектуальної власності. Реалізація цих рекомендацій допоможе в забезпеченні ефективного захисту прав інтелектуальних власників в Україні.

Відновлення прав інтелектуальних власників після закінчення воєнного стану – це складний, але можливий процес. Це вимагає спільних зусиль з боку влади, міжнародних організацій та самих власників інтелектуальних прав. Важливо розглядати цей процес як можливість для переосмислення та зміцнення систем захисту прав, щоб створити стійке та стабільне середовище для інновацій та розвитку. Відновлення прав інтелектуальних власників після закінчення воєнного стану є важливим завданням для України. Цей процес буде непростим, але він має бути здійснений для забезпечення захисту прав інтелектуальної власності та стимулювання розвитку економіки.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Ваганова І. М.

Література: 1. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України : Закон України від 01.04.2022 № 2174-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text>. 2. Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного, ІТ та Інтернет права : матеріали Шостої Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 29 верес. 2022 р.). Львів: Юрид. ф-т Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2022. 310 с. 3. Гуржій А. В. Правовий захист об'єктів інтелектуальної власності в умовах воєнного стану: збереження та безпека інновацій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 642–645. 4. Дмитришин В. С. Особливості набуття та захист прав інтелектуальної власності в умовах військової агресії. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : ВД «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 741–745. 5. Потоцький М. Охорона прав інтелектуальної власності в умовах воєнного стану. Закон і бізнес. URL: https://zib.com.ua/ua/151006-ohorona_prav_intelektualnoi_vlasnosti_v_umovah_voennogo_stan.htm.*

Стаття надійшла до редакції 09.12.2023 р.

АУДИТ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.6

Радченко А. В.

Студент 4 курсу
факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто сутність і зміст поняття аудиту, організацію проведення та методичні прийоми перевірки. Проаналізовано характеристики зовнішнього та внутрішнього аудиту, основні та додаткові завдання аудиту. Досліджено вплив грошових коштів на результати аналізу платоспроможності підприємства та на існування підприємства взагалі.

Ключові слова: аудит, грошові кошти, підприємство.

Annotation. The article examines the essence and content of the concept of audit, the organization of the audit, and methodological techniques of the audit. The characteristics of external and internal audit, main and additional audit tasks are analyzed. The influence of money on the results of the analysis of the solvency of the enterprise and on the existence of the enterprise in general has been studied.

Keywords: audit, cash, enterprise.

Проведення аудиту грошових коштів є актуальним, тому що це одна з ключових статей за ризиком показників. Саме за цією статтею бувають фінансові зловживання, які можуть мати не тільки характер помилки, але і характер фальсифікації. Тему аудиту та грошових коштів у своїх працях досліджували В. Сопко, В. Шило, Н. Верхоглядова, С. Ільїна, О. Брадул, К. Маркс, проте залишається дуже багато дискусійних питань теоретичного та організаційного характеру, що і обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою дослідження є розкриття теоретико-організаційних засад аудиту грошових коштів. В результаті дослідження діючої практики аудиту грошових коштів, а також сучасної наукової літератури встановлено, що метою аудиту є встановлення законності, достовірності і доцільності здійснених операцій з грошовими коштами підприємства і правильності їх відображення в обліку. Водночас, на думку автора, ця мета недостатньо розкриває сутність цієї проблеми, та її необхідно доповнити.

Аудит – це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству, встановленим нормативам [1].

Аудит включає в себе перевірку фінансових записів, документів, операцій та системи внутрішнього контролю підприємства. Регулярні перевірки надають компанії інформацію про те, чи є заходи та процеси ефективними, доречними та придатними для виконання специфікацій та вимог [2].

Підприємство може отримувати грошові кошти із власних і залучених джерел. Спочатку на підприємстві формується статутний капітал, джерелом якого є внески власників, які використовуються для початку виробничо-господарської діяльності. У ході функціонування підприємство отримує грошові кошти від основної діяльності, а саме від продажу продукції, виконання робіт, надання послуг, а також від операцій фінансово-інвестиційної діяльності.

Грошові кошти підприємства включають всі наявні грошові ресурси, які належать підприємству та можуть бути використані для здійснення операцій та покриття зобов'язань. Це можуть бути готівка, розрахункові рахунки в банках, вклади, цінні папери та інші фінансові інструменти, які можуть бути швидко перетворені на гроші. Грошові кошти підприємства використовуються для різних цілей, таких як оплата постачальникам, заробітна плата працівникам, оплата податків та інших зобов'язань, інвестування в активи, розширення бізнесу та інші потреби підприємства.

Метою аудиту грошових коштів є підтвердження достовірності та точності фінансової звітності, пов'язаної з грошовими коштами, а також виявлення можливих ризиків та недоліків у системі управління грошовими

коштами. Дотримання відповідних законів і регуляцій, які стосуються грошових коштів гарантує уникнення штрафів за порушення у документах наданих аудиторю. Аудит грошових коштів допомагає підтвердити правильність і точність обліку грошових активів, адже бувають випадки коли працівники підприємства зловживають своєю посадою та проводять махінації щодо виведення коштів на неправильні рахунки, а власник підприємства навіть не підозрює про це.

Рух грошових коштів суттєво впливає на результати аналізу платоспроможності підприємства та на його подальше існування взагалі. Тому для будь-якого підприємства дуже важливо створити належні умови для чіткого контролю за рухом грошових коштів, зокрема, це стосується внутрішнього і зовнішнього контролю [3].

У процесі аудиту операцій з грошовими коштами необхідно розв'язати завдання, наведені на рис. 1

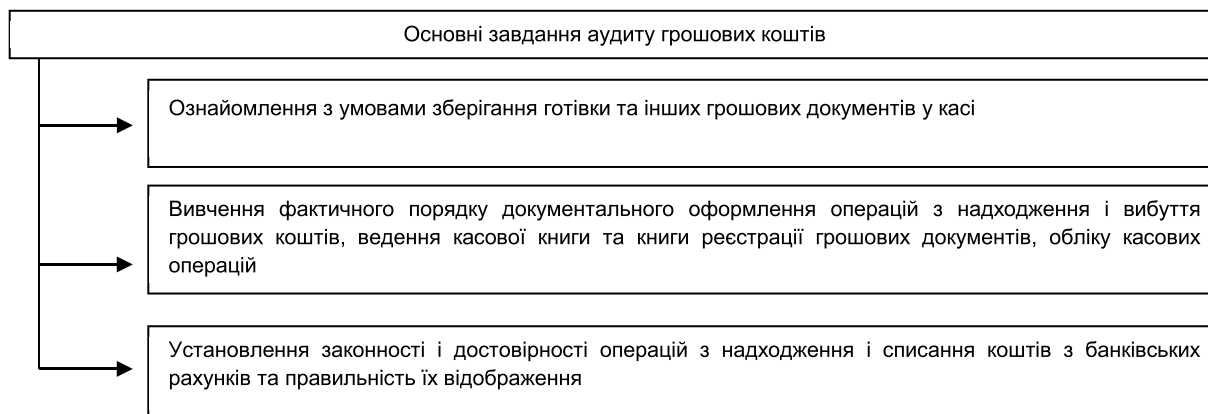

Рис. 1. Основні завдання аудиту грошових коштів

Основні завдання аудиту грошових коштів полягають у перевірці достовірності фінансової звітності, виявленні можливих фінансових ризиків та забезпеченні відповідності фінансової діяльності законодавчим вимогам. Додаткові завдання аудиту і контролю касових операцій включають в себе перевірку внутрішніх процедур контролю за грошовими потоками, виявлення можливих випадків шахрайства та недостовірної звітності, а також оцінку ефективності систем внутрішнього контролю та управління ризиками (рис. 2). Аудит поділяють на зовнішній (незалежний) та внутрішній. Ретельна організація внутрішнього та своєчасне проведення зовнішнього аудиту є важливими умовами для досягнення більш ефективного використання грошових коштів.

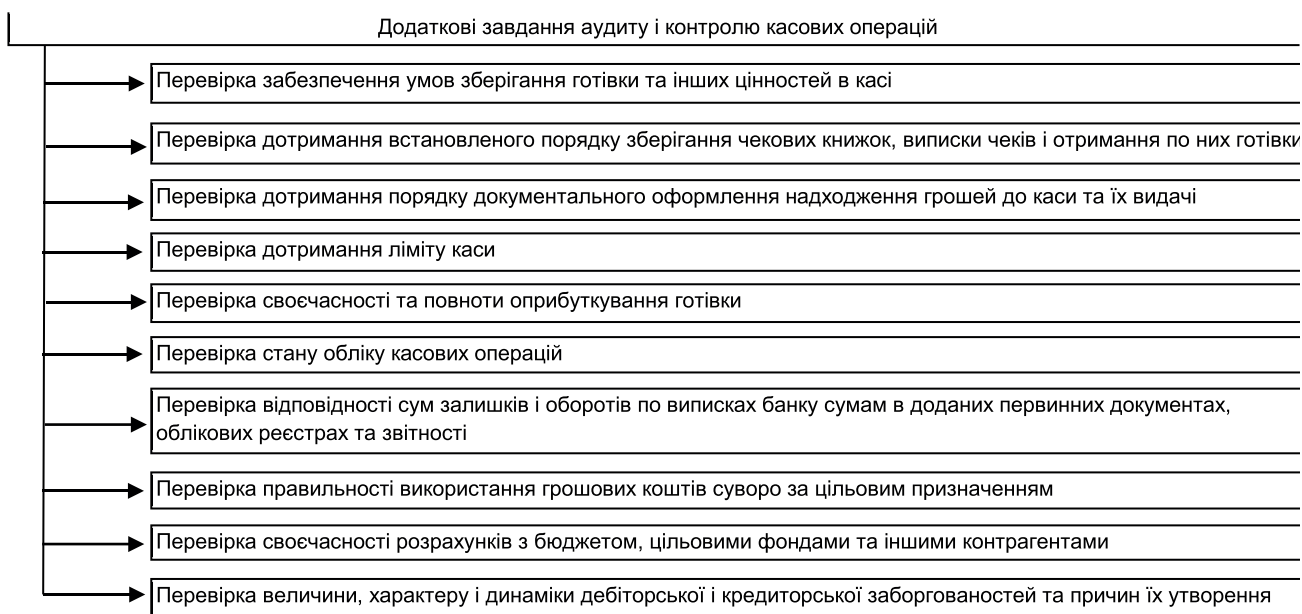

Рис. 2. Додаткові завдання аудиту і контролю касових операцій

Обидва види аудиту важливі для забезпечення надійності фінансової звітності, виявлення ризиків та недоліків, а також поліпшення системи управління та контролю в підприємстві. Вони доповнюють один одного та сприяють підвищенню довіри зацікавлених сторін до підприємства. Характеристики внутрішнього та зовнішнього аудиту наведені на рис. 3 та 4.

Важливою складовою аудиторської перевірки фінансово-господарського стану підприємства є аудит грошових коштів, який проводиться за такими напрямками: аудит касових операцій; аудит операцій на поточному рахунку; аудит операцій на валютному та інших рахунках у банках.

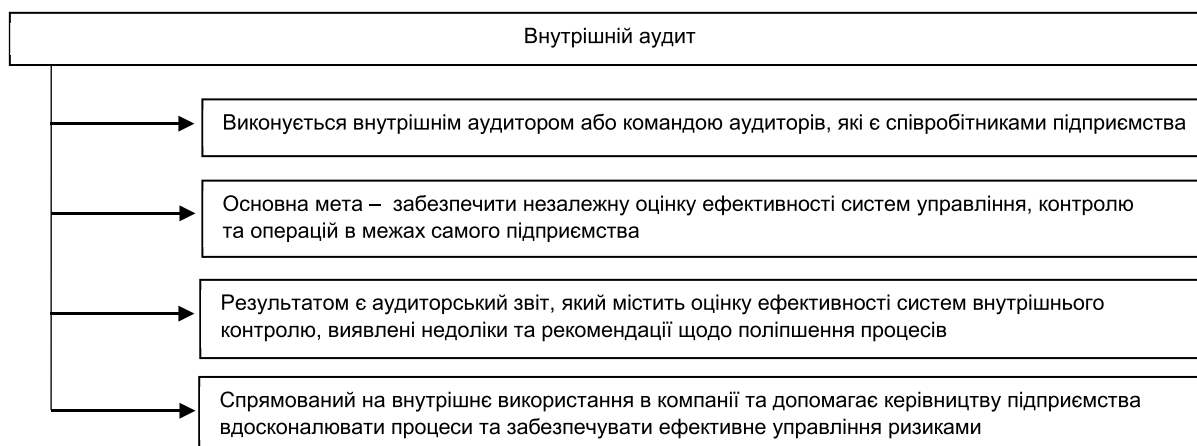

Рис. 3. Характеристика внутрішнього аудиту

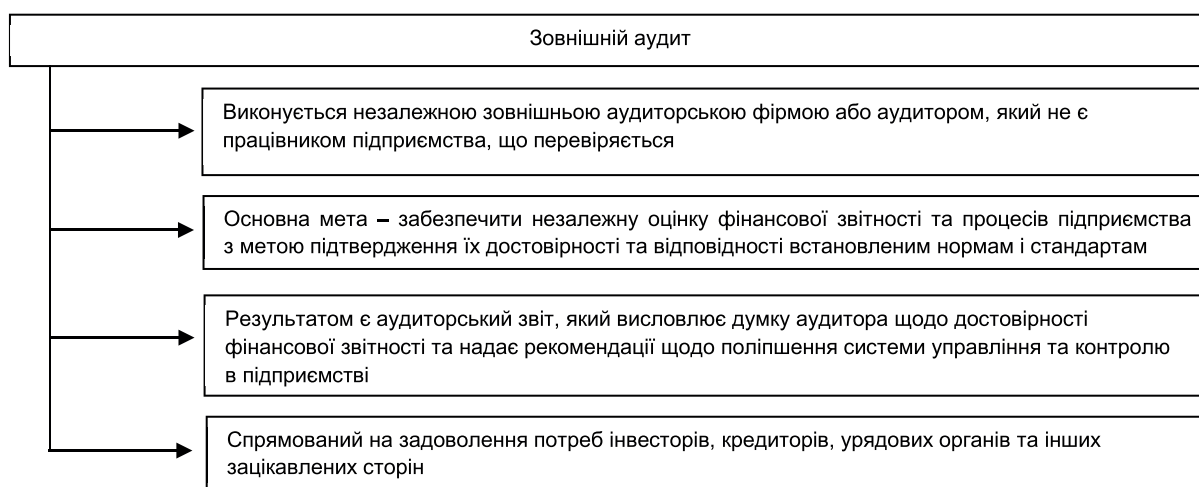

Рис. 4. Характеристика зовнішнього аудиту

Досліджуючи ці напрямки, можна зробити висновок про доцільність та ефективність використання грошових коштів клієнтом [4].

У процесі здійснення перевірки грошових коштів аудитором застосовуються такі методичні прийоми: інвентаризація; спостереження за здійсненням господарських та фінансових операцій, відображенням їх у системі бухгалтерського обліку; усне опитування; отримання письмових підтверджень; перевірка документів (за формою, суттю, змістом, логічна, хронологічна, експертна, зустрічна); взаємний контроль операцій і документів, підготовлених на підприємстві; перевірка арифметичних розрахунків; аналіз [5].

Висновок. На підставі сказаного вище можна зробити такий висновок. Аудит для підприємства є дуже важливим, адже це можливість виявити та запобігти зловживанням, крадіжкам та використанню не за призначенням грошових коштів. Аудит допомагає покращити управління грошовими коштами, зменшити витрати

та оптимізувати фінансові операції. Аудит підприємства може забезпечити довіру інвесторам, акціонерам, банкам та іншим зацікавленим особам. Тому варто сприймати аудит як можливість для покращення загального стану підприємства.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Кожушко О. В.

Література: 1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 01.01.2023 № 2465-IX, 2597-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018. № 9. Ст. 50. 2. Що потрібно знати про аудит. URL: <https://www.dqsglobal.com/uk-ua/navchajtesya/centr-znan%27-dqs/scho-potribno-znati-pro-audit>. 3. Скорба О. А. Аудит грошових коштів. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2007. Вип. 22. С. 7882. 4. Аудит грошових коштів: методика та організація. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/17515/>. 5. Козаченко А. Ю. Комплексний підхід до організації та методів проведення аудиту грошових коштів підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 7. 7 с. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/29097.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 17.12.2023 р.

НАСЛІДКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЦИФРОВА РІЧ» ЯК НОВИЙ ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

УДК 147.122

Сдержикова С. А.

Студент 3 курсу
факультету інформаційних технологій ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Проаналізовано поняття «цифрова річ» зі ст. 179-1 Кодексу цивільного захисту України. Досліджено юридичну природу цифрових активів. Запропоновано концептуальні та юридичні зміни до відповідності визначення «цифрової речі» сучасним вимогам цифрового світу.

Ключові слова: цифрова річ, власність, конфіденційність, авторські права, інтелектуальна власність.

Annotation. The concept of «digital thing» from Article 179-1 of the Code of Civil Protection of Ukraine is analyzed. The legal nature of digital assets has been studied. Conceptual and legal changes are proposed to meet the definition of «digital thing» with the modern requirements of the digital world.

Keywords: digital thing, property, privacy, copyright, intellectual property.

З поширенням цифрових технологій та зростанням цифрових активів визначення «цифрової речі» стає актуальним в правовому контексті України. Стаття 179-1 Кодексу цивільного захисту України [1] надає визна-

чення цієї категорії об'єктів, але вимагає подальшого аналізу та реформування, щоб відповідати потребам сучасного інформаційного суспільства.

Мета статті – розглянути наслідки впровадження «Цифрової речі» як нового об'єкта цивільних прав, а саме обмеженість і недостатність існуючого визначення «цифрової речі» в ст.179-1 Кодексу цивільного захисту [1]. Поняття цифрової речі не враховує сучасних технологічних досягнень і сферу цифрових активів, таких як криптовалюти, блокчейн, віртуальні об'єкти тощо. Ця невизначеність може призводити до непорозумінь, правових колізій та відсутності норм для регулювання цифрових відносин.

Останні дослідження та публікації в галузі цифрових активів та їх правового статусу підкреслюють необхідність перегляду й розширення визначення «цифрової речі» в законодавстві. Вони вказують на ризики та виклики [2], пов'язані з недоліками поточного підходу, та рекомендують нові підходи до визначення цифрових активів відповідно до міжнародних стандартів і нормативів.

Аналіз цієї статті та існуючого визначення «цифрової речі» розкриває деякі обмеження та недоліки [2]. Наприклад, ст. 179-1 [1] надає абстрактне визначення «цифрової речі», залишаючи його загальним. Це створює простір для різних тлумачень та може викликати правову невизначеність. Визначення не охоплює новітні цифрові активи, що виникають з технологічних інновацій, таких як криптовалюти та блокчейн. Це відставання може створювати прогалини в правовому регулюванні. Також воно не охоплює широкий спектр об'єктів, які можуть вважатися цифровими речами, що може викликати правову невизначеність та спричинити розбіжності в інтерпретації. Воно не розглядає правовий статус цифрової речі та зв'язані з нею правові аспекти. Відсутність такої класифікації може ускладнювати вирішення правових питань. Визначення не враховує міжнародні стандарти та нормативи, що може створювати труднощі в гармонізації законодавства та взаєморозумінні на міжнародному рівні.

Усі ці обмеження та недоліки визначення «цифрової речі» свідчать про потребу в перегляді та реформуванні цього визначення для врахування сучасних технологічних та правових реалій.

Можна запропонувати реформи і концептуальні зміни [3]. Наприклад, уточнити та розширити визначення «цифрової речі», враховуючи різноманітність цифрових активів, таких як криптовалюти, віртуальні об'єкти та інші, для уникнення правових прогалин і конфліктів, визначити чіткий правовий статус цифрових речей, включаючи власницькі та користувацькі права, для забезпечення ясності та відсутності правової невизначеності, доповнити визначення таким чином, щоб воно охоплювало новітні технології, зокрема блокчейн, IoT (інтернет-рiч) та штучний інтелект, щоб уникнути відставання у регулюванні цифрових активів, забезпечити відповідність визначення міжнародним стандартам та нормативам для уникнення розбіжностей в міжнародному правовому регулюванні.

З запропонованого вище випливає, що метою є створення більш адаптивного і сучасного визначення «цифрової речі», що відповідає потребам інформаційного суспільства та цифрового господарства.

Розглянувши можливі правові наслідки реформування законодавства щодо цифрових активів та їх регулювання [4; 5], надання чіткого правового статусу цифровим активам, включаючи криптовалюти, токени та віртуальні активи можуть нести за собою зменшення правових невизначеностей та полегшення визначення власності, обігу та правил використання цифрових активів. Введення нових податків або податкових змін для цифрових активів зможе забезпечити додаткові доходи для державного бюджету та створення стабільного фінансового середовища. Введення правил і контролю для запобігання незаконним діям та фінансовим маніпуляціям зменшить можливості для зловживань та підвищить довіру учасників ринку цифрових активів. Встановлення правил для ІСО (криптовалюти), захист інвестиційних інтересів та запобігання обману, забезпечить вищий рівень захисту прав споживачів та інвесторів у цифрових активах. Сприяння міжнародній співпраці в регулюванні цифрових активів та гармонізація правового регулювання на міжнародному рівні створить сприятливі умови для розвитку глобального цифрового ринку та уникнення конфліктів між країнами. Створення сприятливого клімату для інновацій у галузі цифрових активів заохоче розвиток нових технологій та стартапів у цифровому секторі. Гарантія правової впевненості для усіх учасників ринку цифрових активів сприяє стабільності та розвитку цифрового господарства за участю нових гравців.

Реформа законодавства щодо цифрових активів та їх регулювання має сприяти створенню сприятливого середовища для розвитку цього сектора, захисту прав інвесторів та споживачів, а також боротьби зі зловживаннями та шахрайством.

З вищенаведеного можна зробити висновок, що Україна, так само як і інші країни, стикається із викликами визначення «цифрової речі» в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій. Стаття 179-1 Кодексу цивільного захисту України [1] обмежена та застаріла, не враховуючи ключові аспекти, такі як криптовалюти та блокчейн.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Ваганова І. М.

Література: 1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>. 2. Побудова інформаційного суспільства. URL: http://www.uintai.kiev.ua/sites/default/files/sbornyk_2018.pdf. 3. Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного, інтернет-права та ІТ права. URL: <https://law.lnu.edu.ua/news/vidbulasia-shosta-vseukrainska-naukovo-praktychna-konferentsiia-aktualni-problemy-intelektualnoho-informatsiynoho-internet-prava-ta-it-prava>. 4. Цифрові речі та цифровий контент: новації законодавства, договірні відносини. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/223070_tsifrov-rech-ta-tsifroviy-kontent-novatsi-zakonodavstva-dogovirni-vidnosini. 5. Цифрові речі та цифровий контент: новації законодавства, договірні відносини. URL: <https://www.legalalliance.com.ua/publikacii/cifrovi-reci-ta-cifrovij-kontent-novacii-zakonodavstva-dogovirni-vidnosini/>.

Стаття надійшла до редакції 09.12.2023 р.

ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВСТАНОВЛЕННЯ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

УДК 347.163

Терещук Д. В.

Студент 3 курсу
факультету менеджменту і маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті досліджено важливе питання встановлення опіки та піклування під час воєнного стану. У статті також розглянуто важливість співробітництва між владою та громадськими організаціями у забезпеченні ефективної опіки та піклування в умовах воєнного конфлікту.

Ключові слова: опіка, піклування, воєнний конфлікт, діти-сироти, недієздатна особа.

Annotation. The article examines the important issue of establishing custody and care during martial law. The article also considers the importance of cooperation between the authorities and public organizations in ensuring effective guardianship and care in the conditions of a military conflict.

Keywords: guardianship, care, armed conflict, orphaned children, incapacitated person.

Проблема встановлення опіки та піклування під час воєнного стану полягає в тому, що в умовах воєнного конфлікту виникає низка складних ситуацій, що стосуються захисту прав і благополуччя громадян, особливо

вразливих груп населення. Воєнний конфлікт може створити небезпечні умови для дітей, включаючи ризик фізичної та психологічної травми (втрати батьків, доступ до освіти та інше). Забезпечення дітей доступом до освіти є ключовим для відновлення суспільства як під час, так і після воєнного конфлікту. Також під час збройного конфлікту особи похилого віку, інваліди, вагітні жінки та інші вразливі категорії потребують спеціального піклування та доступу до медичної допомоги. Проблема встановлення опіки та піклування під час воєнного стану вимагає уваги влади, громадянського суспільства та міжнародних гуманітарних організацій для забезпечення гідного ставлення до громадян та відновлення нормального функціонування суспільства після завершення конфлікту.

В Україні порядок встановлення опіки та піклування регулюється законодавством України та міжнародними договорами, ратифікованими Верховною Радою України. До основних нормативно-правових актів України, що регулюють ці питання, слід віднести Цивільний кодекс України [1] та інші Закони України [2; 3; 4]. Проблему встановлення опіки та піклування висвітлено у наукових працях багатьох вчених, зокрема, І. А. Яніцької, А. М. Соцької, О. М. Мороз та ін.

Питання опіки та піклування в Україні під час воєнного стану потребує особливого дослідження, оскільки ця ситуація створює певні виклики і може вплинути на різні аспекти життя та суспільства.

Тому метою цього дослідження є деякі правові аспекти встановлення опіки та піклування під час воєнного стану. Особливу увагу варто приділити таким категоріям осіб, як діти-сироти і недієздатні особи.

Відповідно до ст. 58 та ст. 59 ЦК України опіка встановлюється над малолітніми особами, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, та фізичними особами, які визнані недієздатними, а піклування встановлюється над неповнолітніми особами, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, та фізичними особами, цивільна дієздатність яких обмежена [1].

За даними Національної соціальної сервісної служби України (станом на 1 квітня 2023 року), статус «позбавлений батьківського піклування» за різними формами втрати батьків отримали багато дітей:

- 496 дітей отримали цей статус через те, що їхні батьки залишилися на окупованих територіях або там, де тривають бойові дії;
- 17 дітей залишилися без батьківського піклування внаслідок зникнення батьків;
- 9 дітей, батьки яких були військовополоненими та перебували на території країни-агресора;
- батьки 4 дітей, незаконно ув'язнені російською владою;
- 83 дітям надано цей статус за документально не підтвердженими фактами смерті батьків.

Крім того, з 24 лютого 2022 року 219 дітей, що втратили батьківське піклування внаслідок смерті або смерті батьків, отримали статус сиріт внаслідок агресії Російської Федерації [5].

Військові конфлікти призвели до збільшення кількості дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків. Охорона дитинства є національним стратегічним пріоритетом України, тому головним завданням є влаштування цих дітей та забезпечення їх потреб [5].

Воєнний стан спричинив зростання кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Охорона дитинства в Україні є стратегічним загальнонаціональним пріоритетом, отже, головним завданням є влаштування цих дітей та забезпечення їхніх потреб.

Тому важливим є регулювання процесу встановлення опіки та піклування на законодавчому рівні та з урахуванням змін. Вже у березні 2022 року Постановою Кабінету Міністрів України № 349 було внесено зміни до деяких постанов Кабінету Міністрів України з приводу захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану [2]. Оновлена відповідно до змін редакція Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаною із захистом прав дитини» [3], була доповнена новим розділом «Особливості влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, у тому числі дітей, розлучених із сім'єю, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, у разі введення на території України надзвичайного або воєнного стану» [6, с. 799]. Отже, було передбачено, що діти, позбавлені батьківського піклування, на час воєнного стану можуть бути тимчасово влаштовані до прийомних сімей або дитячих будинків сімейного типу. Крім того, цим розділом спрощено порядок передачі дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, під опіку опікуна або родича.

Проблема встановлення опіки над недієздатною особою під час збройного конфлікту також є актуальною. В умовах сьогодення питання дієздатності та супутні проблеми все більше актуалізуються через зростання рівня

психічних порушень серед населення внаслідок воєнних дій. Крім того, воно частіше порушується з огляду на певні гарантії для опікунів, визначені в законодавстві про мобілізацію та про порядок виїзду з України [7, с. 119].

Відповідно до п.1 ст. 39 ЦК України фізична особа може бути визнана судом недієздатною, якщо вона внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. Відповідно до ст. 41 ЦК України визнання фізичної особи недієздатною має такі наслідки:

- над недієздатною фізичною особою встановлюється опіка;
- недієздатна фізична особа не має права вчиняти будь-якого правочину;
- правочини від імені недієздатної фізичної особи та в її інтересах вчиняє її опікун;
- відповідальність за шкоду, завдану недієздатною фізичною особою, несе її опікун [1].

Як відомо, однією із найбільш поширених підстав для відстрочки на практиці є наявність у військовозобов'язаного дружини з інвалідністю, власних рідних батьків чи рідних батьків дружини з інвалідністю I або II групи. Проте тепер ця підстава для відстрочки є видозміненою, а під мобілізацію підпадатиме більше коло осіб [8].

Так, 29 червня 2023 року Верховна Рада прийняла Закон про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань пов'язаних із проходженням військової служби під час дії воєнного стану (Законопроект № 9342), 30 червня 2023 року Президент підписав вказаний закон.

Відповідно до абзацу 11 ч.1 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [4] не підлягають призову на військову службу під час мобілізації військовозобов'язані, які мають дружину (чоловіка) із числа осіб з інвалідністю та/або одного із своїх батьків чи батьків дружини (чоловіка) із числа осіб з інвалідністю I чи II групи за умови, що такі особи з інвалідністю не мають інших працездатних осіб, зобов'язаних відповідно до закону їх утримувати. Тобто отримати відстрочку зможуть лише ті, хто є єдиною працездатною особою, яка зобов'язана утримувати дружину / чоловіка чи батьків з інвалідністю.

З вищевказаного випливає, що встановлення опіки та піклування під час воєнного стану є надзвичайно важливим завданням, що вимагає негайної та обов'язкової уваги. Воєнний стан може призвести до серйозних загроз життю та благополуччю громадян, і встановлення опіки та піклування стає критично важливим для захисту та допомоги тим, хто потребує допомоги найбільше. Слід зауважити, що встановлення опіки та піклування вимагає спільних зусиль з боку влади та громадських організацій, а також відповідальності перед громадянами, які опинилися у важких обставинах під час конфлікту. Враховуючи складність і надзвичайні обставини воєнного стану, забезпечення адекватної опіки та піклування є ключовим завданням для забезпечення гідності, безпеки та виживання всіх громадян.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Ваганова І. М.

Література: 1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. 2. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.03.2022 № 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/349-2022-п#Text>. 3. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-п#Text>. 4. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>. 5. Штокалюк Ю. Загальна мобілізація: хто не підлягає призову. *Війна і сирітство: скільки дітей в Україні залишилися без батьків та як змінився рівень їхнього усиновлення*. 2023. 26 трав. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/civilne-pravo/viynai-siritstvo-skilki-ditey-v-ukrayini-zalishilisya-bez-batkiv-ta-yak-zminivsia-riven-yihnogo-usi.html>. 6. Яніцька І. А. Встановлення опіки та піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, в умовах воєнного стану. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття*. Одеса, 2022. С. 797–801. 7. Соцька А. М., Мороз О. М. Особливості правового статусу недієздатних осіб. *Наукові записки. Серія : право*. 2023. № 14. С. 118–122. 8. Дзюковський М. Загальна мобілізація: хто не підлягає призову. *Адвокатське об'єднання «Бачинський та партнери»*. 2023. URL: <https://legalaid.ua/ua/zagalna-mobilizaciya-hto-ne-pidlyagaye-pryzovu/>.

Стаття надійшла до редакції 18.12.2023 р.

РОЗВИТОК БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

УДК 334.722

Тертична А. С.

Магістрант 1 року навчання
факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті досліджено розвиток бізнесу в Україні під час війни. Визначено причини припинення діяльності підприємств. Розглянуто основні перешкоди, виклики для відновлення та розвитку бізнесу. Визначено дії держави, які сприятимуть економічному відновленню країни. Запропоновано шляхи реорганізації бізнесу.

Ключові слова: бізнес, воєнний стан, підприємство, економіка, міжнародна співпраця, реорганізація.

Annotation. The article studies the development of business in Ukraine during the war. The reasons for the termination of enterprises are determined. The main obstacles, challenges for recovery and business development are considered. The actions of the state that will contribute to the economic recovery of the country are determined. Ways of business reorganization are proposed.

Keywords: business, martial law, enterprise, economy, international cooperation, reorganization.

Повномасштабна війна в Україні завдала важкого удару українській економіці та бізнесу. Значна кількість підприємств була вимушена закритись, скоротити своє виробництво. Тому наразі важливим завданням для економіки держави є підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні.

Питанням розвитку бізнесу в Україні під час воєнного стану займалися Б. Данилишин [1], З. С. Варналій [2], Н. П. Казюка, Є. Ю. Шекета [3], С. В. Онешко, С. В. Башлай, О. Б. Короленко [4].

Метою цієї роботи є дослідження розвитку бізнесу в Україні в умовах війни.

Об'єктом цієї роботи є процес розвитку бізнесу в Україні в умовах війни. Предметом є аналіз стану підприємств під час війни.

З початком повномасштабного вторгнення українська економіка зазнала серйозного удару. У перші місяці багато підприємств призупинили або припинили свою діяльність. Основними причинами є [5]:

- втрата доступу до виробництв і складів;
- зруйнована інфраструктура;
- евакуація значної кількості працівників;
- економічна нестабільність в Україні;
- неактуальність продукції і послуг.

Найбільше постраждали підприємства розважальної та туристичної галузей, бізнеси, виробництва яких знаходилися або продовжують знаходитися на тимчасово окупованих територіях та які зазнали руйнувань.

Пізніше, коли значна кількість підприємств відновила свою роботу, головною перешкодою для ведення бізнесу стали удари по енергетичній системі України. Часті та тривалі відключення електроенергії призвели до постійних переривань робочих процесів. Тому перед бізнесом постає завдання знайти альтернативні джерела електроенергії.

У 13 хвили «Дослідження стану бізнесу в Україні» за серпень 2023 року представники бізнесу визначили сім основних перешкод для відновлення та розвитку підприємств [6]:

- непрогнозованість розвитку ситуації в Україні та на внутрішньому ринку (56,2 %);
- непередбачувані дії держави, що можуть погіршити стан бізнесу (47,7 %);
- відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів на внутрішньому ринку (47,6 %);
- відсутність достатньої кількості кваліфікованих працівників (34,3 %);
- відсутність достатнього капіталу (30,7 %);

- перешкоди з боку регуляторних та фіскальних органів (30,1 %);
- високі податки й збори (27,9 %).

Дослідницька компанія Gradus Research провела дослідження роботи бізнесу на жовтень 2023 року. Як показують результати опитування бізнес-спільноти, основними викликами для підприємств є [7]:

- зберегти оплату праці співробітників (44 %);
- зберегти поточні ринки збуту та клієнтів (41 %);
- забезпечити функціонування бізнесу в умовах відключень електроенергії (41 %);
- зберегти команду компанії (39 %);
- знайти нові ринки збуту, клієнтів (32 %);
- забезпечити безпеку співробітників (28 %);
- відкрити новий напрямок бізнесу (15 %);
- релокувати бізнес в інший регіон України (7 %);
- релокувати бізнес за кордон (4 %).

Незважаючи на перешкоди та виклики, бізнес продовжує працювати та розвиватися. Проте більшість підприємств в Україні перейшли на короткі інтервали планування своєї діяльності. За результатами опитування бізнес-спільноти, 33 % підприємців планують на менше, ніж рік, та 38 % на один рік. Така гнучкість у стратегії та прийнятті рішень буде тривати, поки ведуться бойові дії в Україні. Хоча деякі підприємства планують свою діяльність на 2–4 роки (13 %) та на 5 і більше років (5 %) [7].

Підприємці вважають, що війна відкрила нові можливості для бізнесу, і це призведе до зростання економіки України. На жовтень 2023 року респонденти закладають план активного (21 %) та помірного (32 %) розвитку бізнесу.

Найбільший запит бізнесу до держави – це боротьба з корупцією (60 %). На думку опитаних респондентів, це сприятиме економічному відновленню країни та мотивуватиме повернення мігрантів, що опинилися за кордоном. Наступними діями держави для відновлення України, на думку підприємців, є [7]:

- розвиток української промисловості (33 %);
- створення привабливих умов для інвесторів (32 %);
- реформування податкової системи (25 %);
- реформування судової системи (25 %).

Держава зацікавлена в тому, щоб український бізнес активно брав участь у забезпеченні потреб країни. Проте для цього необхідно підтримувати та стимулювати підприємців.

У проекті державного бюджету на 2024 рік закладені програми для підтримки та стимулювання розвитку бізнесу [8]:

1. Підтримка бізнесу через Фонд розвитку підприємництва. Фонд розвитку підприємництва продовжує реалізувати державну програму «Доступні кредити 5-7-9 %». Вона дозволяє використовувати бізнесу ліквідність банків за доступними відсотками. Наразі пріоритетними напрямками програми є підтримка бізнесу на деокупованих територіях та підтримка переробки та підприємств, що працюють у сфері енергоефективності. Також передбачено надання фінансової підтримки суб'єктам підприємництва за договорами факторингу.

2. Часткові компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва. Основним завданням програми є збільшення попиту на аграрну техніку українського виробництва.

3. Компенсація витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення. Держава буде компенсувати частину або повний об'єм витрат на розмінування земель стратегічних підприємств та сільськогосподарських земель. Це необхідно для того, щоб прискорити очищення земель на тих ділянках, на яких це можливо. Також це допоможе стимулювати розвиток ринку послуг з розмінування.

4. Гранти для створення або розвитку бізнесу. Держава буде надавати гранти суб'єктам господарювання на створення та розвиток переробних підприємств, садівництва, ягідництва та виноградарства, тепличного господарства.

5. Створення індустріальних парків. Відповідно до вимог Закону України «Про індустріальні парки» суб'єктам господарювання, які мають на меті створення індустріальних парків [9]:

- надається повна або часткова компенсація відсоткової ставки за кредитами на облаштування та здійснення господарської діяльності у межах індустріальних парків у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

- надаються кошти на безповоротній основі для облаштування індустріальних парків, забезпечення будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури;

- здійснюється компенсація витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж;

- надаються податкове та митне стимулювання відповідно до законодавства.

6. Підтримка реалізації інвестиційних проєктів. Планується фінансування запланованих та залучення нових інвестиційних проєктів із значними інвестиціями для відновлення і розвитку економіки України.

7. Підтримка внутрішнього попиту на вітчизняні товари та послуги.

Підприємства вбачають такі основні можливості для України після перемоги, як підвищення оборонної спроможності держави (50 %); розвиток бізнесу і підприємництва (48 %); економічна світова підтримка (47 %); оновлення в сучасний спосіб інфраструктури та міст (39 %); активізація міжнародної співпраці (38 %) [7].

Отже, незважаючи на те, що на початку повномасштабного вторгнення більшість підприємств призупинили або взагалі припинили свою діяльність, зараз бізнес успішно адаптується до воєнного стану. На мою думку, найкращою формою адаптації є реорганізація бізнесу. Тобто підприємці можуть видозмінити або оптимізувати свій бізнес, щоб продовжити свою діяльність. Основними кроками реорганізації бізнесу є:

- перевезення виробництва в безпечне місце;

- виведення бізнесу на міжнародну аудиторію;

- оптимізація процесів (підприємство повинно зосередитися на внутрішніх процесах й відмовитися від неактуальних або тих, які потребують великих фінансових вкладень);

- виробництво актуальної продукції.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Данилишин Б. Як відновлювати економіку після війни. Програмна відбудова Боснії та Герцеговини: уроки для України. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/510994_yak_vidnovlyuvati_ekonomiku_pislya.html. 2. Варналій З. С. Фінансова безпека України в системі сталого розвитку економіки в умовах війни // Фінансові інструменти сталого розвитку економіки : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернівці, 12 трав. 2022 р.). Чернівці, 2022. С. 35–39. 3. Казюка Н. П., Шекета Є. Ю. Напрями та резерви повоєнного відновлення економіки України. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2022. № 18. С. 255–264. 4. Онешко С. В., Башлай С. В., Короленко О. Б. Особливості збереження та підтримки економічного потенціалу України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. 5. Шевченко В. Як функціонує український бізнес під час війни: основні виклики та успішні кейси. URL: <https://nachasi.com/society/2023/11/03/yak-funkcionuye-ukrayinskii-biznes-pid-chas-viini-osnovni-vikliki-ta-uspishni-keysi/>. 6. Дослідження стану бізнесу в Україні: серпень, 2023. URL: https://business.diia.gov.ua/uploads/6/33080-stan_ta_potrebi_biznesu_v_umovah_vijni_rezul_tati_opituvanna_v_serpni.pdf. 7. Ключовий капітал: як міграційні процеси впливають на бізнес: жовтень, 2023. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/how-do-migration-processes-affect-business/>. 8. Про Державний бюджет України на 2024 рік : Закон України від 09.11.2023 № 3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-IX#Text>. 9. Про індустріальні парки : Закон України від 21.06.2012 № 5018-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#n288>.

Стаття надійшла до редакції 17.12.2023 р.

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ПОДАТКОВОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

УДК 336.22

Тимошенко Ю. С.

Студент 4 курсу
факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто особливості нарахування податкового зобов'язання з податку на додану вартість, а саме досліджено нюанси визначення дати його виникнення залежно від ситуації, можливості зміни методу нарахування та досліджено нарахування податкового зобов'язання в разі, коли перша подія відбулася до реєстрації платником ПДВ.

Ключові слова: ПДВ, податкове зобов'язання, дата нарахування, операція, метод нарахування, зміни, реєстрація.

Annotation. The article examines the specifics of calculating the tax liability from value added tax, namely the nuances of determining the date of its occurrence depending on the situation, the possibility of changing the method of calculation, and the calculation of the tax liability in the case when the first event occurred before registration as a VAT payer was studied.

Keywords: VAT, tax liability, accrual date, transaction, accrual method, changes, registration.

Актуальність. ПДВ є одним із ключових інструментів оподаткування в багатьох країнах, включаючи Україну, і використовується для збору податку з додаткової вартості товарів і послуг на різних етапах їх виробництва та обігу. Облік ПДВ визначається кількома чинниками, зокрема: змінами в законодавстві щодо оподаткування, формою та діяльністю підприємства, електронною системою звітності тощо. Саме тому це питання нині є актуальним.

Особливості нарахування податкового зобов'язання у своїх працях розглядало багато українських учених, зокрема А.Поліщук, Н. Товченик, та ін.

Мета статті полягає у визначенні особливостей нарахування податкового зобов'язання з ПДВ.

Податок на додану вартість (ПДВ) є найпоширенішим видом податку в Україні. Крім того, це один з найбільш штрафонебезпечних податків. Одним із головних моментів є дата визнання податкового зобов'язання. На цю дату платник податків повинен скласти податкову накладну. Штрафи за порушення строків її реєстрації можуть коливатися від 10 % до 50 % суми ПДВ, яка зазначена в них [1]. Інколи цей штраф може бути досить суттєвим для підприємства. В Податковому кодексі України (ПКУ) зазначено дуже багато нюансів нарахування податкового зобов'язання.

Податкове зобов'язання – загальна сума податку на додану вартість, одержана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді [1].

За «загальним правилом» датою виникнення податкових зобов'язань є дата тієї події, яка відбулася раніше:

а) дата зарахування коштів від покупця/замовника на банківський рахунок платника податку як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, а в разі постачання товарів/послуг за готівку – дата оприбуткування коштів у касі платника податку, а в разі відсутності такої – дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку;

б) дата відвантаження товарів, а для послуг – дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку [1].

Але не завжди платник ПДВ має дотримувати «загального правила». Згідно з ПКУ існує ряд операцій, що не підлягають йому. Детальніше цю інформацію подано на рис. 1, 2, 3.

Рис. 1. Дати виникнення податкових зобов'язань з операцій, що не підлягають «загальному правилу»

Джерело: [1]

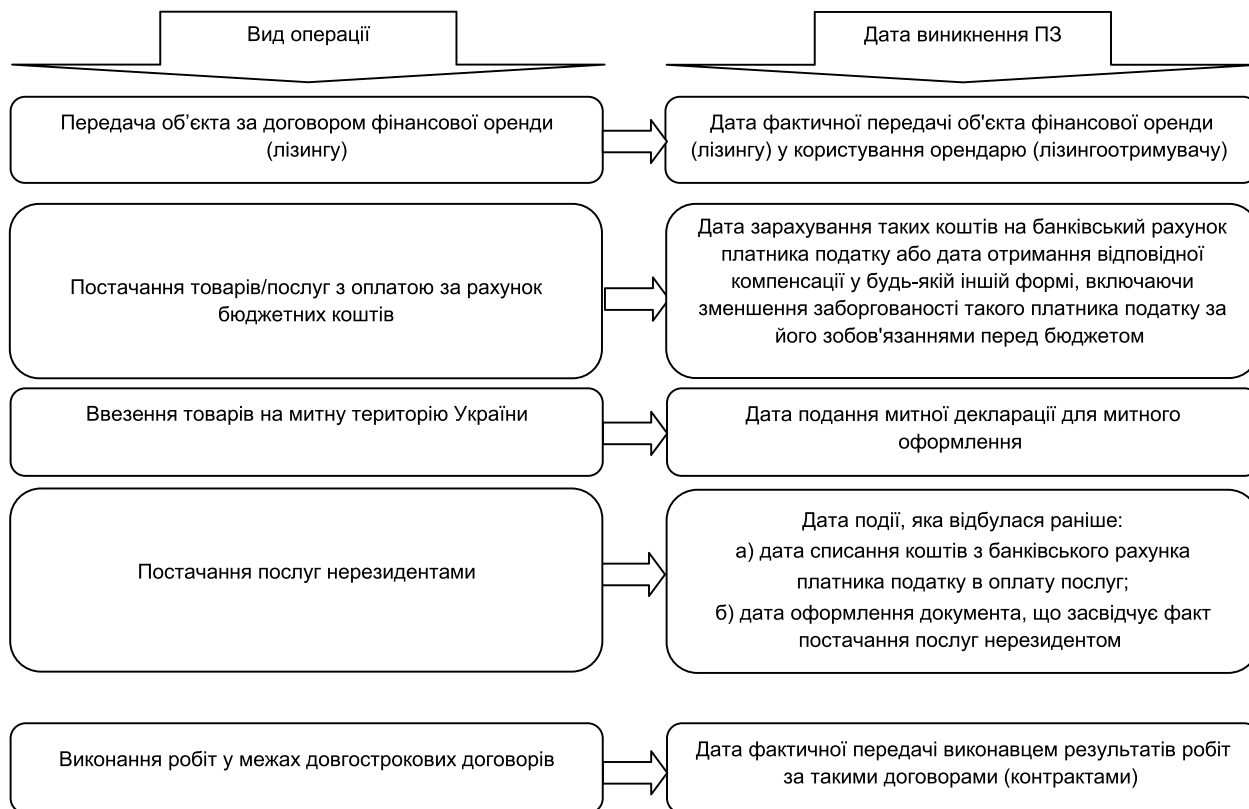

Рис. 2. Дати виникнення податкових зобов'язань з операцій, що не підлягають «загальному правилу»

Джерело: [1]

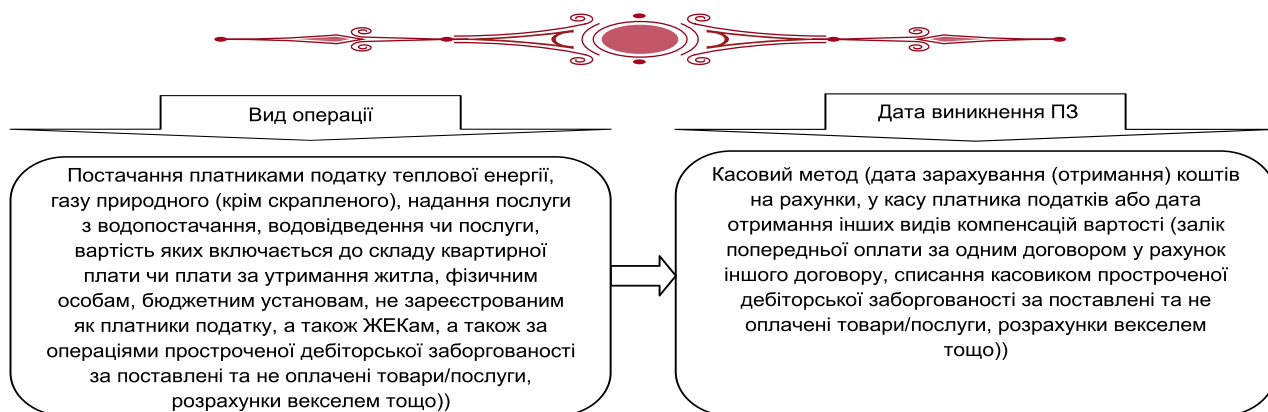

Рис. 3. Дати виникнення податкових зобов'язань з операцій, що не підлягають «загальному правилу»

Джерело: [1; 2]

Згідно з чинним законодавством України передбачено можливість вибору методу нарахування податкового зобов'язання з ПДВ, але це стосується тільки тих платників, які виконують підрядні будівельні роботи (підрядники та субпідрядники). Дата виникнення податкових зобов'язань може визначатися за датою першої із подій (виконання робіт або отримання коштів) або касовим методом (визнання на момент отримання коштів) [1].

В разі переходу такого суб'єкта господарювання на касовий метод нарахування подавати до контролюючих органів будь-яких заяв чи повідомлень не потрібно [3]. Однак під час заповнення декларацій з ПДВ звітних періодів, в яких було застосовано касовий метод, платник податку повинен проставити позначку у відповідному полі в кінці декларації. Крім того, про застосування касового методу повинно бути зазначено і в обліковій політиці.

Відмову від застосування касового методу платник податку може здійснити на початку року. Для цього він має внести відповідні зміни до облікової політики. Слід звернути увагу на те, що такий платник ПДВ повинен нарахувати податкові зобов'язання за операціями, які були здійснені під час застосування ним касового методу та які не було нараховано, адже застосовувався касовий метод [4].

Окремого розгляду потребує питання виникнення податкового зобов'язання з ПДВ в разі, коли перша подія відбулася до реєстрації платником ПДВ. В цьому випадку податкове зобов'язання з ПДВ не нараховується за умови, якщо такий платник не обрав касовий метод визначення податкового зобов'язання. Якщо ж платник ПДВ застосовує цей метод, то у разі надходження за фактом оплати поставлених товарів/послуг після його реєстрації платником ПДВ він зобов'язаний задекларувати податкові зобов'язання з ПДВ [5].

Отже, нарахування податкового зобов'язання з ПДВ має свої особливості. Згідно з чинним законодавством не існує єдиного правила визначення дати виникнення податкових зобов'язань. Загалом платники ПДВ не можуть обирати метод нарахування податкових зобов'язань, проте суб'єкти господарювання, які виконують підрядні будівельні роботи таку можливість мають. Обраний ними метод повинен бути зазначено в обліковій політиці та в декларації з ПДВ. Для визначення необхідності нарахування податкових зобов'язань в разі, коли перша подія відбулася до реєстрації платником ПДВ, платник податку повинен звернути увагу на метод нарахувань. Саме на всі ці моменти платник ПДВ має звертати особливу увагу.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Фартушняк О. В.

Література: 1. Податковий кодекс України : Закон України від 01.12.2010 № 275-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 2. Випадки визначення ПДВ-зобов'язань за грошима: касовий метод і бюджетна оплата. URL: <https://www.google.com/amp/s/i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2023/october/issue-81/article-126585.amp>. 3. Поліщук А. Застосування касового методу ПДВ: загальні моменти. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/139272>. 4. Товченик Н. Касовий метод з ПДВ. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/6150-qqq-17-m3-21-03-2017-osoblivost-zastosuvannya-kasovogo-metodu-podatkovogo-oblku>. 5. Офіційний сайт головного управління ДПС у м. Києві. URL: <https://kyiv.tax.gov.ua/>.

Стаття надійшла до редакції 17.12.2023 р.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 658.155

Тимошенко Ю. С.

Студент 4 курсу
факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті досліджено особливості аналізу рентабельності банківської діяльності, а саме розглянуто показники рентабельності активів, капіталу, статутного капіталу, витрат банку, доходів банку та показник чистої процентної маржі. Також проведено аналіз рентабельності банківської діяльності на прикладі АТ "ПУМБ".

Ключові слова: аналіз, банк, рентабельність, актив, капітал, витрати, доходи, чиста процентна маржа.

Annotation. The article examines the peculiarities of the analysis of the profitability of banking activity, namely the indicators of the profitability of assets, capital, authorized capital, bank expenses, bank income and the indicator of net interest margin. An analysis of the profitability of banking activity was also carried out on the example of JSC "PUMB".

Keywords: analysis, bank, profitability, asset, capital, expenses, income, net interest margin.

Актуальність. Одним із найважливіших компонентів у системі аналізу діяльності банку є оцінка рівня його прибутковості. Значення цієї оцінки витікає з того, що прибутковість характеризує сферу використання банківських активів, впливає на приріст власного капіталу банку, визначають можливість зростання активних операцій банку і експансії на ринку, додають упевненості інвесторам і кредиторам у підтриманні ділових відносин з конкретним банком, створюють запас міцності, забезпечують виплату дивідендів інвесторам. Оцінити рівень прибутковості можливо за допомогою показників рентабельності. Саме тому питання аналізу рентабельності банківської діяльності нині є актуальним.

Аналіз рентабельності банківської діяльності було розглянуто багатьма українськими науковцями, зокрема, А. М. Герасимовичем, М. Д. Алексеєнком, І. М. Парасій-Вергуненком.

Мета статті полягає в дослідженні особливостей аналізу рентабельності банківської діяльності.

Рентабельність банку – це відносний показник економічної ефективності використання ресурсів та капіталу банку [1]. Вона залежить насамперед від оптимальної структури балансу (активів та пасивів) банку та від цілеспрямованої роботи банківського персоналу [2]. При проведенні аналізу рентабельності банківської діяльності головним є не обчислення показників, а інтерпретація їх значення.

Під час цього виду аналізу, згідно з фінансовою звітністю банку, обчислюють такі показники [2; 3]:

1) Рентабельність активів (ROA1) – відношення чистого прибутку до середніх загальних активів. Якщо цей показник більший 1 %, то банк працює рентабельно, але таке значення показника є низьким і потребує виявлення причин цього явища. Низька рентабельність активів може бути спричинена їх завищеним обсягом і високою питомою вагою «витратних активів» за низької питомої ваги дохідних активів.

2) Рентабельність капіталу (ROE1) – відношення чистого прибутку до середнього капіталу. Оптимальне значення цього показника становить не менше 15 %. Його збільшення не може відбуватися за рахунок зменшення капіталу.

3) Рентабельність статутного капіталу (ROE2) – відношення чистого прибутку до середнього статутного капіталу. Цей показник характеризує доцільність та ефективність вкладення акціонерами своїх коштів. Для акціонерів банку важливе значення має порівняння рентабельності статутного капіталу з аналогічним показником інших банків для з'ясування сфер найбільш дохідного і вигідного розміщення своїх коштів. Бажаним є збільшення показника.

4) Рентабельність витрат банку (Rв) – відношення прибутку до оподаткування до витрат банку. Бажаним є збільшення показника.

5) Рентабельність доходів банку (R_d) – відношення прибутку до оподаткування до доходів банку. Оптиміальне значення цього показника становить 7–8 %. Він відображає суму прибутку, яка припадає на одну гривню доходу або частку прибутку в доході. Збільшення його значення можливе за умови зменшення витрат.

6) Показник чистої процентної маржі (ЧПМ) - відношення різниці між процентними доходами та витратами до середніх загальних активів. Показник характеризує здатність банку одержувати процентний прибуток. Орієнтоване значення має бути не меншим 4,5 %.

Аналіз рентабельності банківської діяльності розглянемо на прикладі Акціонерного товариства «Перший український міжнародний банк» за 2021 та 2022 роки. Результати аналізу узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1

Показники рентабельності АТ «ПУМБ»

Показник	Значення		Інтерпретація значення показника
	2021 рік	2022 рік	
Рентабельність активів, %	4,66	-0,37	В 2021 році показник відповідає нормативному значенню, проте в 2022 році мав від'ємне значення, що свідчить про збитковість банку
Рентабельність капіталу, %	37,65	-3,78	В 2021 році показник відповідає нормативному значенню, проте в 2022 році мав від'ємне значення, що свідчить про збитковість банку
Рентабельність статутного капіталу, %	87,60	-8,32	Спостерігається значне зменшення показника, що є не бажаним
Рентабельність витрат банку, %	49,47	-2,24	Спостерігається значне зменшення показника, що є не бажаним
Рентабельність доходів банку, %	33,10	-2,29	В 2021 р. має зависоке значення, а в 2022 р. – занизьке
Чиста процентна маржа, %	10,26	9,38	За весь аналізований період показник відповідає нормативному значенню

Джерело: сформовано на основі [4; 5]

Згідно з результатами аналізу рентабельності АТ «ПУМБ», в 2021 році діяльність банку можна вважати рентабельною. Проте надалі спостерігається зменшення прибутковості. У 2022 році діяльність банку є нерентабельною.

Головною причиною отримання банком збитків в 2022 році є початок війни в Україні.

Щоб максимізувати прибуток, банку необхідно збільшувати доходи та зменшувати витрати.

Для зростання доходів банку існують такі основні напрямки:

а) загальне зростання групи активів, що приносять процентний дохід, для чого банк повинен, по-перше, залучати більше позичальників і при цьому ретельно аналізувати їх фінансовий стан; по-друге, нарощувати свій кредитний потенціал за рахунок збільшення обсягу ресурсів, що залучаються. Це можливо при проведенні зваженої маркетингової та процентної політики;

б) зміна питомої ваги доходних активів в сукупних активах, для чого необхідно звести «непрацюючі» активи до мінімуму, проте у межах, що забезпечують ліквідність банку;

в) зміна загального рівня процентної ставки по активних операціях банку. Теоретично більш високий рівень процентної ставки повинен принести банку якомога більший дохід. Проте в умовах конкурентної боротьби можливе зменшення ставки з метою залучення якомога більшої кількості позичальників;

г) зміна структури портфеля доходних активів. Відомо, чим вищий дохід, тим більший ризик у сфері банківської діяльності. Тому головне завдання банку – визначення ступеня допустимості та виправданості того чи іншого ризику.

Для зниження рівня витрат пропонується:

а) залучення дешевих ресурсів (наприклад, вкладів до запитання);

б) зниження витрат на утримання апарату управління.

Отже, однією з частин економічного аналізу є аналіз банківської діяльності. Одним з основних напрямків цього виду аналізу є аналіз рентабельності, який здійснюється за декількома показниками (рентабельність активів, капіталу, статутного капіталу, витрат, доходів, чиста процентна маржа). Обчислити ці показники можливо за даними фінансової звітності. Аналіз рентабельності дає змогу виявити тенденції розвитку, вказати керівництву шляхи покращення діяльності банку, вказати на помилки в діяльності, а також виявити резерви

зростання прибутку, що в кінцевому підсумку дає змогу банку більш успішно функціонувати. Важливим також є порівняння показників рентабельності різних банків, адже це дозволяє встановити успішність діяльності того чи іншого банку. Показники рентабельності банківської діяльності можуть обчислювати не лише внутрішні, а й зовнішні користувачі, оскільки банки зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність.

Науковий керівник – канд. екон. наук, професор Азаренков Г. Ф.

Література: 1. Кравченко В. Рентабельність банку. URL: <https://livingfo.com/rentabelnist-banku/>. 2. Мельник Л. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Аналіз діяльності фінансово-кредитних установ» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної та заочної форм навчання. Рівне : НУВГП, 2021. 59 с. 3. Блащук-Дев'яткіна Н. З. Аналіз банківської діяльності: конспект лекцій. Львів : ЛНУ, 2020. 131 с. 4. Офіційна фінансова звітність Акціонерного товариства «Перший український міжнародний банк» за 2021 рік. URL: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C__fuib_21fsu_isa_with%20signatures.pdf?v=638018659905849369. 5. Офіційна фінансова звітність Акціонерного товариства «Перший український міжнародний банк» за 2022 рік. URL: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C__fuib_22fsu_isa_with%20signatures.pdf?v=638187983750048055.

Стаття надійшла до редакції 17.12.2023 р.

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА

УДК 339.16:004

Тюрін О. В.

Магістрант 2 року навчання
факультету міжнародної економіки і підприємництва ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Статтю присвячено аналізу понять «електронна торгівля» та «електронна комерція». Розглянуто роль і значення електронної торгівлі в системі розвитку бізнес-структур. Показано рівні електронного бізнесу та наведено приклади компаній, які їх використовують.

Ключові слова: електронна торгівля, електронна комерція, технології, електронний бізнес, підприємницька діяльність.

Annotation. The article is dedicated to the analysis of the concepts of «electronic trade» and «e-commerce». The role and significance of electronic trade in the development of business structures are examined. The levels of electronic business are discussed, and examples of companies utilizing them are provided.

Keywords: electronic trade, e-commerce, technologies, electronic business, entrepreneurial.

Електронна торгівля являє собою систему економічних взаємовідносин між суб'єктами господарювання, орієнтованих на обмін, розподіл та перерозподіл благ, використовуючи переважно комп'ютерні технології як інструмент інформаційного обміну. На сьогодні електронна торгівля стає невід'ємною частиною науково-технічного прогресу та глибоких змін у структурі глобального споживання.

Перехід підприємців до електронних методів ведення бізнесу сприяє підвищенню ефективності маркетингового просування, удосконаленню обслуговування клієнтів і комунікації з цільовою аудиторією, розширенню каналів дистрибуції, а також сприяє оптимізації фінансових та часових витрат. Таким чином, в умовах існуючої моделі ринку дослідження та впровадження методів електронної торгівлі стає особливо актуальним для розвитку вітчизняних бізнес-структур.

Епоха інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), включаючи Інтернет, призвела до з'явлення віртуального простору, який є електронним середовищем для взаємодії, де всі операції з інформацією виконуються за допомогою цифрових сигналів. Ці значущі трансформації внесли істотні зміни практично в усіх галузях, пов'язаних із обміном інформацією, включаючи системи організації та проведення комерційної діяльності.

Оскільки використання ІКТ в комерційній діяльності має свою власну специфіку, було введено термін «електронна комерція» (англ. – «e-commerce»), а в деяких випадках – «електронна торгівля», щоб виділити цей вид діяльності від традиційного господарського ведення справ [1]. Про тотожність цих понять наголошує В. В. Лакіза, авторка у своїй роботі [2]. Схожої точки зору дотримуються автори Плотнікова Л. І., Романенко М. В., Синенко С. І. та стверджують, що електронна торгівля (електронна комерція) – це сфера глобальної реалізації товарів у формі матеріального продукту або послуги за допомогою Інтернету, а також за допомогою ряду інших інформаційно-телекомунікаційних засобів і технологій [3].

Проте Трубін І. О. вважає, що ці поняття ні є тотожними. Так, у своїй монографії [4] він зазначає, що: «На початковому етапі процес ведення бізнесу у віртуальному вигляді або у спеціальних мережах, подібно до Інтернету, характеризувався терміном «електронна торгівля». Тобто автор вважає, що поняття «електронна торгівля» більш вузьке, ніж поняття «електронна комерція». Таку точку зору поділяють і інші вчені [5], зазначаючи, що поняття «електронна торгівля (комерція)» є вузьким, аніж поняття «електронний бізнес», оскільки під видами електронного бізнесу розглядають, наприклад, електронну комерцію, електронні брокерські послуги, електронний банкінг, електронне управління поставками тощо.

Згідно з вітчизняним законодавством, а саме Законом України «Про електронну комерцію» [6], використання інформаційно-комунікаційних технологій в підприємницькій діяльності супроводжується використанням таких термінів, як: електронна комерція; електронна торгівля; електронна форма представлення інформації; електронне повідомлення; мережевий ідентифікатор; одноразовий ідентифікатор; послуга проміжного характеру в інформаційній сфері тощо.

Отже, можна зробити висновок, що, незважаючи на наявність відмінностей у трактуваннях вчених понять «електронна торгівля» та «електронна комерція», визначення схожі за змістом. Саме тому сьогодні науковці та практики часто їх отождолюють.

Аналіз наявних точок зору надав можливість встановити, що електронна торгівля – це специфічна форма господарської діяльності, яка ґрунтується на використанні інформаційно-комунікаційної системи, телекомунікаційної мережі та електронних фінансово-економічних інструментів для здійснення торговельних операцій. Своєю чергою, електронна комерція – це форма підприємницької діяльності, за якої процес реалізації товарів і послуг здійснюються за допомогою електронних засобів з метою отримання прибутку.

Головною метою використання електронної торгівлі є забезпечення зручного доступу споживачів до ринку товарів чи послуг в будь-який час і з будь-якої частини світу. Електронна торгівля як форма підприємницької діяльності включає в себе організацію та технологію електронних торговельних операцій, розподіл ділової інформації, побудову відносин між учасниками бізнесу та використання інформаційно-телекомунікаційних технологій задля здійснення ефективного обміну товарами, послугами і інформацією.

Електронний бізнес умовно можна поділити на три рівні. Перший рівень являє собою прості форми взаємодії між учасниками ринку, де використовуються традиційні та доступні бази інформаційного обміну, такі як електронні магазини чи онлайн-оголошення. Учасники ринку укладають прості угоди (наприклад, купівля чи продаж товарів), які не потребують істотного регулювання. [7] Цей вид електронної комерції є найпоширенішим і найбільш розвиненим в Україні. До компаній 1 рівня можна віднести OLX – це популярна електронна «дошка оголошень» в Україні, де користувачі можуть розміщувати оголошення про продаж товарів і послуг.

Другий рівень передбачає перехід від традиційних методів торгівлі до електронних і призводить до зменшення кількості торговельних посередників [7]. Посередники трансформуються в менеджерів, які обслуговують та організують процеси електронної комерції. Для успішного функціонування інфраструктури електронного бізнесу необхідна значна кількість спеціалістів, які будуть її обслуговувати. Прикладом такої компанії може бути інтернет-магазин «Rozetka.ua» – це великий онлайн-магазин, який пропонує широкий асортимент товарів і надає послуги доставки в Україні.

Третій рівень включає в себе розробку та впровадження нових методів взаємодії між учасниками, а також способів обміну інформацією та її обробки. В умовах зростаючого обсягу інформації систематизація стає ключовим елементом. Без цього підприємства та їх персонал не зможуть ефективно обробити всю інформацію, що надходить, і, відповідно, взаємодія з покупцями не буде можливою, що призведе до значних втрат. Наприклад, Amazon – це світовий лідер у сфері електронної комерції, який не лише продає товари онлайн, але й використовує розумний аналіз даних та інтелектуальні алгоритми для рекомендацій покупцям, розвитку інтернет-послуг і багато іншого для оптимізації взаємодії з клієнтами та партнерами.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Бутенко Д. С.

Література: 1. Іванова І. Електронна комерція : монографія. Харків : ВД НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2021 155 с. 2. Лакіза В. В., Бала Р. Д. Особливості застосування електронної торгівлі суб'єктами господарювання в умовах міжнародної економічної діяльності. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>. 3. Плотнікова Л. І., Романенко М. В., Синенко С. І. Сутність електронної торгівлі у світовій економіці. *Бізнес Інформ*. 2019. № 1. С. 139–144. 4. Трубін І. О. Правові засади функціонування електронних грошей у сфері електронної комерції : [монографія]. Київ : Алерта, 2013. 136 с. 5. Ковтун Е. О. Електронна торгівля в умовах міжнародної економічної діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 5. С. 229–230. 6. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. 7. Іпполітова І. Я. Перспективи розвитку електронної торгівлі в Україні в умовах цифровізації економіки. *Економіка і суспільство*. 2023. № 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2106/2036>.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2023 р.

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ ВИРІШЕННЯ

УДК 343.54

Ходикіна Л. С.

Магістрант 2 року навчання
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Проаналізовано поняття «домашнє насильство». Встановлено, що вирішення цієї проблеми є однією з основних задач держави. Досліджено чинні положення кримінального законодавства, які встановлюють відповідальність за певні прояви домашнього насильства, та запропоновано нові шляхи для подолання і попередження цієї проблеми.

Ключові слова: домашнє насильство, фізичне насильство, економічне насильство, психологічне насильство, сексуальне насильство.

Annotation. The concept of «domestic violence» is analyzed. It is established that the solution of this problem is one of the main tasks of the state. The current provisions of criminal law, which establish responsibility for certain manifestations of domestic violence, have been studied. But there are new ways to overcome and prevent this problem.

Keywords: domestic violence, physical violence, economic violence, psychological violence, sexual violence.

У 2022 році Україна зіштовхнулася з великими небезпеками через розгортання повномасштабної війни. Під час цього конфлікту фокус суспільства був направлений на захист незалежності та територіальної цілісності держави, прийняття рішення національною та світовою спільнотою на підтримку України. Попри те, що фокус уваги суспільства зосередився на збройному конфлікті, життя триває, суспільство продовжує жити. Тому проблема домашнього насильства в Україні нікуди не поділася. Ця тема завжди була актуальною як для нормотворчої діяльності, так і для правозастосування.

Метою статті є дослідження проблемних аспектів домашнього насильства та аналіз чинного законодавства щодо цієї теми.

Проблемні аспекти правового регулювання домашнього насильства досліджували такі вчені: Ю. В. Шинкарьов, А. Блага, К. Левченко, Т. Мельник, О. Джужа, Л. Крижна, Н. Лавриненко, Т. Мінка та ін.

Відповідно до ст. 3 Конституції України: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1].

Хоча сім'я є фундаментальним осередком суспільства, питання насильства довгий час не знаходило широкого віддзеркалення в громадських обговореннях, і особливо не говорилося про необхідність вирішення цієї проблеми. Це пояснюється тим, що відносини в сім'ї – завжди було питанням закритим.

Психологічне насильство являє собою форму поведінки, яка спрямована на завдання емоційної чи психологічної шкоди. Це може не призвести до травм тіла, проте воно може бути травматичним для жертви. Одиночні прояви не завжди розглядаються як насильство, але якщо така поведінка стає систематичною і викликає в іншій людині страх, тривогу та порушення добробуту, то це можна вважати проявом насильства. Жертвами можуть стати особи в різних взаємовідносинах, включаючи міжособистісні відносини з батьками та романтичні.

Сексуальне насильство у формі домашнього насильства включає будь-які сексуальні дії. В тому числі вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи або щодо дитини незалежно від її згоди або в присутності дитини.

Фізичне насильство, яке є формою домашнього насильства, включає в себе ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, завдання тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, катування, а також вчинення інших правопорушень насильницького характеру [6].

Домашнє насильство – це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства, які здійснюються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між подружжям чи між колишнім подружжям або щодо іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи, відповідно до ст. 126-1 ККУ.

На сьогодні одним із найбільш прогресивних та ефективних засобів протидії домашньому насильству є Стамбульська Конвенція 11 травня 2011 року [7]. Також велике значення в цьому питанні, мають Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 01.01.2020 р. № 2229-VIII [8] та Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017 р. № 2227-VIII [9].

При цьому чинні положення кримінального законодавства України мають бути системно узгодженими та не суперечити одне одному.

Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», встановлює кримінальну відповідальність й за інші прояви насильства, зокрема:

- економічне насильство, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання

в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру [8];

- психологічне насильство, яке включає в себе словесні образи, загрози, в тому числі третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші дії, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у потерпілої особи відчуття страху за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи [8].

- сексуальне насильство, прояв якого є примушування до акту сексуального характеру з третьою особою або вчинення дій сексуального характеру в присутності дитини та інше [8].

Крім того, цей Закон передбачає більш серйозну кримінальну відповідальність за окремі протиправні дії, якщо вони вчиняються щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких стосунках. Це знаходить свій прояв у визнанні факту впливу на останніх шляхом застосування обмежувальних заходів, а також у посиленні карантності цих діянь, а саме збільшенні строків і розмірів покарань або встановленні більш суворих видів покарань щодо правопорушень, які спрямовані проти членів сім'ї винної особи.

Відповідно до статті 126-1 Кримінального кодексу України (далі – ККУ): домашнє насильство – це умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою він перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах. Це призводить до фізичних або психологічних стресів, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційного розладу або погіршення якості життя потерпілої особи.

Тобто у ст. 126-1 ККУ використано поняття, визначення яких дано в Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Але, порівнюючи поняття «домашнє насильство» у статті 126-1 ККУ України та у вказаному вище законі, у першому випадку ми не бачимо такої складової, як «сексуальне насильство».

Отже, складовими об'єктивної сторони є фізичне, психологічне або економічне насильство за виключенням сексуального.

У Кримінальному кодексі України передбачені також і інші кримінальні правопорушення, що прямо пов'язані з домашнім насильством:

1) фізичне насильство: умисне легке тілесне ушкодження (стаття 125), умисне тяжке тілесне ушкодження (стаття 121), побої і мордування (стаття 126), залишення в небезпеці (стаття 135 ККУ), незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (стаття 314 ККУ), злісне невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, що спричинило тяжкі наслідки (стаття 166 ККУ);

2) сексуальне насильство: зґвалтування (ст. 152 ККУ), сексуальне насильство (ст. 153 ККУ), примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 ККУ), вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155 ККУ), розбещення неповнолітніх (ст. 156 ККУ), домагання дитини для сексуальних цілей (ст. 156-1 ККУ);

3) економічне насильство: експлуатація дітей (ст. 150 ККУ), використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (ст. 150-1 ККУ), злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування (ст. 156 ККУ), зловживання опікунськими правами (ст. 157 ККУ), зловживання опікунськими правами (ст. 167 ККУ);

4) психічне насильство: погроза вбивством (ст. 129 ККУ), розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) (стаття 168 ККУ).

Отже, аналіз чинного законодавства й соціальної статистики дозволив зробити такі висновки та запропонувати варіанти їх вирішення:

1. Насильство в родині – є однією з найактуальніших проблем на сьогодні. Статистичні дані свідчать про те, що від насилля страждає кожна третя жінка в Україні, але тільки частину випадків зафіксовано. Такі правопорушення мають високий рівень латентності. При цьому їх суспільна небезпека свідчить про необхідність посилення відповідальності за домашнє насильство.

2. Чинне кримінальне законодавство України не охоплює усіх можливих форм застосування насильства у сім'ї.

3. Кримінально-правові норми повинні відповідати чинному законодавству України, тобто мають бути системно узгодженими та не суперечити одне одному.

Отже, що стосується порівняння статті 126-1 ККУ та Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», то можна зробити висновок, що стаття 126-1 ККУ не враховує аспект «сексуального насильства». Ми вважаємо, що це слід виправити. Також слід уточнити, що саме включає в себе фізичне, психологічне, економічне та сексуальне насильство.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Шинкарьов Ю. В.

Література: 1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. 2. Шинкарьов Ю. В. Щодо проблеми економічного насильства у сучасному кримінальному праві // Управління розвитком соціально-економічних систем : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20–21 квіт. 2023 р.). Харків : ДБТУ, 2023. С. 413–415. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/nauka/konferentsiyi/>. 3. Досина Н. В., Смирнов Я. О. Сімейна влада як джерело насильства (проблема контролю та подолання в соціальній політиці). *Влада*. 2009. №12. С. 116–118. 4. Шинкарьов Ю. В. Щодо феномену економічного насильства. Кримінальна політика Європейського Союзу та України: проблеми інтеграції // Збірник тез науково-практичної інтернет-конференції (28 листоп. 2022 р., Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, юридичний факультет). Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 148 с. URL: http://law.karazin.ua/resources/doks2021/mone/kriminal/ZBIRNYK_tez_konferentsiia_kafedra_kpd_28-11-22.pdf. 5. Кожна 5 жінка в Україні стикається з тією чи іншою формою насильства, – Юлія Соколовська. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/18311.html>. 6. За домашнє насильство – за ґрати: Як в Україні і світі борються з знуцанням в сім'ї. URL: https://zik.ua/ru/news/2019/11/22/za_domashnee_nasilie__za_reshetku_kak_v_ukraine_i_mire_boryutsya_s_izdevatelstvom_v_seme_946146. 7. Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами : Конвенція Ради Європи від 11.05.2011 р. 8. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>. 9. Провнесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Закон України від 06.12.2017 № 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2023 р.

COMPETITORS' ANALYSIS ON THE EXAMPLE OF BOEING CO

UDC 339.1

Chen Chen

Master's student of the 2nd year of studies
Faculty of Management and Marketing, S. Kuznets KHNU

Annotation. The article is devoted to the analysis of the company's competitors based on the method of ranking competitors according to various criteria. As an example, a comparative competitive analysis of the Boeing company is given, for which a competitor assessment matrix was built.

Keywords: competitor, analysis of competitors, enterprise, ranking, Boeing.

Анотація. Статтю присвячено аналізу конкурентів підприємства на основі методу ранжування конкурентів за різними критеріями. В якості прикладу наведено компаративний конкурентний аналіз компанії Boeing, для якої побудовано матрицю оцінки конкурентів.

Ключові слова: конкурент, аналіз конкурентів, підприємство, ранжування, Boeing.

The role of a company's competitive strategy is pivotal in shaping its overall performance and market position. A well-crafted competitive strategy serves as a roadmap for the organization, guiding decisions and actions to achieve a sustainable advantage over competitors. It involves making choices about target markets, value propositions, and the allocation of resources to effectively meet customer needs.

Goal of the article is to apply the competitive assessment matrix tool for analysis of company's competitors. The object of the research is the Boeing Company.

The Boeing Company, together with its subsidiaries is one of the world's major aerospace firms. Boeing Company organized based on the products and services it offers [1].

Boeing competitors include Airbus, KEYW Corporation, Lockheed Martin, BAE Systems and Raytheon Technologies [4].

Using data of Comparably [2] let's compare Boeing Co. with its competitors. Table 1 provides a summary of how Boeing measures up against its competitors in terms of CEO Rankings, Product and Services, NPS, Customer Services, Pricing, Overall Culture Score, Gender, eNPS, and Diversity Scores [5].

Table 1

Competitors analysis of Boeing Co.

Criterion	Boeing	Airbus	Lockheed Martin	BAE Systems	Raytheon Technologies
CEO Score Rank	63/100	80/100	74/100	69/100	61/100
Product Quality Score	3.6/5	4.1/5	3.9/5	3.9/5	3.7/5
NPS Rank	16	26	30	18	10
Pricing Rank	3.7/5	3.9/5	4/5	3.8/5	3.6/5
Customer Service Rank	3.7/5	4.1/5	4/5	3.8/5	3.6/5
Overall Culture Score	63/100	78/100	70/100	66/100	62/100
eNPS Rank	-7	33	19	9	-13
Gender Rank	67/100	76/100	72/100	63/100	58/100
Diversity Rank	62/100	72/100	64/100	63/100	59/100

CEO Score Ranking: With a rating of 63 out of 100 from 862 Boeing employees, Dave Calhoun holds the 4th position, trailing behind BAE Systems' CEO, Tom Arseneault.

Product Quality Score: Boeing secures the 5th position in Product Quality Score, as assessed by 326 customers who give it a rating of 3.6/5. This places Boeing below its competitors, with Raytheon Technologies taking the lead.

Net Promoter Score (NPS) Ranking: Boeing claims the 4th spot in Net Promoter Score, with a rating of 16 from 429 customers. This positions Boeing below BAE Systems in the rankings. The Net Promoter Score gauges customers' likelihood to recommend Boeing to a friend on a scale from 0 to 10.

Pricing Score Ranking: With a score of 3.7/5 from 288 customers, Boeing Co. holds the 4th position in the Pricing Score category, ranking below BAE Systems.

Customer Service Ranking: Boeing secures the 4th position in Customer Service, as evaluated by 267 customers who give it a rating of 3.7/5. This places Boeing below BAE Systems in the rankings.

Overall Culture Score Ranking: With a rating of 63/100 from 1,096 employees, Boeing holds the 5th position in Overall Culture Score among its competitors. BAE Systems ranks higher in this category. Overall Culture scores are derived from the collective responses of employees to various questions on Comparably [2].

Employee Net Promoter Score (eNPS) Ranking: With a rating of -7 from 863 employees, Boeing holds the 4th position in the Employee Net Promoter Score category, ranking below BAE Systems. The eNPS measures employees' overall likelihood to recommend working at Boeing to a friend on a scale from 0 to 10.

Gender Score Ranking: Boeing secures the 3rd position in Gender Score, as evaluated by 99 employees who give it a rating of 67/100. This places Boeing below Lockheed Martin in the rankings. The Gender Score reflects how positively women rate their experience at Boeing.

Diversity Score Ranking: With a rating of 62/100 from 139 employees, Boeing holds the 4th position in Diversity Score, ranking below BAE Systems. The Diversity Score gauges how positively diverse employees rate their experience at Boeing.

Ranking of the companies in aircraft industry can be transferred into 5-point scale. So, the comparison of competitors will look like presented in tabl. 2.

Table 2

Competitors ranking

Criterion	Boeing	Airbus	Lockheed Martin	BAE Systems	Raytheon Technologies
CEO Score Rank	4	1	2	3	5
Product Quality Score	5	1	2	2	4
NPS Rank	4	2	1	3	5
Pricing Rank	4	2	1	3	5
Customer Service Rank	4	1	2	3	5
Overall Culture Score	4	1	2	3	5
eNPS Rank	4	1	2	3	5
Gender Rank	3	1	2	4	5
Diversity Rank	4	1	2	3	5
Average Rank	4	1	2	3	5

So, according the comparison of competitors the Boeing Company has the average rank 4, the strongest competitors in the industry are Airbus with average score 1 and Lockheed Martin with score 2.

Boeing has achieved notable success through its widespread brand recognition. Unlike many competitors that are relatively unfamiliar to those outside the industry, Boeing has gained prominence primarily as a leading aircraft manufacturer.

Similar to Boeing, Airbus establishes itself as a trailblazer in the aerospace sector, producing commercial aircraft as well as space and defense technologies. Its headquarters are located in Leiden, Netherlands. Collectively, Airbus and Boeing command approximately half of the worldwide commercial airliner market. While their market shares are closely aligned, Boeing previously held the position of leader at the market.

On its website, Airbus asserts a commitment to "striving for a better-connected, safer, and more prosperous world [3]." This statement sheds light on the company's envisioned trajectory, indicating a clear intention to align with 21st-century concerns by emphasizing a sustained dedication to ethical principles related to inclusivity and environmental issues.

In this regard, Boeing Co. must establish a more personal and ethical connection with its customers to maintain effective competitiveness.

Lockheed Martin, with its headquarters in North Bethesda, Maryland, was established in 1955. It operates globally as an aerospace, information security, defense, arms, and technology company [3].

As a consequence of the Covid-19 pandemic, Lockheed Martin has recently surpassed Boeing to become the largest defense and aerospace firm in the United States, concluding 2020 with a total of \$65.4 billion. However, in the

upcoming years, particularly under the Biden administration, there is an anticipation of a significant reduction in U.S. defense spending, potentially influencing Lockheed Martin's sustained expansion.

Should the aviation industry experience a complete recovery post-pandemic, this might level the competitive landscape between the two companies, allowing Boeing to recover from its recent challenges related to Covid-19.

Among Lockheed Martin's present objectives is the expansion of access and opportunities in education, showcasing a clear dedication to both current and future employees. This represents an area where Lockheed Martin takes the lead over Boeing, the latter of which is still in the process of rebuilding its reputation after impeding unionization efforts in South Carolina.

Raytheon Technologies has an average rank 5 and it's a weakest competitor for Boeing Company.

Raytheon Technologies (RTX) is a multinational aerospace company that prioritizes three key areas: enhancing flight safety and connectivity, developing intelligent defense systems, and advancing space technologies. Established in Waltham, Massachusetts, in 2020, it emerged from the merger between United Technologies Corporation and Raytheon Company [3].

Similar to its competitors, a substantial portion of Raytheon's income is derived from U.S. defense contracts, accounting for approximately two-thirds of its revenue. This suggests that Raytheon Technologies may experience a slight decline in revenue in the forthcoming years as the government shifts away from defense spending.

Raytheon's paramount product is the geared turbofan engine on the Airbus A320 NEO, particularly noteworthy given the challenges Boeing faced with the 737 Max, which significantly undermined public confidence. This dynamic contributes to maintaining RTX's market position with a relative degree of stability.

Much like Lockheed Martin, Raytheon Technologies places a distinct emphasis on diversity and inclusion within its recruitment policies. The company's website reinforces the notion that "our people and capabilities form an innovation powerhouse [8]".

Boeing Co. currently holds approximately 50% of the worldwide commercial airliner market, solidifying its position as a widely recognized and reputable brand. Although setbacks related to the 737 Max may have temporarily eroded consumer trust, the company, with its substantial market share, is expected to recover.

In contrast to several of Boeing's competitors concentrating on the defense sector, Boeing's diverse portfolio in aerospace, encompassing commercial planes, positions it for significant growth across multiple sectors. This potential for expansion becomes especially noteworthy if the aviation industry swiftly rebounds from the challenges posed by Covid-19.

Науковий керівник – PhD, Associate professor Mazorenko O. V.

Literature: **1.** Boeing – official web-site. URL: <https://www.boeing.com>. **2.** Comparably – web-site. URL: <https://www.comparably.com>. **3.** Chiffey M. Boeing Competitors Analysis: 7 Strongest Competitors Competitors. URL: <https://businesschronicler.com/competitors/boeing-competitors-analysis/>. **4.** The Boeing Company 2022 Annual Report. URL: https://s2.q4cdn.com/661678649/files/doc_financials/2022/ar/boeing-2022-annual-reportvF.pdf. **5.** The concept of factors affecting competitiveness, and their classification. Internal and external factors enterprise competitiveness. URL: http://www.ereading.ws/chapter.php/99984/86/Dushen%27kina_-_Ekonomika_predpriyatiya__konspekt_lekciii.htm.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2023 р.

ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ФОНДУ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЩОДО ІНСТИТУЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ МСП

УДК 336.132.11:338.246.027

Черніков В. О.

Магістрант 2 року навчання
факультету міжнародної економіки і підприємництва ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. Статтю присвячено формуванню бізнес-моделі Canvas для розширення діяльності Харківського регіонального фонду підтримки підприємництва. Методика складання бізнес-моделі Canvas включає дев'ять послідовно сформованих складових (сегментів), які визначають змістовне наповнення моделі діяльності. У статті наведено детальний опис кожного з сегментів моделі.

Ключові слова: планування, державна підтримка, інституції підтримки підприємництва, мале та середнє підприємство.

Annotation. The article is devoted to the formation of the Canvas business model for expanding the activities of the Kharkiv Regional Entrepreneurship Support Fund. The methodology for drawing up the Canvas business model includes nine consecutively formed components (segments) that determine the content of the activity model. The article provides a detailed description of each of the model segments.

Keywords: planning, state support, business support institutions, small and medium-sized enterprises.

Одним із ефективних інструментів коротко- і середньострокового стратегічного планування діяльності інституцій, що сприяє розвитку малих і середніх підприємств (МСП), може бути впровадження методики складання Canvas Business Model, відомої як бізнес-модель Канвас [1; 2; 3]. Цей метод дозволяє комплексно розглядати особливості, виявляти слабкі місця та ідентифікувати «точки зростання». У контексті інституцій інфраструктури підтримки МСП ця методика може узагальнити принципи їхнього функціонування.

Слід підкреслити, що інституції підтримки МСП несуть на себе роль повноцінних учасників відповідного ринку, головним чином у сфері консалтингу, надаючи послуги для МСП. З цього погляду, використання методології Canvas Business Model є відповідним та доцільним для стратегічного планування їхньої діяльності.

Методика Canvas Business Model дозволяє систематично досліджувати ключові аспекти функціонування інституцій підтримки МСП, включаючи визначення цільової аудиторії, унікальних пропозицій, каналів взаємодії з клієнтами, ресурсів, партнерських відносин і витрат. Цей аналіз може розкрити потенційні можливості для оптимізації процесів та удосконалення послуг, що надаються МСП.

Методика складання бізнес-моделі Canvas для Харківського регіонального фонду підтримки підприємництва включає дев'ять послідовно сформованих складових (сегментів), які визначають змістовне наповнення моделі діяльності (рис. 1). Клієнтська база фонду ретельно розглядається в контексті різноманітних сегментів, таких як потенційні суб'єкти підприємництва, підприємці-початківці, діючі суб'єкти підприємництва, соціальні підприємці та представники соціально незахищених груп, інтелектуальні підприємці та екологічні бізнеси. Фонд зосереджується на розробці різноманітних підходів для ефективної підтримки різноманітних потреб та амбіцій своїх соціально активних клієнтів, враховуючи їхню різноманітність і креативність.

Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва пропонує різноманітні послуги та продукти, спрямовані на задоволення потреб різних сегментів своєї аудиторії. Основні цінності та переваги фонду виявляються через інформаційно-довідкову та консультаційну підтримку, доступ до фінансових ресурсів та фандрейзинг для бізнесу, бізнес-підготовку та освіту, співпрацю та ефект синергії, а також допомогу в оцінюванні потенціалу бізнесу та розробці стратегій для сталого розвитку.

<p>Ключові партнери</p> <p>органи виконавчої влади на місцях та органи місцевого самоврядування, ОТГ; заклади вищої освіти, наукові установи; консалтингові компанії, агенції регіонального розвитку, спеціалізовані громадські організації, бізнес-асоціації, інші інституції інфраструктури підтримки підприємства</p>	<p>Ключові дії</p> <p>оцінка проблеми – потреби конкретного виду послуги для МСП та формування концептуальних положень її надання; вирішення організаційно-юридичних питань діяльності; розробка механізму взаємодії зі споживачами послуг – налагодження комунікацій; система моніторингу виконання проєкту і надання послуг МСП</p>	<p>Ціннісні пропозиції (продукт, послуга)</p> <p>інформаційно-довідкова та консультативна підтримка; доступ до фінансових ресурсів, фандрейзинг для бізнесу; бізнес-підготовка та бізнес-освіта; ресурсна підтримка; співпраця з іншими споживачами послуг та учасниками заходів, результат дії ефекту синергії, моральне задоволення від дружби, соціальної взаємодії, самореалізації; оцінка потенціалу бізнесу, виявлення «точок зростання», стратегічне планування підприємницької діяльності, забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку; представництво та лобювання інтересів бізнесу, промоціювання діяльності та продукції;</p> <p>Основні переваги: якість, доступність, комплексність.</p> <p>Ключові цінності: довіра, партнерство, доброчесність</p>	<p>Взаємовідносини з клієнтами</p> <p>ефективна комунікація зі споживачами послуг, клієнтами на постійній основі; індивідуальний супровід, консультування протягом життєвого циклу впровадження бізнес-ідеї; формування і підтримка баз даних та комунікаційних платформ з клієнтами, допомога і після надання послуги</p> <p>Канали розповсюдження</p> <p>Комунікація як цінність через: індивідуальні контакти та взаємодію, персональні зустрічі, «гарячі» лінії; інформаційні системи та соціальні мережі: сайт, електронну переписку, групи, сторінки, платформи синхронної та асинхронної взаємодії тощо</p>	<p>Сегмент споживачів</p> <p>потенціальної суб'єкти підприємницької діяльності – усі, хто бажає започаткувати власну справу; підприємці-початківці; діючі суб'єкти підприємницької діяльності, які прагнуть диверсифікувати або ж інтенсифікувати бізнес;</p> <p>соціальні підприємці; інтелектуальні підприємці, соціально-відповідальний, екологічний бізнес, інші.</p> <p>Потреби цільової аудиторії: увага, допомога, реалізація власного потенціалу та амбіцій, приналежність до спільноти.</p> <p>Характерні риси споживача: амбітність, креативність, вміння брати на себе відповідальність та приймати рішення</p>
<p>початкові витрати та організацію надання послуг для МСП, в тому числі придбання обладнання; витрати на утримання офісу, зарплата штатних працівників, залучення консультантів на основі договорів цивільно-правового характеру; витрати на дослідження, розробки інтелектуального продукту, послуги, друк роздаткових матеріалів; витрати на моніторинг, промоціювання заходів і діяльності; інші витрати на адміністрування надання послуг для МСП</p>	<p>Ключові ресурси</p> <p>людський капітал; нематеріальні активи; фінансові ресурси; приміщення, обладнання, технології, інше</p>	<p>Структура витрат</p>	<p>Потоки доходів</p> <p>грантова проєктна діяльність; виділення фінансування на реалізацію заходів комплексних цільових бюджетних програм із державного та/або місцевого бюджетів; часткова компенсація вартості послуги споживачами (абонентська плата, членські внески або ж часткове покриття окремої послуги); безповоротна фінансова допомога від приватних структур, безоплатно отримані акції, спонсорські копшти; інші надходження, не заборонені чинним законодавством України</p>	

Рис. 1. Модель діяльності Харківського регіонального фонду розвитку підприємництва

Основні переваги ХРФПП:

- якість (професійне обслуговування суб'єктів підприємництва забезпечує високу якість наданих послуг);
- доступність (послуги доступні для споживачів, причому багато з них надаються безоплатно або за ціною, значно нижчою за ринкову);
- икомплексність (послуги сукупно надаються в одному місці, що зручно для клієнта, при цьому забезпечується індивідуальний підхід).

Ключові цінності: довіра, партнерство, добросовісність. Цінності, які визначають відносини інституції як з партнерами і споживачами, так і всередині самої інституції.

Канали розповсюдження. Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва взаємодіє зі своїми замовниками через такі канали:

- індивідуальні контакти включають персональні зустрічі (організація особистих зустрічей для детального обговорення потреб підприємця та вирішення конкретних завдань); гарячі лінії (забезпечення ефективного каналу для оперативної взаємодії та вирішення питань за допомогою онлайн-зв'язку);
- інформаційні системи та соціальні мережі включають: вебсайт фонду; забезпечення можливості обміну інформацією через електронні листи для зручності та швидкості комунікації групи у месенджерах; активна присутність на фейсбук-групах і сторінках для розповсюдження новин, важливих оголошень і взаємодії зі спільнотою;
- групові заняття та заходи передбачають: інформаційні семінари та тренінги; участь у форумах і виставках для сприяння спілкуванню та обміну ідеями між підприємцями та фондом;
- медіа-канали: інтерв'ю та відеозвернення (створення відеоматеріалів для представлення інформації та взаємодії з аудиторією); прес-конференції (використання медіа-каналів для великої аудиторії та поглиблення спілкування).

Фонд вдається до ретельного планування та використання різноманітних комунікаційних каналів, забезпечуючи тим самим максимальну доступність, ефективність та особистий підхід до замовників.

Взаємовідносини з клієнтами. Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва визначає основні принципи встановлення ефективного взаємозв'язку з суб'єктами МСП, щоб забезпечити максимальний рівень задоволення їхніх потреб та досягти взаємної користі. Розглянемо ключові аспекти формування цих взаємовідносин:

- ефективна комунікація передбачає: регулярну та систематичну взаємодію з клієнтами, спрямовану на вивчення їхніх потреб, відгуків і запитань; використання різноманітних комунікаційних засобів, таких як особисті зустрічі, телефонні консультації, електронна пошта, а також соціальні мережі для максимальної доступності та ефективності обміну інформацією;
- індивідуальний супровід та консультування включають: надання індивідуальної уваги кожному клієнту, сприяючи його унікальним потребам та особливостям; консультування та супровід протягом всього циклу розвитку бізнесу – від стартапу до розширення діяльності;
- формування та підтримка баз даних і комунікаційних платформ забезпечують: активний збір та систематизацію даних про клієнтів для кращого розуміння їхніх потреб та реагування на них; використання передових інформаційних та комунікаційних технологій для побудови ефективних платформ для взаємодії та обміну інформацією.

Ці аспекти взаємодії з клієнтами спрямовані на побудову довгострокових та взаємовигідних стосунків, надаючи не лише послуги підтримки, але й створюючи ефективну платформу для обміну досвідом та взаємовідновлення.

Потоки доходів. Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва забезпечує фінансування власної діяльності за рахунок:

- грантової проєктної діяльності та донорських коштів (фінансування від міжнародних партнерів та донорів для реалізації проєктів інфраструктурного та соціального характеру; виділення фінансування на реалізацію заходів комплексних цільових бюджетних програм; залучення коштів для виконання програм і проєктів із бюджетів різних рівнів влади для комплексної підтримки розвитку підприємництва);
- часткової компенсації вартості послуг через безповоротну фінансову допомогу від приватних структур, безоплатно отриманих активів, спонсорства, також може включати інші надходження, не заборонені чинним законодавством України.

Важливо зазначити, що послуги для кінцевого споживача переважно надаються на безоплатній основі, а компенсація вартості забезпечується через диверсифікацію джерел фінансування, що включає як бюджетні кошти, так і приватні внески та грантову підтримку.

Ключові ресурси. Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва розпоряджається комплексом ресурсів, які визначають його здатність забезпечувати ефективну підтримку та розвиток підприємництва:

- кваліфікований персонал (наявність експертів і фахівців, які мають відповідні знання і навички для надання консультацій, менторства й інших послуг підтримки);
- експертна база (залучення висококваліфікованих консультантів та експертів для розробки та впровадження проєктів інновацій та розвитку);
- фінансові ресурси (використання фінансування з бюджетів різних рівнів для розвитку та забезпечення функціонування фонду);
- приміщення, обладнання, технології, інше (наявність відповідного офісного приміщення та обладнання для зручного надання послуг та організації роботи).

Ці ключові ресурси взаємодіють між собою, створюючи комплексний підхід до підтримки підприємництва та сприяючи сталому економічному розвитку регіону.

Ключові дії. Розробка та впровадження будь-якого проєкту Харківським регіональним фондом підтримки підприємництва вимагає ретельного та послідовного виконання ключових дій:

- оцінка проблеми та формування концептуальних положень (визначення конкретних потреб та визначення обсягу послуг, які відповідають вимогам споживачів; розробка чіткої концептуальної основи для надання послуг, визначення цілей та завдань проєкту);
- вирішення організаційно-юридичних питань (здійснення всіх необхідних правових та організаційних процедур; відбір кваліфікованого персоналу, забезпечення необхідних ресурсів та створення команди експертів для реалізації проєкту);
- розробка механізму взаємодії зі споживачами послуг (розробка положень, регламентуючих процеси та умови надання послуг, а також створення типових договорів для забезпечення прозорості та юридичної зрозумілості; визначення методів комунікації зі споживачами, розробка ефективних інструментів взаємодії та впровадження системи зворотного зв'язку);
- система моніторингу виконання заходів проєкту (впровадження системи контролю якості надання послуг, анкетування та оцінки задоволення споживачів; систематичну оцінку відповідності концепції та досягнення поставлених цілей, вимірювання ефективності заходів).

Виконання цих ключових дій визначить успішне запровадження проєкту та надання якісних послуг споживачам.

Ключових партнерів Харківського регіонального фонду підтримки підприємництва наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Ключові партнери ХПФПП та їх взаємодія

Стратегічний партнер	Отримання	Надання
Органи виконавчої влади на місцях та місцеве самоврядування, ОТГ	Забезпечення фінансових ресурсів для впровадження програм та ініціатив	Активна підтримка розвитку підприємництва, створення сприятливого середовища для бізнесу
Заклади вищої освіти, наукові установи	Інтелектуальний потенціал, можливість комерціалізації наукових розробок	Сприяння інноваційному розвитку, підтримка стартапів та наукових ініціатив
Консалтингові компанії, агенції регіонального розвитку, громадські організації	Людські та організаційні ресурси, розширення мережі контактів	Взаємодія в рамках проєктів, просування та підтримка нових бізнес-ініціатив
Підприємства та бізнес-асоціації	Реальний досвід бізнес-середовища, можливість розробки спільних ініціатив та проєктів	Взаємодія з представниками різних галузей, стимулювання підприємницького духу
Інноваційні стартапи та технологічні підприємства	Приріст інноваційних рішень, залучення нових ідей у сферу підприємництва	Сприяння розвитку технологічних рішень, можливість створення інкубаторів та акселераторів
Фінансові установи та інвестиційні фонди	Фінансування для реалізації проєктів та підтримка фінансових інструментів для підприємців	Створення інвестиційних можливостей, фінансова консультація та підтримка бізнесу

Стратегічні партнери розширюють можливості фонду та сприяють більш комплексному підходу до розвитку підприємництва в регіоні.

Витрати ХРФПП на започаткування та здійснення заходів підтримки підприємництва всіх видів можуть включати:

- початкові (передінвестиційні) витрати та організація надання послуг включають у себе придбання необхідного обладнання для створення платформи підтримки, розробку інфраструктури та впровадження систем, що забезпечують надання послуг;
- витрати на утримання офісу, зарплата штатних працівників охоплюють витрати на оренду та утримання робочого простору, оплату персоналу, включаючи зарплати власних співробітників і консультантів, які працюють на підставі угод цивільно-правового характеру;
- витрати на дослідження, розробки інтелектуального продукту / послуги, друк роздаткових матеріалів забезпечують розвиток інтелектуального потенціалу фонду, розробку і вдосконалення послуг, а також виготовлення підтримуючих матеріалів;
- витрати на моніторинг, промоцію заходів і діяльності включають рекламні та маркетингові витрати, а також витрати на організацію та проведення подій для просування послуг і заходів;
- інші витрати на адміністрування надання послуг охоплюють різноманітні адміністративні витрати, включаючи витрати на офісне устаткування, комунальні платежі, обслуговування програмного забезпечення та інші пов'язані витрати.

Ця деталізація структури витрат допомагає забезпечити ефективний фінансовий контроль та оптимізацію ресурсів для досягнення стратегічних цілей фонду.

Представлена модель діяльності Харківського регіонального фонду підтримки підприємництва переконливо підтверджує соціальний вплив, що виникає внаслідок ефективної роботи такої структури. Зазначена модель не лише сприяє активізації бізнес-середовища в регіоні, але й сприяє формуванню активної, соціально відповідальної громади, створюючи громадян, які є небайдужими та економічно свідомими, що, своєю чергою, сприяє розвитку громадянського суспільства в цілому.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор Салун М. М.

Література: 1. Бережницька У. Засади функціонування організацій підтримки та розвитку малого і середнього підприємництва. *Економіка і прогнозування*. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_21_2_143_uk.pdf. 2. Боцьора Л. О. Фінансовий механізм розвитку малого підприємництва в Україні. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/Aref_Botsora.pdf. 3. Дубінін С. В. Державна підтримка малих і середніх підприємств в Україні: проблеми та перспективи. *Економіка України*. 2017. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b76df44f-1573-4009-8750-7ab96c3526/content>. 4. Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва URL: <https://khrf.pp.ua/foto-zviti/>. 5. European Commission. (2020). Small and medium-sized enterprises (SMEs) – statistics on access to finance. URL: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/access-to-finance_en.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2023 р.

